

ლიტერატურული, სამეცნიერო-პოპულარული
და საზოგადოებრივი ჟურნალი

არაჰი

ჟურნალი გამოდის
2016 წლის იანვრიდან,
გამოსცემს სამეცნიერო-
კავახეთის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

27

2021

რედაქტორი - მერაბ ბერიძე

მოადგილე - მაკა ბერიძე

სარედაქციო საბჭო:

ლალი ბერიძე
ლია ზაზაშვილი
ციური ლაფაჩი
მალხაზ ლომსაძე
ლერი ნოზაძე
მაია ქუქჩიშვილი
ნატო ყრუაშვილი
ირინა ჯიშკარიანი

ირაკლი ვაშაყმაძე, თბილისი
რეზო შეროზია, ზუგდიდი
ზაირა კელოშვილი, ათენი
ნუგეშა გაგნიძე, ქუთაისი

მხატვარი: თამარ თამარაძე

მდივანი: ზაირა გელაძე

მენეჯერი: მანანა ოზოლაშვილი

საგამომცემლო ჯგუფი: ლია ზედგინიძე
ლარისა გურგენიძე

რედაქციის მისამართი: ახალციხე, რუსთაველის ქ. №113

© სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2021

ISSN 2346-836X

პოთა

მეგონა, რო ყველაფერს მიაწვდიდა. რა ვიცი, ეგრე ვფიქრობდი, ბევრი მაგალითი მქონდა, გამოკეტილი სახლების მეტი რა მინახია. ერთ დროს რო ჟრიალული გაუდიოდა, ხალხი ხმაურობდა, შეხედავ და გული მოგიკვდება. სიჩუმე და სიკვდილი ბალახობს ამ ეზოებში, გავხედავდი და გამაკანკალებდა ხოლმე: ჩემი სახლიც რო ეგრე გამოკეტილიყო?! ვინ იცის, სულ ტყუილა ვიდგამდი წელებზე ფეხებს. სულ ჟანგიანი კლიტე მეღანდებოდა, რაღაც ხო აკვიატებია, მე კლიტე მქონდა აკვიატებული, ზუსტად ისეთი კლიტე, ერთი ჩვენებური ჯემალას სახლის ალაყაფზე რო ვნახე.

ვაშენებდი, ვაკეთებდი, მაგრამ იმის შიში მკლავდა, რო ერთ დღეს დიდი კლიტე არ დაედოთ ჩემი სახლის კარზეც. იქნება სულაც არ იყოს ეგრე და ტყუილა ვიხეთქავ გულსა-მეთქი, თავს ვიმხნევებდი ხოლმე.

ამ ჩემ აკვიატებაზე არც არავისთვის მითქვამს, მეშინოდა. ჩემი ალალი შრომით წამოვჭიმე იმოდენა სახლი, 14-16-ზე, ავაშენე. რა ჯანდაბად მინდოდა ამხელა დევერხანა საცხოვრებელი, ცხენი გაჭენდებოდა, ქორნილის სუფრა გაიშლებოდა ზალაში. სულ აგურით ავაშენე, ორივე პირი აგური იყო, ღმერთმა აცხონოს ცხინვალელი სარქისა, ერთი სომეხი მეგობარი მყავდა, კალატოზი, ისეთი ხელი ჰქონდა, ისეთი... ოთხი თუ ხუთი წლის წინათ მოკვდა. სარქისას ნახელავს ათასში გამოარჩევდი, შენ ჩემი სახლი არ გინახავს, – თვალეები აუწყლიანდა არსენას, – დიდი ხანი მოანდომა. თავიდან ცოტა გული მომდიოდა, შემოდგომამდე უნდა მორჩენილიყო და ვერ ასწრებდა. ვიცოდი, რო წვიმებს აიტეხავდა მერე და ცინდლიან დღეებში გინდა აშენე, გინდა არა. ერთი-ორჯერ გავუბრაზდი კიდევ, მაგრამ ნერვი არ უტოკავდა, შემომხედავდა და ჩაელიმებოდა.

- არსენჯან, შენ სახლის აშენება რა გგონია? - ქაფჩას შეათამაშებდა, - აჩქარებით სახლის შენება ვის გაუგია, სარქისამ თავის საქმისა თვითონ იცის. ჩქარა აშენებული ჩქარა ინგრევა, არსენჯან, - თან წაილიღინებდა, ვითომც არაფერი, - მამანოდე აგური, - ხარაჩოდან გადმოსძახებდა თავის ბიჭს - ლოვას, რომელსაც სულ თან დაატარებდა, ხელობას ასწავლიდა.

ზოზინ-ზოზინით მუშაობდა. აგურს რო დადებდა, სულ მილი-მეტრებში ასწორებდა. გული მომდიოდა. სარქისა შემომხედავდა და ჩაილაპარაკებდა:

- შენნაირი სახლი არავის ექნება. ამისთანა აგურის გაფუჭება როგორ იქნება.

მართლა მაგარი იყო. რო ამოიყვანა კედლები, თანდათან გადამიარა ბრაზმა. ანათებდა ჩემი სახლი. გულში მზე ჩამიდგა, სამ-სამი ძმა ვიყათ, ობლობაში გაზრდილები, ქოხში ვეყარეთ და ამხელა სახლს რო ვაშენებდი, თან მიხაროდა, თან მეტირებოდა. ცხონებული დედაჩემი მაინც მოსწრებოდა, როგორ სილატაკეში დაგვზარდა-მეთქი. მამაჩემი კარგა არ მახსოვდა. ომში წავიდა და უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. სად ჩაყარა ძვლები, ვინ უწყის. ქოხიდან გამოსულმა კაცმა, ხარების გვერდით რო მეძინა ჩემს ძმებთან ერთად ხოლმე, იმხელა სახლი წამოვჭიმე, თან სულ ჩემი ოფლით... მოსავალი მომყავდა, ბალ-ვენახები მიყვაროდა. ღალიანი ნაკვეთები მქონდა. კოლექტივი რო დაიშალა, მიწები დაგვირიგეს. იმის გარდა სხვა მიწებიც ვიყიდე, ოთხი თუ ხუთი ჰექტარი მაინცა მქონდა. ყველაფერი იქით დარჩა... - ნერწყვი გაუშრა არსენას.

სარქისამ, სანამ თოვლს ჩამოყრიდა, მოასწრო აშენება. ჩემ იღბალზე თბილი დღეები დაიჭირა. ობლების ზაფხული დადგა. მზემ, სანამ ზამთარი ჩაყლაპავდა, ერთხელ კიდევ გაინავარდა ცაზე.

გადავხურე სახლი. გაზაფხულზე აისორები ჩამოვიყვანე, ერთიანად მოვურიგდი. გალესეს და გაარემონტეს, სამნი იყვნენ, დახატეს კედლები.

არსენამ ფოთლებმემხმარ ნერგს ტოტი წაატეხა, უაზროდ დასცქეროდა, ცოტალა უკლდა აქვითინებას, მთელი სხეული უთრ-თოდა, თავს ძლივს იოკებდა. მერე შემომხედა და ჩაილაპარაკა:

- ხანდახან როგორ გინდა სიკვდილი და ჯიბრზე არ მოდის.

იკავა, იკავა თავი, მაგრამ ცრემლი მაინც გადმოუგორდა.

ეგ ერთი ბიჭი მყამ და ქალაქში სახლი არ ვუყიდე. გული მიგებდა, თუ რა იყო, ჯემალასაც ეგრე მოუვიდა, გაექცა ცოლ-შვილი ქალაქში, გაუტკბათ იქაურობა და მიაგდეს საწყალი მარტოდმარტო. სულ ის კლიტე მიტრიალებდა ხოლმე თვალწინ. ვაითუ წავიდეს და მიატოვოს აქაურობა, გააპარტახოს ყველაფერი-მეთქი.

აქ ჩავაყარე ყველაფერი, რაც მებადა, ამ სახლს შევახარჯე. ჩემი ბიჭი მაინც ვერ დავიოკე. სასწავლებლად წავიდა, მერე ვილაც ფულიანი კაცის გოგოს გადაეყარა და... დავრჩი ეგრე.

ფულის გემომ სხვანაირი რალაცეები იცის. ხო იცი მიუჩვეველს ნუ მიაჩვევო. ერთი ბიჭი მყავს ცასა და ქვეყანას შუა, ეს შობელძალი, სიგრძე-სიგანეში შევცქეროდი, მაგრამ რად გინდა? სოფლის გახსენება არ უნდოდა. ხან შევეხვეწე, ხან დავემუქრე, მაგრამ არაფერი გამოვიდა. ხელი ჩავიქნიე, გული გახეთქვას მქონდა. ამხელა სახლ-კარი, ბალ-ვენახები, ვისთვის ვინვალე, ვისთვის მოვიკალი თავი, მე და ჩემი ცოლი ეგრე ბაიყუშებივით ვიყავთ.

სანამ ეს უბედურება მოხდებოდა, ოთხი თუ ხუთი თვით ადრე ჩავარდა ჩემი ცოლი. წნევამ ორჯერ დაარტყა, ცალი მხარე გაუჩერდა, ენა წაერთვა. თავიდან სიარულს ახერხებდა, მაგრამ მერე... ჩემი მოსავლელი გახდა. ლაპარაკით ვერ ლაპარაკობდა, ენას ვერ იმორჩილებდა.

ომის დროს ჩემმა ბიჭმა ქალაქში წაიყვანა. მარტო დავრჩი. ოთხნი თუ ხუთნი ვიყავთ სოფელში. ეგრე უპატრონოდ მიტოვებულ საქონელს ვუვლიდით, მეზობლების ძროხები შემომბლაოდნენ ხოლმე, ბალახს ვუთიბავდით, წყალს ვუზიდავდით. რაზე აღარ მიფიქრია ცხოვრებაში, ყველანაირი უბედურების მოლოდინი მქონია, მაგრამ ამას რა მომაფიქრებდა, – არსენამ თვალეები დააბრიალა, – იმ ხალხის ცოდვით როგორ უნდა მოისვენონ, არ ვიცი. წამოდიო, მეჯაჯღანებოდა ჩემი ბიჭი. სიმამრის ნაყიდ ბინაში ცხოვრობდა, სად გავეყვებოდი, სულ რო მაგათი ლუკმა გავმხდარიყავი, სხვის კარზე რა გამაჩერებდა. ის კი არა, ჩემი ცოლის დარდი მკლავდა. ვიცოდი, უჩემოდ როგორც იქნებოდა. გონება კი ჩვეულებრივ ჰქონდა, მაგრამ როგორც გითხარი, ენა

ნართვა იმ სატიალემ, ვერ ლაპარაკობდა და სათქმელი ცრემ-
ლებად აწვებოდა ხოლმე თვალებზე. ქალაქელმა რძალმა ვილაც
მომვლელი დაუქირავა... ხო ვიცოდი ჩემი ცოლი რა უბედურ
დღეშიც იყო, ცალკე ჩემი დარდი, ცალკე სხვის კარზე ყოფნა.

წამოდიო, – მეჯიკავებოდა ჩემი ბიჭი, – აქ არ გაგაჩერებო.

იმხელა სახლ-კარი ვისთვის დამეტოვებინა, წადი, აბა, მიატო-
ვე შენი ნაწვალ-ნადაგი, როგორია. განა არ იცოდა, რო არ
გაყვებოდი, მაგრამ მაინც თავისას ცდილობდა. ბოლოს, მიხვდა,
რო არსად წამსვლელი არ ვიყავი და შემეშვა.

ეგრე გადაბუგეს ოსებმა ყველაფერი, რუსებმა რაც დაგვაკ-
ლეს, მაგათ აგვისრულეს.

აბა, გახედე, – ნასოფლარებისკენ გაიშვირა თითი არსენამ, –
აემას ადამიანი გააკეთებდა? სად გინდა სამართალი იპოვო?!
გასდით და რა უნდა ქნა. ჯერჯერობით მაგათი აყრია.

* * *

ვერ ვიჯერებდი. ეგრე მეგონა, რო სიზმარში ვიყავი. სიჩუმემ დამლალა. ხმაურზე და აყალ-მაყალზე დამლლელი სიჩუმე ყოფილა, არ ვიცოდი.

სოფლის ჟრიაშული მენატრებოდა. დაუბრებული მეზობლების დალაპარაკება რო გაბედნიერებს, მაშინ ხედები, ამ დალოცვილ სიცოცხლეს რაში ფლანგავენ ადამიანები – ერთმანეთის ქამაში, სამანის გადანევ-გადმონევაში, ჩხუბში და ორომტრიალში. რო მეგონა, კაკოს მთელი ცხოვრება ხმას არ გავცემდი, სანამ პირში სული მედგა, არ დაველაპარაკებოდი, მე თვითონ შეეუფრიგდი. რალა დაუძძრახებულები წავსულიყავით. ისიც ბაღში იმალებოდა ჩემსავით, ოსები შემოდიდოდნენ, დაეხეტებოდნენ, ბალახებში ჩამალული რო უყურებ, როგორ წვავენ შენი თანასოფლელების სახლებს, რა ქკუაზე უნდა დადგე. თითებს ვიჭამდი, სადღაც გახიზნულ ჩემ მეზობლებს ერთი სული ჰქონდათ, სოფელში დაბრუნებულიყვნენ და იმათი ფიქრი უპატრონოდ მიტოვებულ სახლებს დასტრიალებდა. ამ დროს კი ცეცხლში იყო გახვეული მათი ავლადიდება.

რა უნდა მექნა, ვინეჩი ბალახებში და ვტიროდი. ღამ-ღამობით თუ გამოვიდოდით, ლუკმას გავტეხავდით, მაგრამ არ გადადიოდა ყელში არაფერი. მე და კაკო ისე შეეცვიცინებდით ერთმანეთს, თითქოს არც არაფერი მომხდარიყოს ჩვენს შორის. სარწყავი წყლის გულისთვის ვიყავით წაკიდებულები და წყალიც ოხრად გვრჩებოდა, ბალებიც და მოსავალიც.

ერთი ხანობა ისიც კი ვიფიქრე, დამეჯერებინა ჩემი ბიჭისთვის და წავყოლოდი-მეთქი, მაგრამ ოსები მომკლავდნენ აქა თუ ქალაქში გამძვრებოდა დარდით სული, რა აზრი ჰქონდა. ვინეჩი ეგრე მაჩვივით და გავცქეროდი სახლს, ყველა გაფაჩუნებაზე გული გადმოვარდნაზე მქონდა, ან ახლა შემოვლენ და დამინვავენ სახლს, ან ახლა-მეთქი. სულ ავტომატიანი ოსები მეღანდებოდა.

ჩემი ძალი, როგორც კაი ჭირისუფალი, ისე შემომცქეროდა. მაშინ მივხვდი, რო დარდი მარტო ადამიანმა არ იცის. ძალმაც იცის დარდი. ძალი თავისას ხო დარდობს და თავის დარდთან ერთად, პატრონის სადარდებელიც აქვს. ეგრე იყო ბოთე. მიყურებდა და იმის თვალებში ჩემ დარდსაც ვხედავდი. ცრემლები

ჩამოსდიოდა. გზიდან რამდენჯერაც ხმაური გაიგო, ყეფა ატეხა და დავტუქსე, ვაითუ ძაღლის ყეფის ხმაზე შემოვიდნენ და თავზე დაგვადგნენ-მეთქი. იმ საშინელმა სიჩუმემ მეც დამღალა და ჩემი ძაღლიც. პაპიროსი შემოგველია. კაკო ხმელ ბალახს ახვევდა გაზეთში და იმასა ვწევდით.

ომი კი დამთავრდა რამდენიმე დღეში, მაგრამ ომი მერე დაიწყო თუ დაიწყო, დაუმთავრებელი ომი, ჩემი სახლის ზემოთ, ფშატი გოხებზე გაავლეს „საზღვარი“ მაგ წუნკლებმა. ხო გითხარი, სიზმარში მეგონა თავი. აბა, ამას როგორ წარმოვიდგენდი, რო ჯერ ეს უბედურება დაგვატყდებოდა, მერე კიდევ სოფელს გადაგვიღობავდნენ. ეკლიანი მავთულები გაავლეს და ჩვენს ზემოთ მთელი მინდვრები იქით მოაქციეს. ის ჩემი ნანვალ-ნადაგი ბაღებიც იქით დარჩა, – არსენას ხელები უცახცახებდა, – შვილებივით დაგზარდე, რა გინდოდა, რო არა მქონდა, ის იმდენი ბლები, ის იმხელა ვენახი, ოცი კოკა ღვინო მომდიოდა. მარანში აღარ შევსულვარ იმის შემდეგ, ცარიელი ქვევრების ცქერას ვერ გავუძლებდი.

ავიდოდი „საზღვართან“, შორიახლო დავედგებოდი და ჩემ ბაღებს გავცქეროდი. რალა სიცოცხლეა ჩემი სიცოცხლე, შორიდან რო უყურებ როგორ დადიან შენ ბალ-ვენახებში უცხო ადამიანები და ეგრე უწვალელებივ იღებენ მოსავალს. კაკოს ბაღიც იქით დარჩა...

ბაღებს ვდარდობდი და თურმე ჯერ წინ იყო მთავარი სადარდებელი. ყველა დარდი გადამავიწყა ახალმა დარდმა. ჩემ ცოლს ვატყობდი, რო ბევრი აღარაფერი ჰქონდა დარჩენილი. ერთი ხარი რო ჩაიჩოქებს, მეორესთვის მძიმდება უღელი. ომამდე ტაატაობით მაინც დაგვყავდა, ომის მერე სულ მოწყდა, ლოგინად ჩავარდა. რო შემძლებოდა, ჩემი გაძალღებული ცხოვრების დარჩენილ წლებს მივცემდი, მაგრამ ჩვენ ვინ გაგვანანილებინებს სიცოცხლეს. დავყურებდი ლოგინში ჩაკარგულ კატოს და ასე მეგონა, ვილაც სხვა იყო. ოდნავლა ბჟუტავდა, მიყურებდა, რალაცის თქმა უნდოდა, მაგრამ აღარც ენა ემორჩილებოდა და აღარც თვალები. გამოვიდოდი აივანზე და ჩუმად ვტიროდი. ჩემი ბიჭი ქალაქში აღარ წასულა, ჩამოვიდა და ჩამოვიდა, ფეხი აღარ გაუდგამს. ერთი-ორჯერ ჩამოაკითხა უშვილო ცოლმა, ცუდი ქალი არ

იყო, მაგრამ სოფელი არ უყვარდა, ქალაქში გაზრდილი გოგო ორლობებში ვერ ივლიდა.

– ნადი, მიხედე შენ ოჯახს-მეთქი, – ჩემ ბიჭს ვუთხარი, მაგრამ აღარ დაგვტოვა. გულში მიხაროდა, რო ჯიგარი შერჩენოდა და ვეცოდებოდით.

ეკლიანი ღობის იქით დარჩენილ ბალ-ვენახს მივტიროდი. მავთულხლართი კი გააბეს, მაგრამ იმედი მაინც მქონდა, იქნებ როგორმე დავიბრუნო-მეთქი. ვინ რას დაგიბრუნებს, რომელ ბალ-ვენახზე იყო ლაპარაკი, ჩამოვიდნენ ერთ დღესაც რუსები, გაშალეს თავიანთი რუკა და ეკლიანი ღობის აღება დაიწყეს.

– არიქა, მგონი გვეშველა-მეთქი, – ჩავეხუტე ჩემ ბიჭს.

როგორ გავსულელდი, ეს ამხელა კაცი, რამ დამაჯერა მაგათი წასვლა, თურმე რა ხდება, „საზღვარი“ ქვევით უნდა გადმოენიათ.

დაგვიძახეს რუსებმა, ოთხი თუ ხუთი მესაზღვრე ჯარისკაცი იყო, ერთი კაცის გაკეთებულებსა ჰგავდნენ. იმათი უფროსი გველაპარაკა, რუკა გაგვიშალა. მე ვიყა, კაკო, ჩემი ბიჭი და გურგენა, ბოთეც გამოგყვა – ჩემი ძალღი, უჩემოდ რას გაჩერდებოდა. ისიც ჩემსავით უცბათ დაბერებულყო. ერთიანად დაეხარჯა დარჩენილი წლები ომის დღეებში. ერთნიანად მოგვახტა სიბერე, მე თმებზე შემეტყო, იმას თვალებზე. თავისი ძალღური ცხოვრების გზის დასასრული უჩანდა. ის უფროსი რო გველაპარაკებოდა და რუკაზე ფანქრით რალაცას წერტილებს ადებდა, ბოთე რუს მესაზღვრეებს უყეფდა. ერთ-ერთ მათგანს ფეხშიც წასწვდა. ლამის მომიკლეს რუსებმა. ავტომატი მიუშვირა ერთმა და მუხლებში ჩაფუვარდი, სროლას აპირებდა და გადაიფიქრა, გამიკვირდა... არასოდეს მიცემია ჩემი ძალღი და მაშინ წავადე, მერე კი ვინანე, მიყურებდა საცოდავად და მსაყვედურობდა. ნება რო მიმეცა, მივარდებოდა და ხუთივეს დაგლეჯდა. რო წავუთაქე, ერთი დაინკმუტუნა და გაიძურნა, შორს არ წასულა, იქვე, ახლოს იდგა და მომჩერებოდა. ენა ვერ იტყოდა, იმხელა საყვედურს, რასაც იმის თვალებში ვკითხულობდი.

ერთი სიტყვით, რუსი მესაზღვრეების უფროსმა გამოგვიცხადა, რო საზღვარი ახლიდან უნდა გავავლოთო, არასწორად იყო გალობილი და თქვენი სახლები ჩვენ ტერიტორიაზეა. სამ დღეს

გაძლევთ, რო თუ რამე გაქვთ წასაღები, აიკრიფოთ გუდა-ნაბადი და აქედან აახვიოთო.

ვერ ვიჯერებდი, ხან კაკოს შევხედავდი, ხან გურგენას, ხან ჩემ ბიჭს, რომელიც თვალებით მეუბნებოდა, რო რუსებთან შეკამათებას აზრი არა ჰქონდა. დავხარჯე, რაც კი რუსული სიტყვები მქონდა, ხელ-ფეხი მიცახცახებდა. რას შეასმენ... ცივი, გაყინული თვალებით მიყურებდნენ.

სამი დღის მერე, როგორც იმ ქერა უღვაშებიანმა, არაყით ხმაჩახლეჩილმა რუსმა მითხრა, თუ აქედან არ წავიდოდით, საზღვრის უკანონო გადაკვეთის გამო დაგვიჭერდნენ, გაიგე, კაცო? აბა, დაფიქრდი, გაგეღვიძება შენს სახლში და დამნაშავე ხარ...

ჩვენებურები სხვებიც მოგროვდნენ. შევცქეროდით ქვეშაფსია ბავშვებივით რუსებს და რა გვექნა, არ ვიცოდით. ბოლოს მოგვიტრიალდა ქერა უღვაშებიანი რუსი და გვითხრა:

- თუ გნებავთ, დაანგრიეთ თქვენი სახლები და მასალა გაზიდეთ, მაგის უფლებას მოგცემთო.

ჩემმა ბიჭმა ხელი მომკიდა, შემატყო, რო თვალთ დამიბნელდა...

სიკვდილს ვნატრობდი, ამოდენა სახლ-კარის პატრონს საკუთარი ჭერი აღარ მექნებოდა ორ დღეში. თავის მოკვლაზე ბევრჯერ მიფიქრია, გაჭირვების უამს, სანამ ცოტა წელში გავიმართებოდი, მაპატიოს გამჩენმა, ამას რო ვამბობ, მაგრამ ცხოვრებას ისე მოუბეზრებია თავი... ჩემი თავისთვის ჩემივე ხელით გამომეყვანა წირვა, როგორც იტყვიან ხოლმე. თუმცა, ხვალინდელი დღის იმედით გადამიფიქრებია, სიმართლე გითხრა, ძანაც არ მიყვარდა სიცოცხლე. თავი უნდა შეგაყვაროს რალაცამ ან ვილაცამ, ძალით სიყვარული არ გამიგია, ჩემმა სიცოცხლემ ვერ შემაყვარა თავი. როცა ლუკმა-პური გვენატრებოდა ყმანვილკაცობაში და თავის გატანაზე ვიყავით, ეგრე ავცქეროდი ცას და ჩემს ვარსკვლავს დავეძებდი, იქნებ მეპოვა, დამენახა, როგორ ანათებდა. რალა ჩემი ვარსკვლავი გამოდგა უღიმღამო-მეთქი.

შევები ცხოვრებას. ბევრჯერ დამახეთქა, ბევრჯერ ამაცრუებინა გული ყველაფერზე, მაგრამ ღმერთმა ხელი წამაშველა, კარგი ცოლი შემახვედრა, ის მაქეზებდა ყველაფერში, ბრძოლისკენ მომიწოდებდა, ყურებჩამოყრილს რო დამინახავდა, ხელსა მკრავდა. ქალი რო ეგეთი ჟინიანი გყავს სახლში, შენც გესირცხვილება მერე...

შევები და წამოვიწიე, ოჯახი ოჯახს დავამგვანე, აღარ დავინყებ თავიდან, მაგრამ რა გამოვიდა, სადღაც, ციმბირში თუ ურალში დაიბადნენ ჩემი ცხოვრების გამწამებლები, ჩემი წუთისოფლის ჩამწამებლები. რა გამეკეთებინა, გაფიქრებაც არ მინდოდა, ჭირისუფლად მეჯდა ჩემი ბიჭი. ცოლს დაურეკა, ისიც ჩამოვიდა. ქალაქში წამსვლელი მე არ ვიყავი. მთელი სხეული მიკანკალეზდა, სიცხე მომცა. სამი დღე მოგვცეს ვადა. სახლს ვათვალიერებდი და მეტირებოდა. მთელი ჩემი ჯანი და ღონე ამ კედლებს შევახარჯე და ახლა ჩემი ხელით უნდა დამენგრია, ან ისინი დაანგრევდნენ და აგურ-აგურ გაზიდავდნენ, ტურებივით იყვნენ ჩასაფრებულები. ბიჭი მამშვიდებდა, კომპებს მიშენებდა, ამას გავაკეთებ, იმას გავაკეთებო. მე ჩემი ფულიანი მძახლის იმედზე და კმაყოფაზე ვერ ვიქნებოდი, არ შემეძლო. ლუკმა რო ლუკმაა, სხვისი მოწოდებული ერთი ლუკმაც არ შემეძამია. იმათ

თავიანთი ცხოვრება ჰქონდათ, ქალაქური, მე – ჩემებური. ეს ჩემი ტალახიანი სოფელი დედამიწას მერჩივნა, აქ თუ ვერ ჩავყლაპავდი ჰაერს, ისე ვერ ვიარსებებდი.

ჩემს ცოლს არც გაუგია, რა ხდებოდა, რომც გაეგო... ერთ წერტილს უაზროდ იყო ჭერზე მიშტერებული და, ალბათ, თავისი ცხოვრების თითოეულ საათს, წუთს და წამს იხსენებდა, განვლილ წლებს მატყლივით ჩეჩავდა გონებაში. სიკვდილის წინ ადამიანი ყველაზე მეტად გრძნობს საკუთარ თავს და ყველაზე მეტად ეხილება თვალები. სხვისი მზერით უკირკიტებს თავის წუთისოფელს, მაგრამ აღარაფრის შეცვლა აღარ შეუძლია. თვალები გეხუჭება სიკვდილის წინ, მაგრამ ამ დროს გეხილება ყველაზე მეტად, იმას ხედავ, რასაც ვერასოდეს მისწვდებოდა შენი მზერა.

ჩემი ცოლი იქნებ ჩვენზე უკეთესადაც ხედავდა ყველაფერს და ჩვენზე მეტად გრძნობდა ამ უბედურებას. ეს ჩვენი ახალგაზრდობისდროინდელი საათი, ცხინვალში ნაყიდი, ძაან უცნაურად ხმაურობდა, თუ მე მეჩვენებოდა, არ ვიცი. არასოდეს მიგრძვნია ჩვენი საათის ისრების ეგეთი დაგა-დუგი. საათი ჩემს ჯიბრზე ხმაურობდა, თუ რა ვიცი. სამი დღე, სამჯერ ოცდაოთხი საათილა დარჩენოდა... ჩემს ჭერქვეშ და თითქოს გამეტებით იმიტომ სცემდა, ბოლომდე უნდა დახარჯულიყო. იქნებ მე მეჩვენებოდა. ყველაფერს სხვანაირი თვალთ ვუყურებდი.

აივანზე გამოვედი, სანამ შელამდებოდა. მერცხლის ბუდეებს შევხედე. ჩემს სახლთან ერთად ჩემი მერცხლების ბუდეებიც უნდა მოშლილიყო, მერცხლებისთვის როგორღა გამეგებინებინა, რაც ხდებოდა. როგორ მემტკიცებინა, რო მე არ ვიყავი იმათთვის ბუდეების მომშლელი, თბილ ქვეყნებში წასვლასაც არ ვაცდიდი, როგორ გაიგებდნენ? ბინდებოდა და აივნის კუთხეებში ტალახით და თივით ამოყვანილ ბუდეებში მიყურებულიყვნენ.

ველარ შევიკავე თავი, ტირილი დავინწყე. ბოთე მომეგლასუნა ფეხებზე, თითქოს მანუგემა, მერე იქით შეჰყეფა, სადაც ის არსახსენებლები იდგნენ.

დავწეკი, ახალი შელამებული იყო. გული გახეთქვას მქონდა. ალბათ, ეგრე მენერა, რალა მაინცა და მაინც ჩემი სახლი, რალა მაინცა და მაინც ოჯახი... „სხვისი ჭირი, ლობეს ჩხირი“-ო, ეგ ანდაზა აღარ იარსებებდა ჩემთვის. ახლა უფრო გავიგებდი იმ

ადამიანების სიმწარეს, თავიანთი ნაწვალ-ნადაგი სახლებიდან რო გამოყარეს და აქეთ-იქით დაფანტეს.

ამ უბედურების ქარბუქში, როცა ცოცხალი გადავრჩი, როცა ჩემს სახლ-კარს პნკალი არა ქონდა ავარდნილი, გარედან კი გამოვხატავდი წუხილსა და უბედურებას, მაგრამ სადღაც მაინც ვიყავი ბედნიერი, რო მე არ შემეხო ეს ყველაფერი და მივხვდი, რო აქამდე არა მტკენია, აქამდე არ მიტირია ამ უბედურებაზე, ვიდრე ჩემს სახლს არ მოადგენენ...

* * *

ბოლო სიზმარი ეს იყო ჩემს სახლში, იმის მეტად აღარ მძინებია და აღარც სიზმარი მინახავს. დაძინებაც ეგ იყო და სიზმარიც.

რამდენი ხანი მეძინა, არ ვიცი. წვიმამ გადმოასხა, აივანზე ვინექი, დავსველდი და მაგ დროს გამომეღვიძა.

სახლს ვაშენებდი სიზმარში. ჩემი ბიჭი ხარაჩოზე აგურებს მანვდიდა. ვალაგებდი აგურებს, ვითომ კედლები ამომყავდა, მაგრამ ისევ ისე კი იყო. სარქისას სიცილი მესმოდა, ვერ ვხედავდი. ოფლი გადამდიოდა.

– უნდა მოასწრო, უნდა მოასწრო! – მიყვიროდა სარქისა და თან ხარხარებდა.

– რა უნდა მოვასწრო?

– დალამებამდე თუ არ ამოიყვანე კედლები, ისევ თავიდან მოგიწევს, მზე თუ ჩავიდა, შენი აშენებული სახლი ისევ დაინგრევა.

– მომეხმარე, – ვერ ვხედავდი, მაგრამ ვეხვეწებოდი სომეხ კალატოზს.

– მე უკვე აგიშენე სახლი.

– სად წავიდა, თუ ამიშენე?!

ჩემს ცხინვალელ მეგობარს აღარაფერი უთქვამს. მზეს ავხედე, უკვე ჩასვლას აპირებდა.

– რო ვერ მოვასწროთ, მამა? – მკითხა ჩემმა ბიჭმა, – იქნებ მზემ დაგვიცადოს და არ ჩავიდეს. ხო შეიძლება შევებრალოთ და ჩასვლა დაავიანოს.

– შეიძლება, შეიძლება. შეევედრე და არ ჩავა.

დაიჩოქა და მზეს ხვეწნა დაუნყო. მზე ერთი ხანობა უძრავად იყო ცაზე, ფეხს არ იცვლიდა, მაგრამ ჩემს გამო რო აღარ დაღამებოდა ხალხს, ეს როგორ შეიძლებოდა?! შევხედე და ჩემი ძაღლიც ადამიანივით მეხმარებოდა, აგურებს მანვლიდა, ხან არეულ დუღაბს ამომიდგამდა ვედროთი ხარაჩოზე. თვალებს არ ვუჯერებდი.

ვერ მოვასწარი დასრულება, გამდნარ ოქროსავით ჩაიწურა მთის უბეში მზე და ვიგრძენი, რო ჩემ გამო დღე და ღამე არ შეიცვლებოდა.

* * *

– დაშაღეთო, მაგ ნაბიჭვრებმა, – თქვა ირაკლიმ და თვალები შემომმაპარა.

ხმა არ ამომიღია, ვიდექი და ისე გავცქეროდი ჩემს სახლს, თითქოს კარგად მინდოდა, რო დამემახსოვრებინა, როგორი იყო ჩემი სახლ-კარი, ჩემი ნაწვალ-ნადაგი არე-მარე, თითქოს ჩემი ცხოვრების ფურცლები, ახალგაზრდობის წლები, სარეცხივით იყო აივანზე გაფენილი და სათითაოდ ვაკვირდებოდი. დავხუჭავდი თვალებს, გავახელდი, გრძელდებოდა ასე.

– იმათ დაიწყეს გამოზიდვა, – ჩაიბუტბუტა ირაკლიმ.

– ვინ იმათ? – უაზროდ ვკითხე, თან ჩემს ფეხებთან განოლილ ძაღლს, რომელიც სახლიდან სიკვდილისთვის წასასვლელი (რო-გორც იციან ერთგულმა ძაღლებმა) მზერით ამომცქეროდა.

– კაკომ და გუგემ, – გააგრძელა ირაკლიმ, – სახურავები აშაღეს, რკინებს ეზიდებიან.

მომეჩვენა, რო ჩემი ძაღლი ყმუოდა. სახლისკენ ვეღარ გავიხედე. შემატყო ირაკლიმ, რო წავიქცეოდი, ხელი მტაცა. თან

მამშვიდებდა, თან მტუქსავდა, – ცარიელ-ტარიელები დარჩა ხალხი, მაგრამ თავები არ დაუხოცავთ. ხო გითხარი, ყველაფერს მიხვებავ-მეთქი, ამონყვეტილები კი არ ვართ.

* * *

– გამწყდი ახლა, – კაკომ კინალამ ყბაში გაჰკრა ვილაც უცხო, ტანმალალ კაცს, ჟურნალისტები რო დასდევდნენ.

ოდნავ მოშორებით ევროპელი დამკვირვებლების ლურჯი, ანტენებიანი მანქანები ეყენა. უცხოელი დამკვირვებლები ჩვენს სიახლოვეს არც მოსულან, მოშორებით იდგნენ და ღურბინდებით აკვირდებოდნენ რუს მესაზღვრეებს, რომლებმაც ეკლიანი მავთულები ქვევით-ქვევით გადმოწიეს და ჩვენი უბანი იქით მოიქციეს.

ენაჩავარდნილი ვიდექი, თითქოს ვერც ვერავინ მხედავდა. ირაკლი ოდნავ წინ იყო, ხან ჩვენს სახლს გახედავდა, ხან ჟურნალისტებს მისჩერებოდა, ხან კაკოს, რომელიც ცოტა ხანში გინებაზე გადავიდა.

– ეგა ქენით აი, ეგა, თქვენი უნამუსო დედა... მგელი მგელიო და აგერა, მართლა მოვიდა მგელი, მიყურეთ ახლა ეგრე. ფეხებზე არა გკიდიათ ჩვენი უბედურება, ტელევიზორში გამოსაჩენად რო გინდათ მარტო, მანაკებო თქვენა, – გარშემო ვინც ეხვეოდა, ყველას აგინებდა... – გაგვეცი პასუხი აბა, ან მე, ან ამ კაცსა, – ჩემკენ გამოიშვირა ხელი.

მთელი ცხოვრება ამ სახლს შევაკალი და ჩემი ხელით ვანგრევ... ოდნავ მოშორებით კაკოს ცოლი – ლეილა მოთქვამდა. კაკოს ბიჭები, აშლილი ხეივნის მილებს ეზიდებოდნენ. სიკვდილი მინდოდა, მაგრამ ვინ მომცა მაგის იღბალი. სიკვდილსაც იღბალი უნდა.

ორი თუ სამი ჟურნალისტი ჩემკენ გამოემართა. ის უცხო კაცი, თხელწვერიანი, კაკომ რო ხელის კვრით მოიშორა, ომანიანად გაიძახოდა:

– ამაზე მეტი უბედურებაც გვინახავს, მაგრამ არ წავეცეულვართ. თავიანთი ხელით აიღებენ მავთულხლართებს. აი, ნახავთ,

თუ არ აიღებენ, მთელი მსოფლიო გვიყურებს, ხმა უნდა ამოვი-
ლოთ...

კაკო უარესად გამწარდა.

- ვინ მთელი მსოფლიო, ვინ გვიყურებს, - არც წაიღო, არც
წამოიღო და თხელწვერიანს, ვერ გეტყვი პოლიტიკოსი იყო თუ
ვიღაც ჯანდაბა, შიგ სახეში შეაფურთხა.

მეგონა, რო ის უცხო კაცი კაკოს ობოლი კნუტივით ამოი-
დებდა ილღიაში, მაგრამ ფეხიც არ გაუნძრევია, ცხვირსახოცი
დინჯად ამოიღო, ფურთხი მოინმინდა და ისევ გააგრძელა.

- რატო გგონიათ ასე?

- მგონია კი არა, ცხოვრება დამენგრა, შენი დედა მ...ნ -
გაიწია კაკომ, მაგრამ იმ თხელწვერიანის მხლებელმა ახალგაზრდა
ბიჭებმა გზა გადაუღობეს, - წადი, ჩამოიყვანე შენი ცოლ-შვილი
და აქ იყავი... ესენი გიშველიან? ამათი იმედი გაქვთ? - დამ-
კვირვებლების მისამართით სამსართულიანი გაუშვა, - წყალს არ
დაგალევიანებენ და ზამთარში თოვლს არ მოგცემენ. ემაში იღებენ
ეგენი ხელფასს, ჩვენი უბედურების ცქერაში... შენნაირებიც უნდა
არსებობდნენ, ამ საქმეს ეგრე „აჭირდება“. კაკო, არსენა და გუგე,
ვის რა ფეხებზე გკიდიათ.

ის ორი ჟურნალისტი, როგორც ახლად ხორცს მისეული
კრაზანები, ვერაფრით მოვიშორე, ნერვები კბილებით მეჭირა.
ერთმა მაღალმა ქორფლიანმა გოგომ ლამის ცხვირზე მომადო
მიკროფონი. შევბღვირე, მაგრამ ვერაფერი ვუთხარი. ქალისთვის
რა მეთქვა, კაცები უარესები იყვნენ. სეირის საყურებლად უფრო
მეტი ხალხი გამოჩნდა, მოდიოდნენ და მოდიოდნენ მანქანები.
სულ უცხოები იყვნენ, ვერავინ ვიცანი. ერთი ჩვენს გამგებელს
მოვკარი ამდენ უცხოს შორის თვალი. გამტკნარებული სახით
იდგა. ვერც მოდიოდა ახლო, რომც მოსულიყო, რა უნდა ეთქვა.
ის რას მიშველიდა, ან საერთოდ ვინ იყო ჩემი მშველელი.

ის ქორფლიანი გოგო, უკან რო ჩაგვერა ბიჭი დასდევდა
გადამღებით, ხან აქედან მომივლიდა, ხან იქიდან.

- რას აპირებთ?

მუნჯივით ვიყავი, თითქოს ენა დამხორცებოდა.

- უკაცრავად, სულ ორი სიტყვით გვითხარით, როგორც
გვითხრეს, თქვენი სახლიც იქით რჩება და რას ფიქრობთ...

ირაკლიმ მომაცილა ჟურნალისტები, ხელი გამიყარა და გვერდით გამიყვანა. უკანასკნელ წუთებში იყო ჩემი ცოლი, სულს ებრძოდა.

უკანასკნელად ავედი ჩემი სახლის კიბეზე, სუნთქვა მიჭირდა. წავბორძიკდი, მეზობლის სახლებს გავხედე, უკვე მოესწროთ კაკოს და გუგეს სახლების დაშლა. იფიქრებდი, რო კარგა ხნის მიტოვებული იყო მათი ნასახლარები.

– დღეს უნდა დავტოვოთ სახლი... – დაიჩურჩულა ირაკლიმ, – ვანოს სახლში გადავიყვანოთ დედაჩემი, სხვა გზა არ არის.

მივედი, ვთხოვე მესაზღვრეებს, კვდება ქალი და ორიოდ დღე დაგვაცადეთ, რო საკუთარი სახლიდან მაინც გავასვენოთ-მეთქი... მაგათი...

შევედი და ვერც შემამჩნია ჩემმა ცოლმა. სუნთქავდა, მაგრამ უკვე იქით იყო. ვგრძნობდი კატოს წასაყვანად ჩამოსული ანგელოზები ტრიალებდნენ ჩემს სახლში, მაგრამ ვერ ვხედავდი...

* * *

– ბიჭებს მოგახმარ, თუ გინდა, – ალაღად მითხრა გამგებელმა. ვატყობდი, რო ძან შევეცოდე, – ცოტა რაღაც მაინც გამოიტანე, სასახლკარე ნაკვეთს მოგცემ...

– რა გამოვიტანო? – შევხედე და მეგონა, რო სხვისი ხმა ამომივიდა, ეგეთი ხმა არასოდეს მქონია. როგორ არ გავბრაზებულვარ, როგორ არ გავვიჟებულვარ, როგორ არ დავდარდიანებულვარ, მაგრამ ეს სხვანაირი ხმა იყო, სადღაც შენახული ამ დღისთვის.

– რკინები წამოიღე, ავეჯი გამოიტანე... რავი... – მხრები აიჩეჩა, – სავსე სახლი გაქვს.

– ვიფიქრეთ, მე და ჩემმა ბიჭმა მაგაზე, მაგრამ... – სიტყვები რო ამომდიოდა, ვგრძნობდი როგორ ისერებოდა სული, – არაფერი გამოვა. ვერც მე ვერაფერს გამოვაცლი ჩემი სახლის კედლებს და ვერც ირაკლი. რაც არი, ეგ არი...

ერთი ხანობა ჩემი ბიჭი წავაქეზე:

– მიდი, აივნიდან რკინის მილები აყარე, ხეივანი დაშალე-მეთქი.

სიმართლე გითხრა, ვიცოდი, რო ამის გამკეთებელი არ იყო, მაგრამ მაინც გამოვცადე, რისთვისაც გამოვცადე ძნელი მისახვედრი არ არი.

მწარედ გაელიმა, ხელი ჩაიქნია, არაფერი მითხრა, მისვდა, რო ვცდიდი.

* * *

ჩვენი ბიძაშვილის — ვანოს სახლიდან გავასვენეთ ჩემი საცოდავი ცოლი.

ვერ ვიჯერებდი, რო კატოს ცხედარს მივყვებოდი. ტირილი მინდოდა, მაგრამ ცრემლი არა მქონდა, ეგრე გამშრალი მივდევედი. არცა ჩანდა კუბოში, ისე იყო ჩამქრალი, მიწისთვის ხორცი არ დაეტოვებინა, ცარიელა სუდარა იყო.

მივდიოდი, უფრო სწორად მივათრევდი ფეხებს. მეზობლები მიდგნენ აქეთ-იქით, მამხნეებდნენ. თითქოს მთელი ცხოვრება წინა მქონდა, სხვა ცოლს შევირთავდი, კატოს უცბად დავი-
ვინწყებდი და ახალი ფურცლიდან დავიწყებდი ყველაფერს. ჩემი ბიჭიც გვერდით მომდევდა, ისიც ცრემლგამმრალი. მალ-მალე შეავლებდა ნათესავების მხრებზე შედგმულ საკაცეს თვალს, მაშინ შევამჩნიე, რო ნაადრევად გატეხილიყო, უდარდელა და ფეხებზე მკიდია რო მეგონა ერთავად, დარდიანი კაცი ყოფილა. დედის სიკვდილის მერე გამოეფინა სახეზე, რაც რამე დარდი ჰქონდა.

ვანოს ეზოში დავასვენეთ უკანასკნელად, ვიდექი და დავც-
ქეროდი. ჩვენი ცხოვრების სიზმარი თითქოს აქ დასრულდა, აქ გაილია ის ბედნიერი ღამე, ერთად რო ვიყათ.

– რა იქნებოდა, შენს სახლში დაეტირებინე უკანასკნელად შენს ქმარ-შვილსა, კატოო, – წამოიტირა ჩემი ბიძაშვილის ცოლმა.

თვალთ დამიბნელდა. წყალი დამალევირეს. კუბოსთან ჩამოვ-
ჯექი, გაყინულ შუბლზე ვეფერებოდი, ცოტა ხანში მეც ხო იგივე დღე მელოდა. ან რალა საცოცხლებელი ვიყა.

ახალ სასაფლაოზე დავკრძალეთ. სასაფლაოც ხო იქით მოექ-
ცა, ეკლიანი მავთულების იქით. იქით დარჩნენ ჩვენი მიცვალებუ-
ლები, კატოს მშობლებიც იქით იყვნენ, ჩემებიც.

ახალი სასაფლაო სოფლის ბოლოში მოზომეს ჩვენებურებმა. ტრიალი მინდორი სასაფლაოდ ჩემმა ცოლმა გადააქცია, პირვე-
ლად მისი სამარე გაიჭრა.

დავტოვე მარტოდმარტო ჩემი ცოლი და წამოვედი. მე ვერ ვუყურე, მიწა როგორ მიაყარეს, აქეთ გამოვედი, უფრო სწორად გამომიყვანეს. მიწის გრუხუნის ხმა გაისმა და მომეკვეთა ფეხები. ცოცხალი კი ვიყავი, მაგრამ ვიგრძენი, რო მეც დავმთავრდი.

პატარა ქელები გადაფუხადეთ. დიდი სუფრის გაკეთებას აპი-
რებდა ჩემი ბიჭი, მაგრამ ვისთვის გაეკეთებინა, სადღა იყო ხალხი. ჩვენბური მღვდელი მამშვიდებდა, კატოს სულზე მესაუბრებოდა. სიმართლე გითხრა, ნახევრად ვუსმენდი. მე ამქვეყნისა უფრო მწამდა. სამოთხეც აქ არი და ჯოჯოხეთიც, ვისთვის როგორ.

– კატოს სული ორმოც დღემდე თავის ქერქვეშ იტრიალებს, ორმოცი დღის მერე დატოვებს ოჯახს მიცვალებულიო, – მამა

ანდრომ მითხრა. ლოცვების წიგნი მაჩუქა, – დილა-სალამოს გარდაცვალებულების ლოცვა ნაუკითხო. ისედაც მადლიანი ქალი იყო და სამოთხეში მოხვდება, მაგრამ ლოცვებითაც წაეხმარეო.

ჩემს ლოცვას რა შეეძლო, მამაოს ნაჩუქარ წიგნს დავცქეროდი და კატოზე მედარდებოდა. ცარიელ სასაფლაოზე, შემოღობილიც რო არ იყო, მარტოდმარტო რო დავტოვე. სულ მარტოობისა ეშინოდა ხოლმე, ირაკლი რო ქალაქში მიდიოდა, მაგაზე მოთქვამდა:

– რა გვეშველება, რო აღარ დაბრუნდესო.

ახლა სულ მარტო დარჩა. სანამ მე მოვკვდებოდი, ეგრე იქნებოდა და უნდა გაეძლო რამენაირად. ორმოცი დღე მისი სული თავის ჭერქვეშ იტრიალებს და მერე ცაში წაიყვანენ ანგელოზებო. სადღა მქონდა ჭერი, ან ოჯახი სადღა ჯანდაბაში მქონდა. გადაღობილში დარჩა ჩემი სახლ-კარი და კატოს სული, ალბათ, იქ იტრიალებდა ორმოცი დღე. სულს ხო ვერ დაინახავდნენ რუსები, ორმოც დღე მიხედავდა იქაურობას ჩემი ცოლი და მერე... ცაში ამაღლდებოდა. ცაც იქით იყო, ცაც ჩემი სახლიდან იწყებოდა.

ბალის ბოლოში ფარდული გადავაკეთეთ საცხოვრებლად მე და ჩემმა ბიჭმა. ათასი წვრილმანი რალაცეები გვეყარა ხოლმე, გამოვყარეთ ის ყველაფერი და იქ ვათენ-ვალამებდით. გადაღობილში დარჩენილ სახლს იქიდან გავცქეროდით. კოვზი რო კოვზია, ის არ გამომიტანია, ეგრევე დავტოვე. ვერაფერს ვერ მოვაკლებდი იქაურობას. ყველაფერი ისე უნდა ყოფილიყო, როგორც დავტოვე, მაგრამ რას გააჩერებდნენ ციმბირიდან ჩამოთრეული წუნკი ოფიცრები, მიჰქონდათ ყველაფერი. ამას აღარ ვჩიოდი, წაელოთ, ოღონდ არ დაენგრიათ. საკუთარ სახლს რო ბუჩქებიდან უყურებ და იქ მისვლის უფლება არ გაქვს, ამას ცხოვრება არ ჰქვია. ეს არის სიკვდილზე უარესი სიკვდილი. მერე.. – ნიკაპი აუკანკალდა, ცრემლები ვეღარ შეიმაგრა, – რა ვიცი, იტყვიან ხოლმე, ალბათ, ეგრე იყო საჭიროო, ვერ ამიხსნია, რატო უნდა ყოფილიყო ასე საჭირო. მაინცა და მაინც ცუდზე, უბედურებაზე უნდა ვთქვათ რო ეგრე იყო საჭირო, იმიტომ, რო ვერაფერსა ცვლი, უმწეო ხარ, კნუტივით უმწეო.

ორმოცი დღე იქ იქნებოდა კატოს სული. თავის არე-მარეს მოეფერებოდა და მერე წავიდოდა ღმერთთან. მეც იმას ვნატრობდი, იმ ორმოცდღიან ყოფას ვნატრობდი, მაგრამ ხო ვთქვი სიკვდილსაც იღბალი უნდა. ჩემ სახლად ახლა ჩემი ცოლის საფლავი იქცა. ყოველდღე იქ ვიჯექი, თვალებს დავხუჭავდი და ასე მეგონა, რო ჩემს სახლში ვიყავი. ესე, გვერდი-გვერდ ვისხედით მე და კატო და რალაცეებს ვისხენებდით.

გამიქვავდა მოგონებები, მთვარე ისე წამომადგებოდა ხოლმე თავზე, ვერც კი ვიგებდი. ჩემი ბებერი ძალი გვერდიდან არ მშორდებოდა, იწვა საფლავის გვერდით და თვალებით მისამძიმრებდა. ენა არა სჭირდებოდა ძალის სამძიმარს, ისედაც მაგებინებდა. როგორც მე დავბერდი უცბად, ისე ის დაჩაჩანაკდა, ბოთეზე გეუბნები. ძლივსლა დალასლასებდა, მაგრამ მაინც უკან დამდევდა. სამნი ვცხოვრობდით ბალის ბოლოში რო ფარდული გვექონდა მე, ჩემი ბიჭი და ბებერი ბოთე (ირაკლის მოყვანილი ლეკვი იყო და სახელიც იმან დაარქვა).

ზაფხული ისე გავიდა, ვერც კი გავიგე. ველარც მზეს ვხედავდი და ველარც ცას. ჩემი სახლის აივნის ბოძებზე თავიანთი ბუდეები ნაადრევად მიატოვეს მერცხლებმა, ფარდულს დასტრიალებდნენ, შემოგვყურებდნენ. მერე, ბუდის გასაკეთებელი ხეირიანი ადგილი ვერ ნახეს, თუ აქ გული აღარ უჩერდებოდათ, თბილ ქვეყნებში წავიდნენ. იქ, ალბათ, ხელუხლებელი დახვდებოდათ ბუდეები. გავცქეროდი და ვტიროდი, მერცხლებიც დავკარგე ყველაფერთან ერთად.

– ისევ ჩამოვლენ, – მანუგეშებდა ჩემი ბიჭი, – ვიცი მე მერცხლების ამბავი, თავიანთ კერას არ მიატოვებენო.

სადღა იყო კერა. ცარიელ სახლს, უფრო სწორად ნასახლარს, როდის იყო მერცხლები უბრუნდებოდნენ.

* * *

– ბოთეეე! ბოთეეე! – ვეძახდი, ვუსტვენდი, არსად ჩანდა.

აქამდე, ერთს გავძახებდი თუ არა, ფხაჭანს მოიტანდა და ფეხებში გამიგორდებოდა ხოლმე. გადავატრიალე ყველაფერი,

სად აღარ ვეძებე, ყველა კუთხე-კუნჭული მოვჩხრიკე, ხან შინდების ქვეშ ვეძებე, ხან ძველი საღორის უკან შევძვერი... ცამ ჩაყლაპა თუ დედამინამ, ვერ გავიგეთ.

გული ამომივარდა ძებნაში, ისედაც სუნთქვა მიჭირდა და ლამის სული ამომივიდა. ქვაზე ჩამოვჯექი, ირაკლიც შემოვიდა.

– არსადა ჩანს, სად აღარ მოვიკითხე.

წინა დღეს სასაფლაოზე რო გამომყვა, თვალეში ვატყობდი, რო დიდი დღე აღარ ჰქონდა და გეგონება სადგისი ჩამარტყეს, ზურგში, ისე წამოვხტი.

– ხო არ მოკვდა... – ვთქვი და ჩემს ბიჭს შევხედე.

ირაკლი გაფითრებულ სახეზე მომჩერებოდა, შეეშინდა, არაფერი დაემართოსო.

– რა ჰქონდა სასიკვდილო, – შეიცხადა, თუმცა, ჩემს სანუგეშოდ უფრო თქვა.

რალაც ისეთი ძალა მომეცა, ასე მეგონა, სხვისი ფეხებით გავრბოდი.

– სად მიდიხარ, კაცო, – მომადევნა ჩემმა ბიჭმა, – მამაა, სად მიდიხარ-მეთქი, – ბოლოს ისიც უკან გამომყვა.

გული მეუბნებოდა, რო იქით გადავიდოდა ჩემი ძალლი.

წამომენია ირაკლი.

– იქით იქნება.

– სად იქით,

-- ჩვენ სახლში!

– ბოთეე! – გასძახა ირაკლიმ, მერე ჩაუსტვინა.

ეკლიან მავთულებთან ახლოს მივედით, გავხედე და შემომტირა ჩემმა კარ-მიდამომ. ვაზი ძირს ეყარა, ჭანგა და ჭინჭარი წამოსულიყო ეზოში...

ვუყურებდით და შორიდან, თვალეებით ვეფერებოდით ეზოს, ცარიელ კედლებს.

ენკენისთვის მზე ადგა აივანს. აქედან გახიზნული მერცხლების ბუდეებში იმალებოდნენ მოდლევებული შემოდგომის მზის სხივები.

კიბის ქვეშ იწვა ბოთე.

– აგრა, სადა ყოფილა, – ირაკლიმ შეამჩნია.

თვალეები გამიბრწყინდა, თითქოს ჩემს სახლში დაბრუნების უფლება მომცეს და პირველი ბოთე შევიდა. ძალს გავძახე.

ირაკლიმ ჩაუსტვინა და კენჭი ესროლა და მაგრამ არ განძრეულა. პირქვე იწვა, სახე ეზოს მხარეს ჰქონდა.

– ბოთე!

ბოთეს არც ჩვენი ხმა გაუგია და არც კენჭის შეხება უგრძვნია.

შევხედე და ზუსტად ისეთი თვალეები ჰქონდა ირაკლის, როგორიც მაშინ, სახლის დაცლა რო მოგვთხოვეს რუსებმა.

15 ენკენისთვისა,
2019 წელი, დიცი

იუნონა

იუნონა - ქალღმერთი რომაულ მითოლოგიაში. სატურნის შვილი. იუპიტერის თანამგზავრი და მეუღლე. ქვისააო, ასტრონომები ამბობენ.

იო - იუპიტერის თანამგზავრი. აღმოაჩინა გალილეიმ 1610 წელს.

აუდიტორიის კედელზე სურათების და გამოსახულებების ცვლას ჭარმაგი მომხსენებლის ოდნავ ბოხი ხმა მიჰყვება. სურათების ცვლასთან ერთად ხმაც იცვლება - ხან სწრაფად, გეგონებათ ეჩქარებაო, ხან ნელა, თითქმის დამარცვლით. თეთრ დაფაზე ერთმანეთს ცვლიან ადამიანები, ცხოველები და ლათინური ოთხი ფერადი ასოს კომბინაციები, შიგადაშიგ დეფისებით შევსებული სიცარიელებით.

- აქ წარმოდგენილი შედეგები ადასტურებენ, რომ ადამიანისა და ძველი სამყაროს მაიმუნების გენომთა ნუკლეოტიდური თანმიმდევრობების მსგავსება გაცილებით ნაკლებია, ვიდრე ადამიანსა და შიმპანზეს შორის. მათი შედარებითი ანალიზი ამტკიცებს ანტროპოლოგთა ადრე წამოყენებულ თეორიას, რომლის მიხედვით ჩვენი უახლოესი ევოლუციური ნათესავი, დავარქვათ ბიძაშვილი, სწორედ შიმპანზეა.

- გორილა?! გორილა სადაა, ევოლუციურ ხეზე? - სტუდენტის შეკითხვაზე მომხსენებელს სახე უნათდება.

- გორილა მაღლა ვერ ადის. მიძინა. შიმპანზეს ქვემოთა ტოტზეა. ადამიანი და შიმპანზე გაცილებით უფრო მოხერხებულები არიან. - ღიმილით პასუხობს სტუდენტს. - სერიოზულად კი, გორილა გარე ბიძაშვილი გამოდის. ჩემთვის რომ ეკითხა, - თითი ჭერს დაუმიზნა ლექტორმა. - გორილას ვამჯობინებდი ბიძაშვილად.

- რატომ? - ფეხზე სხვა სტუდენტი დგება.

- ბიძაშვილი მყავს, გორილასავით კეთილია და დიდი. - პროფესორთან ერთად აუდიტორიაც იცინის. იგი სავსეა სტუდენტებით, დოქტორანტებით, პროფესორებით.

დიდი ხანია, არ შეხვედრია კოლეგებს და მეგობრებს. არც პროფესორ-მასწავლებლებს, რომელთათვისაც „ყოფილი“ არასოდეს უკადრებია.

ორი ათწლეულზე მეტია, საზღვარგარეთ მუშაობს. სკაიპით და ინტერნეტით ხშირი კავშირი ვერ შეედრება ცოცხალ ურთიერთობას აუდიტორიაში თუ, სალამობით, რომელიმე კოლეგის ან მეგობრის სახლში.

აუდიტორიის განწყობა თბილია და ღიმილიანი. სემინარი დასასრულისკენ მიდის. კითხვებისა და დისკუსიისთვის მეტი დრო მოიგოვეო, სთხოვეს დასაწყისში.

- ბიძაშვილის გამო არა. რომ გამიგოს, როგორ კონტექსტში ვიყენებ თვალსაჩინოებისათვის, არაა გამორიცხული, გამლახოს. თუმცა, არა მგონია, გამიმეტოს. გორილასავით კეთილია... საზოგადოების მოწყობისა და ქცევის წესებით გორილა სჯობს ორივეს, შიმპანზესა და ადამიანს. ამათ ბევრი რამ აქვთ ერთმანეთისგან გადანერილი. ძალიან ვგავართ ერთმანეთს. გორილას საზოგადოება გაცილებით თბილია და სამართლიანი. ბავშვებისა და მოხუცების პატივისცემაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია. ადამიანებს კიდევ ბევრი გვიკლია მათ დონემდე.

- შიმპანზესაც ამოაცალა ნეკნი, მისთვის მდებრი რომ შეექმნა?! - ყველასგან პატივდებული პროფესორის ხმაა. ნაცნობი, ფართო ღიმილი ახლავს მის შეკითხვას თუ რეპლიკას.

- ნეკნი?! - იმეორებს მომხსენებელი და აუდიტორიას შეჰყურებს. - გაინტერესებთ ჩემი აზრი? - შეკითხვა უფრო ახალგაზრდებისადმი მიმართული. აუდიტორია ცოცხლდება. უმეტესობა თავს უქნევს თანხმობის ნიშნად. - ვეჭვობ, აქ კიდევ ერთი ბრძოლა გაიმართება ევოლუციონისტებსა და კრეაციონისტებს შორის. თუ ნებას დამრთავთ, რამდენიმე არგუმენტს მოვიტან. არ ჩამითვალთ შემრიგებლურ ან „არც მწვადი დაწვა, არც შამფური“-ს პოზიციად. „In medio stat virtus“, ლათინთა ამ ნათქვამს ყოველთვის არ ვეთანხმები. შეიძლება, ჩემზე ადრეც გამოუთ-

ქვამთ იგივე აზრი, გნებავთ, იდეა. არ ვიცი, არ წამიკითხავს სხვაგან. ჩემი ბრალია, ველარ ვუთმობ ბევრ დროს ზოგად საკითხებს. ნეკნის არაკი და ისტორია, უალრესად საინტერესოა... - მომხსენებლს ხმა უწყდება. აუდიტორიაში „მაპატიეთ, დამაგვიანდა“-ო, ქალი შემოდის და თავისუფალ სკამზე ჯდება. ხელჩანთას დაუდევრად აგდებს იატაკზე. აუდიტორიას ხელის ქნევით ესალმება. დამაგვიანდა, იმეორებს და დამნაშავესავით უღიმის მომხსენებელს, რომელიც აუდიტორიაში აღარაა. რამდენიმე ათეული წლის წინ გადატყორცნა დროის თუ მეხსიერების მანქანამ - უნივერსიტეტის პირველი კორპუსის წინ, „ჩაის სახლში“.

* * *

ყველა დროის უნივერსიტეტელის საყვარელი ადგილი - „ჩაის სახლის“ დარბაზი, მაგიდაზე ჩაით, ცოტა ნამცხვრით და გაცხარებული, დაუნდობელი, კამათით...

ყველა ყველასთან ყველაფერზე კამათობდა.

მათემატიკოსი უჯრედში მიმდინარე პროცესებზე ლაპარაკობდა.

ფიზიკოსი სოციოლოგიური მეცნიერების ნაკლოვანებებს ისე აკრიტიკებდა, სოციოლოგებს რცხვენოდათ, ჩვენ რატომ ვერ შევამჩნიეთო აქამდე?!...

ბიოლოგები და ქიმიკოსები ერთმანეთს ხმის ჩახლეჩამდე უმტკიცებდნენ თავიანთ სიმართლეს ფერმას თეორემის შესახებ - ფერმას ადგილი არ ეყო, მათემატიკურად დაემტკიცებინა ან, უბრალოდ, ნაიტრაბახა და არც ჰქონდაო დამტკიცებული. ბიოლოგები თუ ფერმას მხარეს იყვნენ, ქიმიკოსები საწინააღმდეგოს ამტკიცებდნენ. თუ ბიოლოგები მის აფერისტობას ახსენებდნენ, ესენი ფერმის მხარეს იჭერდნენ და გააფთრებულები იცავდნენ აღვირახსნილი ცილისნამებისგან...

ფიზიკაზე და ფიზიკის კანონებზე ყველა ლაპარაკობდა ფიზიკოსების გარდა... ფსიქოლოგი ისე მწყობრად ჩამოგიყალიბებდათ ფარდობითობის თეორიის ზოგად და ფილოსოფიურ ასპექტებს, პროფესორ მირიანაშვილს შეშურდებოდა. ქართული ენისა და ლიტერატურის ფაკულტეტელების ფსიქოლოგიურად გამართული, თვითდაჯერებული ტონით ნათქვამი - მხოლოდ ჰიგგის ბოზონის

აღმოსაჩენად ღირსო დიდი კოლაიდერის აგება - მსმენელებს არა მხოლოდ შეპასუხების, ეჭვის ნატამალსაც კი არ უტოვებდა. ცერნის მშენებლობა ის-ისაა იგეგმებოდა. ასეც რომ არ ყოფილიყო, უეჭველად შეადგენდნენ პეტიციას დიდი კოლაიდერის ასაშენებლად და ხმების მოგროვებას შეუდგებოდნენ.

მათემატიკოსები ცილების კრისტალიზაციაზე და დნმ-ის სარეპარაციო სისტემების ავ-კარგინობაზე ისე მსჯელობდნენ, ზოგიერთმა ბიოლოგმა გამოცდაც კი ჩააბარა მოუშზადებლად. კრებსის ციკლის განხილვას ვერ დაესწრო ერთი. - ბებია მყავდაო ცუდად, არაფერ შუაში იყო. „ჩაის სახლის“ ლექცია-სემინარებზე საკურსო ჟურნალით აღრიცხვიანობას არავინ აწარმოებდა. - გააცდინა და მეორე დღეს ბიოქიმიაში ხუთიანი ვერ მიიღო. რომ დასწრებოდა, გარანტირებული ჰქონდა მაქსიმალური შეფასება.

ფილოსოფოსები იყვნენ მომგებიან მდგომარეობაში. ყველაფერზე და არაფერზე ლაპარაკობდნენ. ხდებოდა, ფილოსოფიურ საკითხებზეც უკამათიათ. ერთ შემთხვევას გავიხსენებ. ფილოსოფოსს ვუთხარი - კალენდრის ახეული ფურცლის უკანა მხარეზე ამოვიკითხე, - კანტი ისეთი ზუსტი და ზედმინევენით პედანტი იყო, მისი კენინგსბერგელი მეზობლები საათს კანტის კუტიკარის ჭრიალზე ასწორებდნენ-მეთქი. ზუსტად ასე ეწერა კალენდრის ფურცელზე. თურმე, ყოველ დილით, არც მეტი, არც ნაკლები, ექვს საათზე აღებდა კუტიკარს და სასეირნოდ გადიოდა. ფილოსოფოსმა ისე შემომხედა, საკუთარ ჯანმრთელობაში შემეპარა ეჭვი. გვერდის ჭვალის ვიგრძენი და გული ამიჩქარდა, კიდევ, არაბუნებრივად. ხდებოდა კი ასეთებიც. წამალი კარგი და ზედმინევენით გამოცდილი გაგვაჩნდა. ჩაის ჭიქაში, სურნელოვან ჩაიზე სხვათა არდასანახად დამატებული არყის დადებითი მოქმედება - ეს იყო ერთადერთი საკითხი, რომელიც საკამათო არასოდეს გამხდარა.

ასე რომ, თუ უნივერსიტეტის პირველი კორპუსის პირდაპირ, „ჩაის სახლში“ არაა ნამყოფი, სტუდენტობის გემო ვიცის, არავინ თქვას!...

„ჩაის სახლში“ შეკრებილი ბიჭები, როგორც ყოველთვის, ახლაც დაუნდობლად არკვევდნენ, ადამიანის ცნობიერი უფრო ფართოა თუ ქვეცნობიერი.

შიგადაშიგ, კამათი ისეთ სიმაღლეს აღწევდა, დეიდა ნინო ჯერ წარბს ასწევდა და თუ არ კმაროდა, ხმას აუწევდა.

- კარგი რა, დეიდა ნინო!... არაყს ხომ არ ვასხამთ ღიად?! არ გვაქვს დღეს.

- დაუწიეთ ლამპას!... და, ხმასაც. - უღიმის ბიჭებს ქალბატონი ნინო.

- ერთი ბოთლი დევიჯერო, არ გაქვენ, გადამალული?!... - რადიოფიზიკოსს სხვებზე მძაფრად ეტყობოდა ნაბახუსევის კვალი. ხვეწნა-ვედრებისას ზემოიმერულ კილოზე გადადიოდა. - ზედმეტი მოგვივიდა გუშინ, დეიდა ნინო, კანტიტ დევიწყეთ, ცოლი-კოურით გავაგრძელებთ და არყით დავამთავრეთ. ღრმას ამას ფილოსოფოსსა, იომ შაარქვა სპინოზა, ნაგვიქადაგა, რათ არ სომთ ჯერ არაყს, მერე ღვინოსა... სარკეში რო ჩვეხედე, დეიდა ნინო, გედვირიე-ღარმე!... არ გვიშველა ლექციებმა...

- გალაკტიონს რას ერჩი?!... ჩუმად მოდი, დაგალევენებ. სუსი არ გავიგონო, ოღონდ! - ბიჭებმა პირი დააღეს, ასე უცებ მომბალი დეიდა ნინოს დანახვაზე.

- მარტო მე არა. ესენიც დეიდა ნინო!... ბარემ მარილიც მოაყარეთ! - მოხდა სასწაული. დეიდა ნინომ კერამიკის საშუალო ზომის ჩაიდნით თავისი ხელით მოუტანა ბიჭებს მწვანე ჩაი. განზავებულიაო, ჩაილაპარაკა ოდნავ გასაგონად.

- დაგლოცავთ ღმერთი, დეიდა ნინო!

- თქვენმა მშობლებმა არ დამწყევლონ, სხვას არ დავეძებ.

- გაუმარჯოს დეიდა ნინოს, ყველა დედას, ყველა ქალს გაუმარჯოს! - ბიჭების გასაგონად მოეფერა საკუთარ ქიქას ნაბახუსევეზე იოლად გამოსვლის იმედმოცემული გადმოლიტერატურულქართულელებული რადიოფიზიკოსი. დიდი ყლუპი მოსვა, შეისვენა. კიდევ მოსვა. ორიოდე წუთით გაყურდა და დაწმენდილი თვალებით მოათვალიერა ბიჭები. - რაო, რა მინდაო ფროიდმა?!...

- ა, კილო!... ახლა, ფროიდზე აგვაპოჭიკე და გვაბღავლე!... წეილებს უკან ნინო დეიდა საჩუქარს... მარცხი ელანძეა!...

- შებრუნებულზე უყვარს კამათი!... უყვარს და რა ქნას?! - დაიცვა რადიოფიზიკოსი ლიტერატორმა.

- სიყვარული მართლა ბრმაა თუ სუულ ცოტათი, ოდნავზე უფრო ნაკლებად ახელს ცალ თვალს?! - საუბრის სხვა არხში

გადაგდება სცადა ნახევარგამტარმა. ასე ნახევარგამტარების ფიზიკის სტუდენტს ეძახდნენ მეგობრები.

- იმედი მაქვს, ბრმა და ყრუა... თორემ დავიღუპე და ეგაა! ჩემი ბლუკუნის გაგონება ვის აუჩქროლებს გულს?! - ეჭვიანია და კინალამ უიმედო, ასპირანტი.

- ყველა ალხანას თავისი ჩალხანა ჰყავს!... - უღვივებს იმედს მათემატიკოსი. - თავს თუ შეიკავებ და არაფერს იტყვი ხელის მონერამდე, ჩალხანის გამოჩენის ალბათობა გაიზრდება. - ხანდახან მეც წამომივლის მაცდური აზრი. მეც ხომ არ, ა?!.. ბიოლოგისკენ... რას იტყვი?

- მათემატიკა არ გეყო, მთები არ...

- მოიცა, მოიცა!... - არ დაამთავრებინა მათემატიკოსმა - შენ ფიზიკიდან გადახტი უჯრედზე. მათემატიკოსებს გვიკრძალავ თუ აკრძალეს და არ ვი...

- აკრძალული არაა. - ახლა იომ შეანწყევტინა. - მათემატიკოსებს დიდი ცოდვა მიგიძღვით. ხომ არ დაგავიწყდა, რატომ ამოგიღოთ ნობელმა სიიდან?!... მართლა რო გამოჩნდეს ჩალხანა და შენც იგივე ქნა?!... მოკლედ მიხედე მათემატიკას და მთებს. ევერესტიდან თუ გადმოხტები უჯრედზე, კაცობას გეფიცები, ჩავიწოჩებ! გპირდები! - გულზე დააიდო ხელი იომ.

- თუ მპირდები, მეც გპირდები, გადმოვხტები!... ოლონდ რბილი ადგილი გამითავისუფლე. ძალიან მაღალია ევერესტი... - მათემატიკოსმა თვალებით გაუღიმა იოს. უფრო სწორად, იოს უკან, კედელს გაუღიმა.

- დაკა ხელი, გელოდები!... - იომ შემოგებებულ მარჯვენას დაჰკრა ხელის მტევანი - ახვალ ოხხერრო!... უნდა ახვიდე! - თავისკენ მიიზიდა და ყურში ჩასჩურჩულა. - ინფორმატიკას დიდი სამუშაო ელის უჯრედის ბირთვში. არ ააცილო!... პირდაპირ ბირთვზე უნდა დახტე! - ბოლო სიტყვები ხმამაღლა უთხრა.

- ბირთვზე როგორ დახტება? ელექტრონული მიკროსკოპით თუ ჩვეულებრივიც საკმარისია? - ლიტერატორმა, ეტყობა, წარმოიდგინა მიკროსკოპის გავლით უჯრედის ცენტრზე დამხტარი მათემატიკოსი. საერთო სიცილში ხელებით მოხაზა ოკულარებიდან ბირთვისკენ მიმავალი ტრაექტორია.

- ოღონდ, ქალის წართმევას არ ვართ! - არ მიაქცია ყურადღება იომ ლიტერატორს.

- ვერ შეგპირდები. ერთი უნდა მოგტაცოთ იმერლებს. - მათემატიკოსი ჭერისკენ იყურებოდა. ხმაში ხრინწი შეერია. ჩაახველა და განაგრძო. - სამაგიეროდ, ძალიან კარგ ღვინოს დაგალევიანებთ მოყვრებში. ბუჩქებიდან წინილები რომ გამოდიან, ისრიმაყვალაც მოჰყვებაო, შენ არ იძახი?!

- ისრიმაყვალი ბურღუებიდან მოჰყვება...

- რაც მეტს სწავლობენ ცნობიერს, მით უფრო რწმუნდებიან, რომ ჯერ კიდევ შორსა ვართ მისი შეცნობისგან. - ფილოსოფოსს ჩაი უკვე დაეცალა და სათავისო გუნებაზე დამდგარიყო.

- რა ამიხსენი იცი?!... რაიმეს დამახსოვრება რომ მინდა, ჩემი მეთოდს ვიყენებ. როგორ დავიმახსოვრო, მაგალითად, კალენიკე... ვიმახსოვრებ კალას და ნიკელს. როცა კალენიკეს გახსენება მინდა, ჯერ კალას ვიხსენებ, მერე ნიკელი მახსენდება და, ბოლოს, კალენიკე.

- ბიჭო, კალენიკეს ხსენება რომ მინდა, ვავსებ ჭიქას, აცხონოს ღმერთმა-თქვა, ვამბობ და ვსვამ... - ნახევარგამტარი კიდევ აპირებდა აზრის განვრცობას, მაგრამ არ აცალა მათემატიკოსმა.

- შენი შემთხვევა რთულია. ეს - ბიოლოგიის ასპირანტი ამოიღო მიზანში. - ყოფილი ფიზიკოსი, ბიოლოგიას თოხნის. შენ კიდევ, ჯერ რა გეკალება და მერე რა გენიკელება?!... პირდაპირ რომ გეკალენიკებოდეს, არა?!... - უხვსიტყვიანია მათემატიკოსი. აი, კიდევ ერთი დასტური არყით პოტენციურებული ჩაის დადებითი ზემოქმედებისა.

- ჯერ რომელს გიპასუხოთ? კალენიკეს თემა ძალიან საინტერესოა და ჯერ კიდევ ვერაა დამაჯერებლად ახსნილი. ფსიქოლოგიის ფილოსოფიის და ცენტრალური ნერვული სისტემის პრობლემა უფროა. როგორ და რანაირადაა ჩალაგებული მესხიერების უჯრედებში ინფორმაცია, რა აკავშირებს მათ ერთმანეთთან?... ამას ჩემზე უფრო ჭკვიანი კაცი უნდა, რომ აგიხსნათ.

- ხუთნი ვართ აგერ!... არ ვეყოფით?! - უცინის მომავალი ქიმიკოსი. - მეც ხომ უნდა ვთქვა რაღაც?!... მუნჯი არავის ვეგონო. - ქიმიკოსი, საერთოდ, წარმოუდგენლად ცოტას ლაპარაკობდა. ცოტას, მაგრამ ყოველთვის სხარტს. ბიჭებმა ხმამაღლა

გაიცინეს. ნინო დეიდამ მხოლოდ სათვალის ზემოდან გადმოხედვა აკმარა ჩაი გამოლულ სუფრას.

- ბიჭებო, ჩემს დროს „ჩაის სახლში“ გოგონების გარეშე შემოსვლა ცოდვად ითვლებოდა. მეოთხედ შემოვდივარ თქვენთან ერთად და ვგრძნობ, გარშემო მაგიდებიდან ზოგიერთები, უკვე, ცერად გვიცქერენ. თქვენს კურსზე გოგონები არ სწავლობენ?! - საუბრის შეცვლა დააპირა ასპირანტმა. ფილოსოფოსმა ისე რა შეუბღვირა.

- მამინდომა ახლა ამან, ჩალხანას მოძებნაი?!... - გადააზეს-ტაფონურა რადიოფიზიკოსმა. დედულეთი ჰყავდა ზესტაფონში. საზანოში ვარ ნახევრად გაზრდილიო. - რომელი ფაკულტეტისას ინებებთ, ჩემო ბატონო?!... დასავლეთ ევროპელებს, ლიტერატორებს, ბიოლოგებს?!... გეპეის არც ვახსენებ. სამი კაკალი გოგო ყავთ თელ ინსტიტუტში... არც ფიზკულტურის ინსტიტუტს გირჩევ. ნაგცთება გლახა საქციელი და გაგიხვრეტს შუბლს ნინო სალუქვაძე... მაგიდის წინ ხვარ ჩამოგიტაროთ, რა ვქნა?!... აირჩევდი, დასვამდი მაგიდასთან და შენც დეისვენებდი და ჩვენც!...

- გული რო გამიხვრიტოს, არა?!... - ქიმიკოსმა ჩართო მაღალი სიჩქარე და მარჯვნიდან, ყოველგვარი წესების დარღვევით დააპირა გადასწრება, მაგრამ დროზე დაამუხრუჭებინა რადიოფიზიკოსმა.

- გაჩერდი და დეეტიე შენ მადანა!... მეორე კორპუსში ვისზე ნაკლები გოგოები დადიენ?!... შენ თვალეში ვერ იხედებოდე, მეტი არაა კოლექტივის ბულუტუნა ხარები!...

- ეეხ... როდის დაღვინდები, იო?!... შენი ამყვანი ბებია-ქალი გულჩვილთა შორის აბსოლუტური ჩემპიონია! საგინესეა... რომელმა საცოდავმა აგიყვანა?!...

- რომელმა და თვით გალილეიმ!... მოგვიანებით თქვეს, მარიუსმა აიყვანაო ერთი წლით ადრე, მაგრამ, როგორც ახალი ქართველები ვიტყვით, გასაჯაროება დაუგვიანებია. ამიტომ აქვს ორი დაბადების დღე... მარიუსია ნათლია, სხვათაშორის.

- მარიუსმა დაარქვა გერმოგენი?!...

- არა. იო დაარქვა.

- იო, იმან კი არა, ამან დაარქვა.

ხუმრობენ ბიჭები.

იოა სამიზნე.

არაფერს ამბობს. იცის, ნებისმიერი შეკამათება, ახალ ტალღას გამოიწვევს. კიდევ უფრო ბასრს და ტყუილ-მართლით უფრო მეტად გაჯერებულს. როგორც ყოველთვის, ახლაც შემწყნარებლური და შემგუებლური ღიმილით უსმენს...

- ნეტავ, ის გამაგებინა, რას ნიშნავს, გულის კოვზთან თბილად აგენვებაო?!... და, მერე მომკლა, აღარ დავეძებ! - თავისთვის ჩაილაპარაკა.

- ტიცინანს შეეშვი, თუ ძმა ხარ! - რომელი იყო, არ დაკვირვებია. - შენით რომ მოანაჯახო რაღაც, არა?!...

* * *

- შენ გინდა თქვა, რომ მაიმუნია ჩემი წინაპარი? - ცხარობს ყოველთვის განონასწორებული მათემატიკოსი მორიგ შეკრებაზე. მან, ჯერ ცხელ ჩაის, ჭაჭით უხვად განზავებულს, იმხელა ყლუპი მოაკლო, ცუდ დღეში ჩავარდა. პირი დაითუთქა. გადასაქცევად ვერ შეელია. დაენანა არაყი. ურჩიეს, გაუშვიო ქვემოთ. გადაყლაპა და ცივი წყლისთვის ტუალეტში გავარდა.

პირის გამოწვას თუ არ ჩავთვლით, მათემატიკოსს თავი ქუდში აქვს. შემწყნარებლური იერით და, მხოლოდ მისეული, მორიდებული ღიმილით აკვირდება სხვა, საბუნებისმეტყველო თუ უმეტყველო მეცნიერებების წარმომადგენელთა დაუნდობელ კამათს. დარწმუნებულია, ორჯერ ორი ყოველთვის ოთხია. და, არა მარტო ადამიანებში, თუ მაიმუნებს ჭკუა მოეკითხებათ, მათთვისაც.

სანამ მათემატიკოსი დაბრუნდებოდა, ბიოლოგმა გეომეტრიით გაჰკრა კბილი. რა ენაღვლებო, მაგას?!... სამკუთხედის შიგა კუთხეების ჯამი ასოთხმოცი გრადუსიაო, რომ უთხრა, ლობაჩევსკი ჰყავს სათადარიგოთა სკამზე. სამკუთხედის შიგა კუთხეების ჯამი ასოთხმოციც შეიძლება იყოს, მასზე ნაკლებიცო და მასზე მეტიც...

- აბა, მათემატიკა ზუსტი მეცნიერებააო?!... - იკითხა ქიმიკოსმა.

- ზუსტია! - დაბეჭდა ბიოლოგმა. მოდის. გაუგრილებია ყანყრატო. უთხარი თუ ბიჭი ხარ!...

- აბა, გელოდები! შენ ამბობ, რომ ჩემი წინაპარი მაიმუნია? - მათემატიკოსს, ეტყობოდა, პირის დაწვისა და გამწარების გამო ჯავრი ბიოლოგზე უნდოდა ეყარა.

- მე ვამბობ?!... შენ ამბობ!

- შენა, ბიჭო, ბიბლიას თავი დაანებე და დარვინიანების აზრი მითხარი!

- რომლების, სვანების თუ სომხების?!...

- უპასუხე! გჯერა, რასაც დარვინი ამბობს? - ფილოსოფოსი, როგორც ყოველთვის, ცდილობს, მსაჯულის მანტია მოისხას. განიერი მოისხიო, ნახევარგამტარმა ურჩია ერთხელ. ზედგამოჭრილიაო, არყის ბოთლის დასამალად.

- შენ როგორ ფიქრობ, ცდება დარვინი? - უბრუნებს კითხვას ფილოსოფოსს.

- მე და პატივცემულ საზოგადოებას, პირდაფუფქულის ჩათვლით, შენი აზრი გვანტერესებს. - აარიდა პასუხს თავი ფილოსოფოსმა. - ერთი წამით მაცალეთ! - ფილოსოფოსი ადგა და მეზობელ მაგიდასთან ეს-ესაა დამსხდარი გოგონები თავიანთი მაგიდიანად მოიპატიჟა. თვითონ მოეხმარა მაგიდის მოწოჩებაში. გაცნობის პროცედურამ რამდენიმე წუთი წაიღო. - გავაგრძელოთ! უპასუხე, ცდება დარვინი? - ფილოსოფოსს, ყველა სხვა, ნაკლებად თუ კიდევ უფრო ნაკლებად მოლაპარაკე ფილოსოფოსებივით, დისკუსიის სადავეების ხელში ალება სურდა. - ამათი შემყურე, - ახლად შემოერთებული, ოთხი ძალიან ლამაზი გოგონა მოხაზა ცალი ხელით და, ერთდროულად, კამათის სადავეც დაიხვია ოთხი სილამაზის მომხაზველ ხელზე. - რომელი მეტყვიით, რომ ჩვენი წინაპარი მაიმუნია?!... ასეთი ლამაზი მაიმუნები ვის გინახავთ?!... - პათეტიკური გაუხდა ხმა. - ამგენის წინაპარი მაიმუნიაო, რომელს მოგიბრუნდებათ ენა?!... - მეორე ხელზეც დააპირა სადავის დახვევა ფილოსოფოსმა.

- მაგენზე არ უთქვამს დარვინს. შენზე თქვა. - გააგრილა ბიოლოგიის აღმართებს შეჭიდებულმა. გოგონები იცინიან.

- მე, ალბათ, ევოლუციური მუტანტი ვარ. სწორად ვთქვი? - ეკითხება ბიოლოგს და თან სადავეებს ათავისუფლებს. მათემატიკოსს უპირებს გადაცემას.

მას კი, სულაც არ ანალვლებს ვის ხელში იქნება სადავეები. ვისაც არ უნდა ეჭიროს, რომში მაინც კვადრატის მუტანტიაო, არხეინადაა.

- მეც ეგეთი გამოვდივარ. - ეთანხმება ბიოლოგი. - ცუდად არ გამიგოთ, გოგონებო! მეგონა, ღმერთმა ერთი ნეკნი ამომაცალა. თურმე, ოთხი ამოუცლია ერთად! მადლობელი ვარ! ოთხი ნეკნის ოხხერრი დედაც ვატირე!... ოთხი მშვენიერება გაცილებით მეტად ფასეულია, ვიდრე ოთხი, უბრალო ძვალი. კიდევ ამომაცალოს, თანახმა ვარ, თუ კიდევ ამნაირ სილამაზეს შექმნ...

-ეეეე!... - აწყვეტინებს მათემატიკოსი. - ძალიან გაუტიე!... ჩვენ, რა, უნეკნოები გგონივართ?!

გოგონები იცინიან. ბიჭებიც იცინიან და არყის ახალ ულუფას ამატებენ ჩაის ნარჩენებს. გოგონებსაც, სიმბოლურადო, რამდენიმე წვეთს უმატებენ.

- მაცალე, რა! ცხოვრებაში ერთხელ ჩემმა ენამაც კი დამიჯერა. ხომ ხედავთ, ერთხელაც არ დამზამია. და, კიდევ, მე ბიოლოგიაში ფიზიკიდან მივედი. თვალში ხომ არ გეპატარავეები?!... - ბიოლოგი მათემატიკოსს უცინის, მაგრამ ყველა ხვდება, მისი ღიმილი გოგონებისკენაა მიმართული. - ბოლო-ბოლო, ხომ არ გავიწყდება, რომ მათემატიკოსები ჩვენი მოსამსახურეები ხართ?!... რაც გვინდა, ის უნდა აკეთ... - ღიმილი სახეზე შეაცივდა. ჩაის სახლის მთავარი შემოსასვლელისკენ იყურება. სახეზე თეთრი სინათლის პრიზმაში გადატეხილი ფერები ცვლის ერთმანეთს. სწორედ ასე, ფერების შეუჩერებელი ცვლით, თვალმოუშორებლად მოაცილებს ვილაცას შემოსასვლელიდან მაგიდამდე. - მმმ... ვინაა ეეს?!... რამხელა ნეეეეკნიიი...

- გამარჯობა! - მაგიდასთან მოსული გოგონა ყველას მიესალმა და ცარიელი სკამი მოაჩოჩა მეზობელი მაგიდიდან. - გამოვტოვე რამე?

- კი. რაამდენი გააამოტოვეეეეთ, იციით?!... - შუბლზე ოფლის წვეთები ისე ამოეზარდა, როგორც „ტომი და ჯერი“-ს მულტიპლიკაციურ ფილმშია. - დედააა... დაამეწყო... - აღარ დაამთავრა.

- მე მითხარით? - მობრუნდა გოგონა.

- სტუსტუდენტი ხართ?

- იუნონა. - გაუნოდა ხელი გოგონამ. - მომავალი ბიოლოგი.
- მომავალი ბიოლოგი თუ მოოსული სილამაზე?...- ბიჭი გოგონას ხელს დაჰყურებს. არც გახსენებია ხელი რომ უნდა ჩამოერთმია. გონს გვიან მოეგო. გოგონას სინითლე შეეპარა. ხელი ნელა დაუშვა.

- იუნონა. - დაუფიქრებლად გაუნოდა ხელი გოგონას. - წელან თქვენი დაქალები მოვატყუე. ოთხი ნეკნი მაკლიაო, ვუთხათხარი...
- ბიჭს ენა ნელ-ნელა უსწორდებოდა. ცალკეულ სიტყვებზელა ცურავდა. - ახლა ვსინსინჯავ და არცერთი ნეკნი აღარაა. - ყოველ გაჭედვაზე კისრის ძარღვი შესამჩნევად ებერებოდა. - შეიძლება დავჯდე? - აფეთქებულმა სიცილიმა გამოარკვია. - მაპატიეთ, იუნონა... - ხელახლა გაუნოდა ხელი.

- სეხნიები ვართ?!... - გოგონას ეშმაკურად გაეღიმა.

- იუნონა მქვიაო?!...

- და, თქვენ?

- მე... მე... რა მქვია სპინოზ? - მიუბრუნდა ფილოსოფოსს. მას ყველა ამ მეტსახელით იცნობდა. ნათლობის სახელი არც ახსოვდათ. კანტი მირჩევნია, დამიძახოთო, სთხოვა ერთხელ ბიჭებს. ნასვამი იყო და გაბედა.

შეჰპირდნენ ბიჭები, როგორ გაგიბედავთო კანტზე ნაკლებს დაძახებას?!...

მეორე დღეს არც კანტი ახსოვდათ და არც პირობა. სპინოზად იცნობდა ყველა.

იმედისმომცემი ფილოსოფოსი იზრდებოა, იმნაირმა ლექტორმა უთხრა ერთხელ ბიჭებს, უყოყმანოდ ირწმუნეს. სახელი შერჩა. კმაყოფილიც იყო, გალაქტიონს რომელი ჰყავხართო ლექსმიძღვნილი, წამოცდა ერთხელ. მთვრალი იყო მაშინაც, ეს რომ წამოსცდა.

- არაა, იუნონა, ეს ყმანვილი შენი სეხნია. სახელი რომ არ ახსოვს, არც ესაა მისი ბრალი. შენს მოსვლამდე ნორმალურად მეტყველებდა და, შენ წარმოიდგინე, ნორმალურად აზროვნებდა. შენმა დანახვამ, დავარქვათ ყველაფერს თავისი სახელი, გამოასირა. ეს ერთადერთი წაცდომაა ჩემგან დღეს. ბოდიშს გიხდით ზედმეტი პირდაპირობისთვის. ამის მდგომარეობას გამოქლიავებულს ვერ დავარქმევდი... - ნელ-ნელა, მეთოდურად იძიებდა

შურს სპინოზა. ნაფიზიკოსარი საბიოლოგო ვერკი ხვდებოდა, რატომ აპირებდა მხოლოდ მისი ჯავრის ამოყრას ფილოსოფოსი. - სანამ შენ მოხვიდოდი, იმედისმომცემ ბიოლოგად ითვლებოდა. იმედია, ელდაც გაუვლის და წინანდებურად მოგვცემს იმედს, რომ მისით გამდიდრდება ბიოლოგია. ფიზიკა გაალარება. აღარაფერი ეშველება. შენ თუ დაეხმარები, უფრო ადვილად და მალე დაუბრუნდება დანაწევრებული მეტყველებისა და უწყვეტი აზროვნების უნარი. ნუ წითლდები, იუნონა... შენს ახლოს მოძრაობს უთვალავი დროიდან მოყოლებული... კოლეგები ხართ. ერთი დიდი ქვის თანამგზავრები. ნუ წითლდები!... იოს ვეძახით. იუპიტერის თანამგზავრის სეხნაია. სწორი სახელი არ ჰკითხო, თორემ გაგვათენებინებს გურგურში.

- და, რა ჰქვია? - ბუნებრივი გახდა იუნონას ღიმილი.

- მშვენიერი სახელი ჰქვია. გერმოგენი.

იომ ახლალა შეამჩნია, ფილოსოფოსის მონოლოგს ფეხზე მდგარი უსმენდა. სუფრა იცინოდა. გამოფხიზლდაო, თითქოს, დაჯდა. მაშინვე ადგა. ისევ დაჯდა... მერე უცებ წამოხტა და ჩაი მოუტანა ახალშემოსწრებულს.

- შაქარი არ ჩავაყრევინე. არ ვიცი, რამდენი კოვზი გინდათ.

- უშაქროს ვსვამ. გმადლობთ. - გოგონამ თვალის აარიდა ბიჭს.

- მაპატიეთ, ჩემს გამო შეიქმნა უხერხული სიტუაცია. ახლა ტვინს ვიჭყლეტ, როგორ გავხადო იგი ხერხული. - ნორმალური გახდა ბიჭის ღიმილი.

- დავუბრუნდეთ დარვინს. - ფილოსოფოსი არ აპირებდა სუფრის სადავეების ხელიდან გაშვებას. - თუ მოსული და მომავალი ბიოლოგები ერთმანეთში მორიგდებით, ძალიან გაგვახარებთ...

- ნეკნებს თუ ეშველება?! - სხვამ იკითხა.

- არ ეშველება და დარჩება უშველებელი! - დაბრუნდა ძველებური იო. - ნეკნზეც მაქვს ერთი მოსაზრება. ნაფიქრი მაქვს, მაგრამ ისეთი მარტივი მეჩვენება, სხვასაც ექნება ნაფიქრი ჩემამდე.

- მიდი, იო, გისმენთ! - წაახალისა მათემატიკოსმა.

- ღმერთს შეეცოდა მარტოსული კაცი. ამოაცალა ნეკნი და შექმნა ქალი. მშვენიერება...

- მოდი, სენტიმენტებისა და პოეზიის გარეშე, რა!

- პოეზიის გარეშე რა იქნება?!... კარგი. მშრალად. ამოაცალა ნეკნი და ქალი შექმნა. კრეაციონიზმის თვალსაზრისით, კაცი თავის თავში მოიცავს ქალსაც. მეთანხმებით? - ხმა არავის გაუღია. - დუმილი თანხმობის ნიშანია. ვაგრძელებ. და,... რას ამბობს ევოლუციონიზმი?! ადამიანის უჯრედში ოცდასამი წყვილი ქრომოსომაა. აქედან, ოცდაორი ქრომოსომა, პირველიდან ოცდამეორემდე, იდენტური აქვთ ქალს და კაცს. ოცდამესამე წყვილს შეადგენს ქრომოსომა იქსი და ქრომოსომა იგრეკი. სასქესო ქრომოსომებს ეძახიან. ამ ორს შორის დიდი სხვაობაა. ერთი გრძელია. იქს-ქრომოსომაა გრძელი. იგრეკი კი, მართლა იგრეკივით დაგვაჯულია. ასეა კაცის სასქესო უჯრედში. - ხელსახოც ქალადზე ნატავს ქრომოსომებს. - ქალის უჯრედში ორი იდენტური იქს-ქრომოსომაა. მხოლოდ ესაა განსხვავება ქალსა და კაცს შორის. ქრომოსომათა ნახევარი დედისგან გვაქვს მემკვიდრეობით მიღებული, მეორე ნახევარი მამისგან. თუ დედისგან ყოველთვის იქს-ქრომოსომა გვერგება, მამისგან ან იქსი, რაც იუნონას ერგო, ან, იგრეკი, როგორც მე...

- გინდა, თქვა, რომ შენ მოიცავ იუნონას შენში?! - თვალს უკრავს ერთ-ერთი ნეკნი.

- გენეტიკურად ასეა. ჩემს უჯრედში ქრომოსომათა ნახევარი მდედრისაა, ნახევარი მამრის. მასასადამე, ევოლუციონისტები ორიათასზე მეტი წლის შემდეგ კრეაციონისტების დასკვნას იმეორებენ და მეცნიერულად ამტკიცებენ. კაცი თავის თავში მოიცავს ქალს!

- გაუმარჯოს დიდ შემრიგებელს! - მათემატიკოსმა ოლიმპიური სიმშვიდით ჩამოასხა ზურგჩანთიდან თავგამოყოფილი ბოთლიდან არაყი ცარიელ ჩაის ჭიქაში. მერე, მათემატიკური სიზუსტით გადაანაწილა თანამეინახეთა ნახევრად სავსე ჭიქებში. თავისი ჭიქა ოდნავ ასწია და მოსვა.

გოგონები, მათ შორის გვიან შემოერთებული გოგონაც, მონუსხულეზივით შეჰყურებენ ბიჭს. იგი წითლდება. თვალებს მაღავს. ცხვირის ნესტოები ნაჭენები ცხენივით ებერება. სამოთხის ვაშლი ადი-ჩამოდის... გოგონას თვალს ისე აცილებს, თითქოს ზაფხულის გავარვარებულ მზეს უმაღავსო. ეშინია არ დასწვას. არ

დააბრმავოს... ჯერ საკუთარ ჭიქას მიაცივდება, მერე, მოფხიზლე-
ბული ახედავს გოგონას.

- ნუ მიყურებთ ეგრე, თორემ დაავ... დაავ... მუნჯდები!... -
ზომაზე მეტად უკიდებს ენას. გოგონების მზერა შემწყნარებელი
ხდება. - ახა... თქვეენ გა... გა... გი-მარ... მარ... ჯოთ!... - სახე-
ზე ისევ დაეყარა ოფლის წვეთები. ჭიქა ასწია. ჯერ ოდნავ მოსვა.
შეისვენა. მერე მთლიანად ჩაიპირქვავა პირში და მათემატიკოსს
მიუწია, დამისხიო. ჩამოუსხა მათემატიკოსმა. ჭიქა სამმეოთხე-
დამდე აუვსო, ქალაღდის ხელსახოცი ქუდად ჩამოაფხატა და ბიჭს
მიუწოჩა. ნინო დეიდას, ჩაის დარბაზის ფხიზელ მეთვალყურეს, არ
მოსწონდა შეუნიღბავი არყის დანახვა. ბიჭმა არაყი მოსვა და, ჰოი
საოცრებავ, ენა გაუსწორდა. - გაგიმარჯოთ გოგოებო! ძალიან
ბევრის თქმა მინდოდა, მაგრამ წელან ენა ვერ დავიმორჩილე.
ახლა, ენა რომ დავიმორჩილე, გონებას ველარ ვიმორჩილებ...
მომავალი ბიოლოგი ვარო, საით გადაიხრებით, იუნონა?

- იმუნოლოგიას მინდა, გავყვე.

- და, მე როგორც უცხო სხეულს ისე მომიცილებთ უმო-
წყალოდ და შეუბრალებლად?

- რატომ?! თუ სახიფათო არ იქნებით, ან საფრთხეს არ
შეუქმნით... - იუნონას სიტყვა მეზობელ მაგიდაზე ატეხილმა ჭი-
ქების ჭახაჭუხმა და ნინო დეიდას ხმამალაღმა, კვილამდე მისულ-
მა ყვირილმა შეაწყვეტინა. სანამ ატეხილ აურზაურში ბიჭები
მეზობელ მაგიდელებს აწყნარებდნენ, - ზოგი გარეთაც გაიყვანეს,
- გოგონები გაქრნენ.

- სად წავიდა? - ჰკითხა ფილოსოფოსს, როცა ყველაფერი
ჩაწყნარდა.

- გაფრინდა. არ გინდა, ძმაო!... ლამაზი ქალი მეცნიერების
მტერია. სხვათაშორის ნეკნების მტერიცაა.

- ...

- ერთ წყალბურთელს ხვდება. საცოლეაო, ამბობენ. თუ წაგას-
წრო, დარჩენილ ნეკნებს ამოგაცლის. ქალს კი, არ შეგიქმნის.
ღმერთი კი არაა?!... კუნთმაგარი ჯეელია.

ღმერთო, რატომ არიან ასეთი უღმობლები ფილოსოფოსები?!
- გაიფიქრა. თქმით კი სხვა თქვა.

- მეცნიერების მტრის საკითხში ვერ დაგეთანხმები. ნეკნების ამბავშიც გამოვთქვამ ეჭვს. აღარ მაქვს, ხომ გაიგონე?!... რაც არ მაქვს, რას ამომაცლის?!

- მაშინ კბილებს. ნეკნების საკითხშიც მოიკოჭლებ. არის ნეკნი - არაა ქალი! არის ქალი - არაა ნეკნი! შენ არ ამტკიცებდი ამას?!
- ნავაგე. მტერმა იკამათა ფილოსოფოსთან...

* * *

თვეების მერე, ლალიძის წყლების გრძელ რიგში, თითქმის დახლამდე მიღწეულ მეგობრებს იომ ბოდიში მოუხადა, რიგის ბოლოსკენ წავიდა და ორი გოგონა მოიყვანა.

- გაიცანით, ეს იუნონაა. ნანას უნდა იცნობდეთ.
- ორივეს ვიცნობთ. სკლეროზი კი არ გვჭირს, შენსავით?! გამარჯობა გოგოებო! - ერთხმად მიესალმნენ ბიჭები.
- ძალიან კარგი. ჩვენ ორს ცალკე აგვიღეთ წყალი. ნანა არ მოაწყინოთ, გაართეთ! არც პროტესტის ნება მისცეთ. მე და იუნონა დაგტოვებთ.

- მე არ მეკითხებით? - იუნონას გაკვირვებული თვალები ბიჭს ბევრად უფრო ღრმა ეჩვენება, ვიდრე მაშინ, ჩაის სახლში.

- აუცილებლად. ისე როგორ გავბედავ მოტაცებას?! ჯერ ამათ ავუხსენი საქმის ვითარება. ახლა თქვენ გკითხავთ. რამდენიმე საკითხის გარკვევა მინდა თქვენთან ერთად. იმუნოგლობულინების მძიმე და მსუბუქი ჯაჭვების ურთიერთქმედებაზე და მათი მრავალფეროვნების მიზეზის დადგენის მიმართულებით. ერთი იდეა მაქვს. თქვენი კრიტიკული აზრი მაინტერესებს. მგონი ვხვდები არტემისის ფუნქციას. ახალი აღმოჩენილი ცილაა. - გოგონამ თავი დაუქნია, ვიციო. - აი, ხედავთ, დასაწყისი ბრწყინვალეა. გვესმის ერთმანეთის. არტემისი დიდ როლს ასრულებს ერთი და იგივე გენისგან იმუნოგლობულინთა მრავალფეროვანი, ფართო გამმის ცილების პროდუქციაში. თუ არ გაინტერესებთ, სხვა დროისთვის გადავდოთ. ან, სულაც მოვხსნათ დღის წესრიგიდან.

- დამაინტრიგებელი წინადადებაა. - ან მეტად გულუბრყვილო ხართ, ან უსაშველოდ ეშმაკი... პირველს ვამჯობინებ. ვისაუბროთ.

- აქ არ გვაცლიან. გავისეირნოთ. თან ვისაუბროთ. - ცარიელი ქიქები დახლთან მიიტანა ბიჭმა. წყვილი დამრჩენებს ხელის აწევით გამოემშვიდობა და ქუჩაში გავიდა.

ლალიძის წყლებიდან მეცნიერებათა აკადემიამდე წელი საუბრით მივიდნენ. გოგონა საბაგიროს გონდოლაში გამოფხიზლდა.

- აქ რა გვინდა? სად მივდივართ?

- მამადავითზე. - მშვიდად ჩაჰლიმა თვალებში ბიჭმა. ავიდეთ და ფეხით ჩამოვიდეთ. ჩემთან ხომ არაფრის გეშინია?!... შეძლებ?

- ვგავარ დავარდნილს?! - გოგონას თვალებში ჭინკები ათამაშდნენ. სახიფათო კაცი ყოფილხარ შენ!... ცხვარივით გამიტყუე. და, რას აკეთებს ამისთანა გადასარევეს არტემისი?

- არტემისი ბავშვების მფარველია.

- ვიცი. მითოლოგია კი არა, მოლექულური მექანიზმი მითხარი.

- არტემისი დნმ-ის ორმაგი წყვეტისას წარმოქმნილ ბოლოებს ერთმანეთთან აერთებს. მერე, ირჩევს ერთ, ზუსტად გამოთვლილ წერტილს, და ჭრის დნმ-ს. გენიალურია, არა?! იქ ჭრის სადაც უნდა ჩაჭრას. არსად სხვაგან... ვინ ასწავლის, ჯერჯერობით არავინ იცის. წარმოიდგინე, როგორ მიუყვება დნმ-ს და ასო-ასო კითხულობს. არა, ჯერ ნურაფერს წარმოიდგენ. მთანმინდაზე ავედით. ცოტა ხანს აქ ვიყოთ. მერე, მამადავითამდე ჩავუყვით. იქ გეტყვი, რა უნდა წარმოიდგინო.

- ბოლოებს ვინ აკერებს ერთმანეთს?

- დავუშვათ, დნმ-ის ზედა ძაფზე წერია „იუნონა“. ქვედა ხაზზე მისი შემავსებელია „ანონუი“. ჩაკერებით გამოდის კომბინაცია „იუნონანონუი“. ამ კომბინაციას მცირე ლასსოს ფორმა აქვს. მოვა არტემისი, ნაიკითხავს. დაფიქრდება და ჩაჭრის. ამ მხარეს „იუნონანონ“-ს ტოვებს. იმ მხარეს მხოლოდ „უი“-ს. გაშლის ლასსოს. ზედა მხარეზე რჩება „იუნონანონ“. დანარჩენი, ქვედა ძაფზე. არტემისმა შეცვალა...

- წარმოვიდგინე, დასაბამს აძლევს ახალ თანამიმდევრობას ანუ ახალ იმუნოგლობულინს, რომელიც დაუნდობლად იცილებს უცხო სხეულს.

- ბრწყინვალე მოსწავლე ხარ! არტემის ნუ დაემგვანები, რა! არაა ყველა უცხო სხეული მოსაკვეთი და მოსაცილებელი...

- ასე მარტივად ხდება უჯრედში და ორგანიზმში? - გოგონამ სხვანაირი ნოტები იგრძნო. არ უნდა საუბრის კალაპოტის გამოცვლა.

- ჰო. იქ ყველაფერი მარტივად და გენიალურადაა. აქაა რთულად და უიმედოდ საქმე. - გულზე მიიკაკუნა ხელი ბიჭმა.

- არ გინდა, რა!... გთხოვ, არ გინდა! - გოგონას ხმა შეიცვალა. მუდარის ტონებს უცნობი ფერის ტალღები შეერია. ბიჭს თავლებში აღარ უყურებს. მის ფეხსაცმელებს ელაპარაკება. პანთეონის შესასვლელამდე ჩამოსულან. - არაფერი მითხრა, გთხოვ!

- ძალიანაც რომ მთხოვო, ვერ გეტყვი. ისე მაქვს შებორკილი ენა და გონება. ბევრის თქმას ვაპირებდი, მაგრამ მიშვებს?!... აქ რატომ მენვის ასე თბილად? - მზის წნულთან მიიძო საჩვენებელი თითი.

- აუუ!... რა ნაშაა, ტო!... ნახე! - ბიჭი ხმისკენ მიბრუნდა.

მერე რა მოხდა, ბუნდოვნად ახსოვს.

ახსოვს, სისხლს აფურთხებდა და თლიფინებდა.

ოთხი კბილი შესწირა.

კინოში დატრიალებული კადრებივით - „ვის უბედავ, ბიჭო?!“...

„არაფერი, ტო, მაგარი ნაშა დაგითრევია“...

„ბოდიში მოუხადე და მოტყდი აქედან!“...

„ვის უბედავ, ნაბიჭვარო?!“...

„მოდით აქ და გაჩვენებ, ვის ვუბედავ, შე მართლა ნაბიჭვარო!“...

მოვიდა ნაბიჭვარი და, ნავარჯიშევი, ზედმინვენით კარგად დაყენებული პირდაპირი დარტყმით, ორი ზედა და ორიც ქვედა კბილი ერთად ჩამოუღო ღირსების დამცველს. იო დავარდა. შეძლებისდაგვარად სწრაფად წამოხტა და ხელში მოყოლილი, მოზრდილი ბულკისხელა ქვა მთელი ძალით დაუშვა დამცინავად გალიმებულ მონინალმდეგეს გაორებულ თავში. არც უფიქრია, ავაცილებო... თავი ისევ გაორებული იყო. გაორდა ქვაც. ერთდროულად მოხვდა ორივე თავს. მეორედაც მოუხაცვლა და მის ფეხებთან ნელა დავარდნილი მონინალმდეგის გვერდით კბილები და სისხლი დააფურთხა.

- მოდით! - მიიწვია რეგვენის თანმხლები ორი ანონილი ბიჭი. მათ ძმაკაცის დახმარების სურვილი, ეტყობა, გაუქრათ. - მოდით, წაათრიეთ!

- ძაღლები, ჩემი!... - ერთდოულად იყვირეს გაბედული რეგვენის თანამგზავრებმა და გოგონას კივილში, „მხეცებო“-ო, გონს მოსული, თავგატეხილი ძმაკაცი ქვემოთ წაახოხიალეს.

- ნაბი...ვარო!... - მეტი ვერაფერი თქვა. ქვა მოისროლა.

- როგორ ხარ? - გოგონამ გულში ჩახუტებული ბიჭის თავი ოდნავ მოიცილა და თვალებში ჩახედა.

- ჩახუტებული კარგად ვიყავი... მოგთხვარე. ჩემი სისხლი გაქვს დღეიდან.

- ჩანთაში ბიძაშვილისთვის საჩუქრად ნაყიდი სვიტერი მიდევს. გადავიცვამ.

- შენ რა გეშველება?!...

- სსენზეა დამოკიდებული... დედაა, რას ვფიფინებ!... - გოგონა მიბრუნდა. ბიჭს ზურგი შეაქცია. სწრაფად გადაიძრო სისხლიანი პერანგი და თეთრი სვიტერი გადაიცვა. თვალებით სანაგვე ყუთს დაუწყო ძებნა.

- მომეცი. - უთხრა ბიჭმა. სისხლიანი პერანგი ისე დაკეცა, მუჭში მოექცა. ჯიბეში ჩაიდო. - სსევეინახავ... სსსამახსსოვრო... ბევრი ჰაერი მოსსსსსსინებსსს... - თარ-ის, სან-ის და შან-ის ნარევი გამორბოდა კბილების მიერ დატოვებული სიცარიელიდან

- მოსისინებს თუ მოშიშინებს?! არ გენყინოს! წავედით. - გოგომ გაუღიმა და ხელმკლავი გაუყარა. ქვემოთ, რუსთაველის-კენ დაეშენენ.

- ენგან არაოდე მენყინება. - აარიდა მოსისინე ბგერებს თავი - მომერია ოხხერრი!... გამლახა.

- ვინ ვინ გალახა, საკითხავია! გენახა, როგორ მიაჩოჩიალებდნენ შეშის კუნძივით!...

- „სშსსავი სსსსასვი“ თქვიო, არ მითხრა... - სისხლიანი ტუჩებით გაუღიმა ბიჭმა.

რუსთაველზე ტაქსი გააჩერა და გოგონა სახლამდე მიაცილა.

- გაამლახეს, ოხხრებმა... - ბიჭი წინ გადაჯდა. - სსსამი მანეთი მაქ. ნაძალადევში მივდივარ. სსსანამდეც მეყოფა იქამდე მიმიყვანე, რა! - მისი ხნის ჩანდა ტაქსის მძღოლი.

- სახლამდე გეყოფა. არ ჩანხარ ადვილად გასალახი კაცი. ამ ანგელოზივით გოგოს შესწირე კბილი, ხომ?! - გაუღიმა მძლოლმა. ტუჩებზე სისხლის კვალი ისევ ეტყობოდა. იუნონას პერანგი შარვლის ჯიბეში ჰქონდა ჩაჩურთული. ნაკბილარებიდან გამოსულ სისხლს ყლაპავდა. - აილე! - მძლოლმა სავარძლის უკანა ჯიბიდან ხელსახოცები ამოიღო და მიაწოდა.

- კბილი არა, კბილები. კბილი რაა, სსსსიცცოცხლესს სევ...
- ღმერთმა გაგიმარჯოს, ძმაო! გადასარევი წყვილი ხართ!
- მაჯობა ვილაცამ... - ტუჩების წმენდით გართულმა ბიჭმა თავი გადააქნია.

- არ დანებდე!... ეცადე! შენ შენი ეცადე... ბოლომდე და უფრო მეტიც, ეცადე! ანგელოსი!... აი რა სიტყვა მომადგა ენაზე, მანქანაში რომ ჩასხედით... ისე გიყურებდა, არ ჩანს გულგრილი და ცივი. ღირს მთელი ცხოვრება ელოდო...

- დაველოდები. - მეტი არაფერი უთქვამს.
- ხვალაც შეხვდი. გინდა, მცხეთის ჯვარზე აგიყვანოთ? იცი, რამდენი წყვილი შემიდულაბებია მცხეთის ჯვარზე?!... კურთხეული ადგილია...
- კარგი. თუ ძალიან არ შემრცხვა...

* * *

მეორე დღეს არეულობა დაიწყო...
მესამე დღეს ომის ღრუბლებმა დაფარა ცა და მზე...
მეოთხე დღეს დაუზოგავად დაუშვა. ადლიც არ დაუტოვებია მშრალი. ქალაქში აგებული ბარიკადების ორივე მხარე ერთნაირად დაასველა...

მეხუთე დღე სიკვდილის დღედ გამოაცხადეს - ბარიკადის ერთი მხრის სიკვდილის დღედ.

მეექვსე დღე ბარიკადის იმ კედარომ გამოაცხადა ბარიკადის მეორე მხრის სიკვდილის დღედ...

მეშვიდე დღე სიძულვილით გათენდა... დილით, პირველი სიკვდილი მოვიდა. ერთი ახალგაზრდა წაიყვანა.

მეშვიდე დღესვე, შუადღისას, ორმა სიკვდილმა ერთად ჩამოიარა. ორი ახალგაზრდა გაიყოლა.

ისევ მეშვიდე დღეს, მწუხრისას - ღმერთი ისვენებდა, ადამიანი არა!... - სამმა სიკვდილმა ერთად ჩამოიარა. შურისძიებასავით ტკბილი სახე ჰქონდა სიკვდილს ბარიკადის გადაღმელთათვის... გადმომღლებსიკენ მოქცეული მხარე იყო ტკივილიანი...

სალამოს და ღამით ბევრი სიკვდილი მოვიდა ერთად. ახალგაზრდა ბიჭები და გოგონები წაიყვანა... მოხუცებიც წაიყვანა...

და, ასე გაგრძელდა დიდხანს... უსასრულოდ დიდხანს. მიჰყავდა სიკვდილს ადამიანები... არ დაეძებდა, ახალგაზრდა იყო თუ შუახნის. ხანში იყო შესული თუ საუკუნეს მიღწეული. ბიჭი თუ გოგო. ქალი თუ კაცი. იარაღიანი თუ უიარაღო... განურჩევლად... ბიჭს ტკიოდა.

ისევე ტკიოდა, როგორც ყველას.

ხელცარიელი დადიოდა სიკვდილის სალენ კალოზე.

არ მიჰყავდა სიკვდილს. სიცოცხლე ეზარებოდა... ადამიანი ეზარებოდა, ყველა და ყველაფერი ეზარებოდა...

სიკვდილიც ეზარებოდა - უარყოფელი და უკარება სიკვდილი...

ყველაზე დიდი ნანეკნარიც სტკიოდა.

გამუდმებით, დღელამის ყოველ დროს ეწვოდა...

რცხვენოდა, სიკვდილის კალოზე მობარბაცეს ნეკნის დანატოვარი სიცარიელე რომ სტკიოდა. რცხვენოდა, მაგრამ სითბოსაც დიდს გრძნობდა... ამის გამო, სირცხვილი კიდევ უფრო დაუნდობლად ჭყლეტდა.

დრო კი, ხან დაუნდობლად სწრაფად გადიოდა, ხან დაუნდობლად ნელა...

მერე, სხვა მხრიდან მოვიდა სიკვდილი.

მარჯვენა ხელში ტყვიის ერთი ვაზნით დამარხული ვეფხიათი მოვიდა სიკვდილი. მის გვერდით, მარცხენა ხელში ერთი ვაზნით შალვა... შალვას შემდეგ, თითო ხელში თითო ვაზნიანი ვამეხი...

მერე, სიკვდილმა შესვენება გამოაცხადა. რამდენიმე წლიანი შესვენება. კანტი-კუნტად თუ შემოივლიდა...

წლების მერე, შიმშილით გაბოროტებულმა, წინანდელზე უფრო გამეტებით იხუვლა.

ბევრი შავებიანი ქალი დატოვა სიკვდილმა და დროებით, ალბათ შესასვენებლად, გაეცალა ქვეყანას.

ბლავილი და კივილი დატოვა სიკვდილმა...

ზოგი დაინდო. მშვიერი მომაკვდავების დასაპურებლად უცხოეთიდან შინაური საქონლის საფურაჟე ხორბლის შემომტანი კაცები დაინდო სიკვდილმა...

რესტორნებში მოქიფე, ქვეყანაზე ყანებით შეყვარებული კაცები დაინდო, კიდეც, სიკვდილმა...

დრო გადიოდა...

მზე სხვადასხვანაირად ამოდიოდა.

შავი მზე ამოდიოდა მრავალთათვის.

იგივე მზე ბრდღვიალა და უსამველოდ თბილი იყო სხვებისთვის - ღიმილიანებისთვის და მადლართათვის...

დრო გადიოდა...

ყოფილ ასპირანტს ბევრი რამ, უკვე აღარ ახსოვდა... ან, თუ ახსოვდა, არეულად.

როდის დაღამდება წუხელ...

როდის გათენდა ხვალ...

რამდენჯერ შემოუარა დედამიწას მზემ, თუ პირიქით, მზემ დედამიწას...

ერთხელ, შორს, ოკეანის გაღმა ქალაქის ლამაზ სკვერში, ნანეკნარი აენვა ისევ. იო გაახსენდა. სეხნია.

იო!... სწორედ ის, ჩრდილიდან უკვე გამოსული, მთელ რვა წუთს რომ არ ჩანს.... ისევ ჩრდილში გგონია. ის კი, გიყურებს და შენს უნიათობაზე ეცინება - ვერ მხედავსო.

მერე, უკვე დამალულს, ჩრდილში შესულს, ჯერ კიდეც ხედავ. რვა წუთის დამალულია, მაგრამ ისევ ჩანს...

იქვე, ახლოს ტრიალებს იუნონა...

არსად კვეთს მათი ორბიტები ერთმანეთს.

არცერთ ასტრონომს არასოდეს გამოუთქვამს მათი ორბიტების გადაკვეთის ოდნავ მბჟუტავი იმედი ან იმედის ნატამალი.

ფილოსოფოსების არ იყოს, ასტრონომებიც დაუნდობლები არიან!...

წლები გადიოდა... ხან წამებზე უფრო სწრაფად. ხან ათასწლეულებზე უფრო ზანტად...

ზოგი დაანინაურეს. ზოგიც ჩამოაქვეითეს - პლანეტიდან თანამგზავრამდე და, უფრო უარესი, მეტეორამდეც კი.

იუნონას არ ანალვლებდა ვინ, როგორ, როდის, რატომ ჩამოაქვეითეს თუ დაანინაურეს... კმაყოფილი და ბედნიერი იყო ყველაზე დიდი მიწის თუ ყველაზე დიდი ქვის ნატეხის თანამგზავრობა რომ არგუნა ბედმა...

იგივე ქვის მეორე, ორხმოვანსახელიან ღარიბ თანამგზავრს არც დაგიდევდათ... ვერ ხედავდა დროში და სივრცეში აცდენილს... არც სისხლიანი პერანგი ახსოვდა. არც მამადავითზე დაყრილი კბილები...

იქნებ, ახსოვდა კიდეც...

ვინ იცის?!...

* * *

ბიჭი მუშაობდა. კითხვები აწვალებდა. დროის დინებასთან ერთად მეტი და მეტი კითხვა ჩნდებოდა. პასუხები იყო გაცილებით ნაკლები. კითხვათა მესაქედსაც არ ჰყოფნიდა.

შემოვიდა ინტერნეტის ეპოქა. ამას ეგონა, პასუხების რაოდენობა მოიმატებდა. რა გამოლევსო ქვეყანაზე ჭკვიანს და ჭკუისსაკითხავს?!

არა. ინტერნეტმა კითხვები უფრო მოამრავლა. ვერმონახული პასუხები შიგანს უწვავდა.

უცხოური ავტობიოგრაფიების სტანდარტულ ფორმას გადააწყდა შემთხვევით. „კურრიკულუმ ვიტაე“-ს და „სი-ვის“ (Curriculum Vitae - CV) რომ ეძახიან მოფერებით, შემოკლებულად. ავტორები დანვრილებით განიხილავდნენ თითოეული გრაფის სწორად შევსების უაღრეს მნიშვნელობას. თავიდან, ცოტა არ იყოს ეუცნაურა ავტორთა სურვილი - უცხოურად დაწერილ ავტობიოგრაფიაში თავის ქება არ იყო აკრძალული. პირიქით, შაურის საქმე თუმნამდე მაინც გააზვიადე, სარფიანად რომ გაიყიდო.

გაყიდვა კარგხელფასიან კონტრაქტს ნიშნავდა.

ეს უბრალოდ წერდა ავტობიოგრაფიას - დავიბადე აქა და აქ. ვისწავლე აქა და აქ. ვიმუშავე აქა და აქ. გამოვქვეყნე ეს და ეს... ბოლოს, ხელმოწერა და თარიღი.

ერთხელ, უკომპიუტერობის ხანაში, საბეჭდ მანქანაზე დაბეჭდილ ავტობიოგრაფიაში, ავტოანგლობის თუ ავტოირონიის მორიგი შემოტევისას, სტრიქონი დაამატა - „გარდავიცვალე ორიათას -- წელს“. დაენანა გადაგდება. წინა ფურცლები, მექანიკური შეცდომებით გაფუჭებული, დახია. ახალი ვარიანტიც დახია, რამდენიმე.

მოსწყინდა ბეჭდვა და შავი ფანქრით ნაშალა გარდაცვალების სტრიქონი ორიათას რალაც წლიანად.

ახლაც ღიმილით იხსენებს ერთ-ერთი სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილის დამცინავ სახეს - თეთრ შუქზე გაუხედავს და შავი ფანქრით ნაშლილი ამოუკითხავს - ჩვენ სამიათას რალაც წლამდე რომ იცოცხლებს, იმნაირი თანამშრომელი გვჭირდებაო...

დირექტორის მოადგილე აშკარად კმაყოფილი ჩანდა მიგნებითა და ორიგინალური ფორმის უარით.

თვითკმაყოფილი რეგვენი, გაიფიქრა ამან. თქმით კი, კარგად ბრძანდებოდეთო, დაუგდო და სწრაფად დატოვა ფართო კაბინეტი.

საკუთარი ხელით დაწერილი ავტობიოგრაფია მოუხერხებელი შუამავლის შთაბეჭდილებას ტოვებდა. უცხოური გაცილებით უფრო კვაჭი მაშვალი ჩანდა. გასათხოვარი ქალის უარყოფით ან შეუხედავ მხარეებს საერთოდ რომ არ ახსენებს. სამაგიეროდ, ფართოდ აშუქებს მის, თუნდაც მცირე დადებითს. ათასჯერ აზვიადებს. უმატებს გრაფას - „ჰობი“. ამ გრაფაში დაწერილებით აღწერს, თუ როგორი კარგი, ფართო დიაპაზონის ადამიანია ავტორი... უყვარს ცხოველები. გაბედული კლდეზე მცოცავია. ცურვაზე და საერთოდ წყალსაჯომარდო სახეობებზე გიჟდება.

კლასიკური მუსიკა და პოეზიაო, მარტივად მიახუთმაბათა „ჰობის“ გრაფა ამან.

კიდევ ერთი კითხვა იყო, აზრიანი, უცხოურ ფორმაში - გრაფა „რიი გაკეთება გინდათ?“

ახალგაზრდა მეცნიერს - ასე ეძახდნენ ასპირანტურა დამთავრებულებს. - ბევრი არ უფიქრია, მოკლედ ჩაწერა - „მინდა, ვასწავლო კიბოს უჯრედს, როგორ მოიკლას თავი“.

და, მეტი არაფერი.

უბრალო, მარტივი ფრაზა ჩაწერა.

აზრი, უფრო სწორად, იდეა, ძალიან მწარე წუთებში დაებადა გონებაში.

ერთი ახალგაზრდა ბიჭი, ბავშვობის მეგობარი, გარდაიცვალა. „თვალში რომ ჩაგივარდეს, ხელს არ ამოისმევ“-ო, ისეთი.

უცხოეთიდან იყო დროებით ჩამოსული თბილისში, სიკვდილის ამბავი რომ უთხრეს და დასავლეთისკენ აიმგზავრეს.

სოფელში გაიგო, მისი ბავშვობის მეგობარი კი არ წავიდა, გაიქცა ამ ქვეყნიდან. თავი მოიკლა.

კიბოთი დაავადებულა ჯერ კიდევ, სრულიად ახალგაზრდა, არასაკიბოვე ასაკის კაცი.

ტკივილები ჰქონდაო უსაშველო და აუტანელი.

ვერ უყურებდნენო ტკივილებს.

ამას, ბევრი არა, ცოტა ესმოდა კიბოს ბიოლოგიაში. კიბოს მედიცინაში კიდევ უფრო ცოტა. ბოლო სტადიის ავადმყოფებს მზარდი დოზებით აძლევენ მორფინის ჯგუფის გამაყურებლებს. ფაქტიურად, ტვინს და ნერვებს უძინებენ მორფით.

კიბო კი, ზრდას ერთი წამითაც არ წყვეტს. იზრდება და იზრდება. უფრო და უფრო მეტ ტკივილს აყენებს...

მორფინი ტკივილს არა, მის შეგრძნებას აქრობს... ნერვებს ხდის უმოქმედოს, უვარგისს. ველარ ატარებს ნერვი ტკივილის სიგნალს ტვინისკენ. გაატაროს კიდევ, ტვინის უჯრედებიც გამორთულია მორფინით. ასეა დაფარული და ვერშესაგრძნობი ტკივილი.

მორფზე თუ დასვესო, უმისამართოდ იკითხა.

ბიჭების თვალებმა მიახვედრა, უადგილო და წარმოუდგენელი უკითხავს.

- მორფი?!... სადაა მორფინი და გასაყურებელი?!... დღე ერთია და ათი პარტია მაინც შედის საავადმყოფოში მორფისთვის. ავტომატიანი ბიჭები შედიან. გაცალეს საავადმყოფოები... ცოტა ხნის წინ, ნარკომან ორფეხა ცხოველებს კიდევ ერთი ექიმი კინალამ შეენირა. რობერტი გაულახავთ, ფორჩხიძე, მორფს გვიმალავო. ბიჭებო, მე კბილის ექიმი ვარ, ნოვოკაინ-ლიდოკაინის გარდა არაფერი მჭირდება, ამგენს კი, თუ გინდათ მოგცემთო... სხვისი მობარებული გექნებაო, დამალული, უღრინეს, თურმე. მქონდა,

მაგრამ წაილესო თქვენმა წინამორბედებმა. გამოვტეხავთო, ავტომატის კონდახით უცემიათ.... უძებნიათ. რას ნახავდნენ, რაც არ იყო?!...

ეს მეგობარს აღარ უსმენდა. ტკივილისაგან განანამებ ბიჭზე ფიქრობდა. რა ტკივილი ჰქონდაო ასეთი, ამ ბიჭისთვისაც კი, გაუსაძლისი?!...

ონისეს, ახლა რომ შუა დარბაზში იწვა, ტკივილის არასოდეს შეშინებია.

თევზაობისას ქვამ უმცყუნა. მარცხენა ხელი ლიპის ნიბოს გადაახია. გადამიჭირეთ ძუა, შემიხვიეთო, უთხრა ბიჭებს. საავადმყოფოში წაყვანაზე ენის დამსველებელს ისე შეუბღვირა, გამეორების სურვილი გაუქრო. გააგრძელა თევზაობა. ხელი კი, მართლაც რომ ბარაქიანი ჰქონდა.

- გტკივა? - ჩუმად ჰკითხა ამან.

- ოდნავ. ნუ ნერვიულობ! ვითევზაოთ. შენთან დათრობა მომენატრა. დავლიოთ... უნდა გავიგო, გუნება ხომ არ გამოგიცვალეს ჩრდილოეთში. ძველებურად ბულკივით სიმთვრალე გაქვს თუ შენც აურიე, ამგენივით?! - იოს ახლაც გაეღიმა. მწარედ გაეღიმა.

სალამოს, პნკალზე შემწვარ კალმასზე რომ ქეიფობდნენ, ონისეს ხელი არც თვითონ, არც ბიჭება აღარ ახსოვდათ. ზემოდან მომავალი რამდენიმე კაცი დაიწვიეს ვახშამზე. ერთ სტუმარს - ხდება-ხოლმე, ღვინოს ყველა ერთნაირად ვერ იტანს. შორიდან რომ ატყობდე ღვინოსთან დამოკიდებლებას, არ მოიწვევდი, ალბათ, სუფრასთან. მაგრამ, ფხიზელს არასოდეს ეტყობა, რას იზამს მთვრალი. - რამდენიმე ჭიქის მერე, სუფრაზე არსათქმელი წასცდა. მიჰყვა-მოჰყვა და კინალამ ჩხუბამდე მივიდა საქმე. იომ, როგორც ყოველთვის, ზავი ამჯობინა გამწვავებას. გაუგებრობა მოხდაო. სტუმარი არ გაჩერდა. გამზავებელს აკადრა უკადრებელი.

ონისე ასეთების მოთმენას არ იყო ნაჩვევი. აეგდე და გადაშენდი აქედან, თორემ, გაგიერთიანებო თავ-ყბას.

სტუმრებმა თავისი ამხანაგი სასწრაფოდ განარიდეს მასპინძლებს. ხვალ ამოიყვანეთ ფხიზელი, გაკვეთილი უნდა ჩავუტაროო, დაანია სტუმრებს.

ამან ონისე შეაჩერა. ღვინის ბრალიაო, მოუნახა გამართლება სტუმრის უხიაგობას.

- ბიჭო, გამაგებინე, მართლა ეგრე ფიქრობ?!... გასალახავი რომაა, ვერ ატყობ? გადამრევ შენ მე!... შენთვის კაცს ჯერ კიდევ არა აქვს დაშავებული, ნაპატიები რომ გაქვს... შენთან თუ გაუვა, სხვას რომ უარესს აკადრებს, არ იცი?!... - გუნებაში მაშინდელ, ნასვამ ონისეს უყურებს. იქ, საირმის ზემოთ, ნაბლარას პირზე. ცეცხლის სინათლეზე ჩანს ონისეს გაცეცხლებული სახე. იოს ვერ გაურკვევია, რეგვენზე უფროა გაბრაზებული თუ მასთან შეზრდილ, ყველაფრის მპატიებელ და ყველაფრის მიმტვეველ მეგობარზე.

ერთხელ განაფუჭები ხელი მოიტება ონისემ. ღია მოტეხილობა ჰქონდა. ამან, ხორციდან გამოჩრილი ძვალი და თქრიალით გადმომავალი სისხლი რომ დაინახა, კინალამ აღებინა. ბიჭებმა სისხლი ბანრის გადაჭერით შეუჩერეს და არტაშანი დაადეს. ონისემ იოს დაღმეჭილი სახის დანახვაზე ბიჭებს თხოვა, მიხედეთ, ეგ უფრო გლახადააო.

მიიყვანეს საავადმყოფოში. დამსხვრეული ძვლების აწყობას დიდხანს მოუნდნენ ექიმები. ხელი ააწყვეს, თაბაშირი დაადეს და საკონტროლო სურათი გადაუღეს. რამდენიმე ადგილასააო ძვლები ერთმანეთს აცილებული. ხელახლა იყო გასასწორებელი და ჩასასმელი. გავაყუჩოთო, ექიმმა. გაყუჩება რად უნდა, დაამსხვრიეთ და ხელახლა ააწყვეთო, უთხრა ქირურგებს. ღიმილი არ მოსცილებია სახიდან. „ძალიან ძლიერ ტკივილს გაუძლო“ - ახალგაზრდა, მათი კბილა ექიმის ფრაზა დაამახსოვრდა. ჩაუსწორეს და ხელახლა ჩაუსვეს თაბაშირში ხელი.

ახლა დიდი ოთახის შუაში, კუბოს ფორმის საყინულეში წევს. ხვალ კუბოში გადანვენენ და დაასაფლავებენ ბიჭს, რომელსაც არანაირი ტკივილის არ ეშინოდა. კიბოსას კი, ვერ გაუძლო...

ძმისშვილები ბიძასთან, დედის ძმასთან გაუგზავნია, ამოვიდესო.

ბალიშები და საბნები დაუფარებია, ძმისშვილები რომ არ შეეშინებინა.

ორპირიან „ცენტრალს“ არასოდეს უღალატნია ონისესთვის.

არც უკანასკნელად დააღალატა. ორივე ჩახმახი გამოუშლია ერთად...

- რატომ მოიკალი თავი, ბიჭო?!... რატომ გაიქეცი?... რაა, მაინც, ეგ დაწყევლილი კიბო, ასეთი აუტანელი და უსაშველო?!... მოტეხილი ხელიდან გამოჩრილმა ძვლებმა ვერ შეგაშინეს... შენ არ მოგეკლა თავი, ცოტა კიბო და უარესია ამ ქვეყანაზე?!... - ჩურჩულებდა სალამოს, სამზადში, მეზობლების მიერ განწყობილ ხარჯის სუფრასთან. არაყი დამალევენითო, სთხოვა ბიჭებს. სიმნარე არ უგრძენია. გული ვერ გაულხო სამმა დიდმა სავსე ჭიქამ... ან, სიმთვრალეს ვერ გრძნობდა, ალბათ. ეგონა გულში ელაპარაკებოდა ბავშვობის ამხანაგს. - ქალივით ვტირი, ბიჭო!... ქალივით!... საავადმყოფოდან მორფის მთელი მარაგი რომ არ წაეღოთ ორფეხა ცხოველებს, ხომ შეგიმსუბუქებდნენ ტკივილებს?!... რამდენს, შენნაირს, კიდევ?!...

მეტი არაფერი უთქვამს. თეფშზე ხელუხლებელად იდო ცოტა ხნის წინ გადმოღებული სახარჯო ლობიო. მხოლოდ მწნილს მოანიწენა ცოტა. ჩუმად დაღია რამდენიმე ჭიქა ღვინო. ჭირის სუფრააო, ღვინო დაუსხეს ბიჭებმა.

თვეების მერე, უცხოეთში გასაგზავნ ავტობიოგრაფიაში, გრაფის - „რისი გაკეთება გინდათ?“ - გასწვრივ მოკლე ფრაზა ჩანერა - „მინდა, ვასწავლო კიბოს უჯრედს, როგორ მოიკლას თავი“.

არაფრით გამორჩეული ბიოგრაფია გქონდა, მაგრამ კინალამ მომწუხნაო, კიბოს უჯრედის შესახებ შენმა, ერთი შეხედვით გულობრყვილო ფრაზამ და სურვილმა. წლების მერე ეტყვის მისი მიმწვევი პროფესორი.

* * *

ბევრი, ბევრი წელი გასულა უნივერსიტეტის დროიდან დღემდე - კედელზე პროექტირებული სლაიდების ქვეშ ლაზერული მაჩვენებლით ხელში დადგომამდე.

- მაპატიეთ!... ძალიან დავაგვიანე. დამთავრებას მოვუსწარი... - უღიმის მომხსენებელს აუდიტორიაში ეს-ესაა შემოსული ახალგაზრდა პროფესორი. ხელჩანთა მხარზე დაუდევრად გადაუგდია. მარჯვენა ხელის არათითზე უცნაური საქორწინო ბეჭედი იტაცებს თვალს. სამი, ლამაზად დაგრეხილი ოქროს რგოლია ერთმანეთში

ჩაფსკვნილი. ქალი აუდიტორიას ათვალიერებს, ცარიელი ადგილს ეძებს.

- შენ არა, იუნონა, მე დავაგვიანე. - უფრო წასცდა, ვიდრე თქვა. - მხედველობაში მაქვს ერთი ადრინდელი, ექვსი ხუთწლედის წინა შემთხვევა. მატარებელზე დავაგვიანე. - აუხსნა ცნობისმოყვარეობად ქცეულ აუდიტორიას - იმ დაგვიანებამ ცხოვრების მიმართულება შემიცვალა. ამას, თუ გნებავთ, სემინარის მერე მოგიყვებით.

- ნეკნზე გვითხარი! - ხანშიშესული პროფესორი წელანდელივით გულლიად იღიმება. - მანამ კი, თუ არ შენუხდები, უფრო დანვრილებით აგვისხენი მეიოზში ქრომოსომების შეწყვილების მექანიზმი. სტუდენტებისთვის იქნება საინტერესო. პირველი ოცდაორი ქრომოსომა, გასაგებია, შეწყვილებისას პრობლემებს არ აწყდება. დედისგან და მამისგან ნამემკვიდრევი სომატური ქრომოსომები ფაქტიურად ერთნაირია. სასქესო ქრომოსომებს რატომ არ ექმნებათ პრობლემები შეწყვილებისას? ყველაფერს თავი დავანებოთ იქსი ზედმეტად მაღალია იგრეკ-ქრომოსომაზე.

- გმადლობთ, პროფესორო! ძალიან საინტერესო კითხვაა. სიმაღლეში განსხვავებას სულაც არ შეუშლია ხელი დუმიკო ბიძიასთვის. ბიცოლაჩემზე ბევრად დაბალი იყო, მარა ლამაზი და ბევრშვილიანი ოჯახი შექმნა. - ყველა იცინის. თვითონაც ვერ იკავებს სიცილს. - ეს ხუმრობით და, სერიოზულად კი...

სიტყვა სირენის ხმამ და აუდიტორიის კარებში გამოჩენილმა მკაცრმა ქალბატონმა შეაწყვეტინა, სასწავლო სახანძრო განგაშია და შენობა უნდა დატოვოთო.

- მეგობრებო, გთხოვთ შეინარჩუნოთ სიმშვიდე. ნელა გავიდეთ აუდიტორიიდან. გოგონები გაატარეთ! მერე ბიჭები, მერე...

- ეგ თქვენ არ გეხებათ! - შეაწყვეტინა განგაშის მაცნე ქალბატონმა. - საგანგებო მდგომარეობის შტაბის უფროსი მე გახლავართ და მე ვიძლევი აქ, ბრძანებებს! - წინ გაატარეთ ბავშვები, ქალები და მოხუცები! მერე სხვები გადით!... ლიფტს ნუ გამოიყენებთ, აკრძალულია. ელექტრონერგიას გათიშავენ და შესაძლებელია, გოჭებივით შეინვათ ლიფტში... - მკაცრი ქალბატონი კიდევ აპირებდა დაზეპირებული სიტყვის გაგრძელებას, მაგრამ ხანშიშესულმა პროფესორმა შეაწყვეტინა.

- სად ხედავთ, ქალბატონო, ბავშვებს და მოხუცებს?!... შვილებო, ჯერ თქვენ გადით, ჩვენ მერე გამოვალთ.

აუდიტორია ნელა დაიცალა. ისე, რომ ლაპარაკი და სიცილი არ შეუწყვეტია.

- როგორ ხარ? რას შვრები? ღმერთო, რამდენი წელი გასულა!... - ხელკავი გაუყარა გვიან შემოსწრებულმა ქალმა.

- ვარ. გელაპარაკები და გიცინი... წლები გასულა, კი. არც ისე ბევრი ხუთწლეულია გასული. ათწლეული კიდევ უფრო ცოტა. სამად სამი...

- არ იცვლები.

- გეჩვენება. მუხლები მტკივა ხანდახან. ესე იგი, დაგკაცდი...

- კაცი იცინის. - შენ არ იცვლები. არაა ეს კომპლიმენტი, ფაქტის მშრალი კონსტატაციაა და მეტი არაფერი.

- ვბერდები.

- ისეთივე დამაბრმავებელი ხარ, როგორც მაშინ „ჩაის სახლში“.

- აბა თქვი „შავი შაშვი“!

- შავი შაშვი... ქალბატონ კორგოს, - ყვავს ნიშნავს იტალიურად - მშვენიერ შავგვრემანს და კიდევ უფრო მშვენიერ დენტისტს უნდა ვუმაძლოდე. ისაა ჩემი კბილების უსტაბაში.

- კბილების უსტაბაში... - იცინის ქალი. - და, ამის? - გულზე მიუკაკუნა თითი. კაცს სახე შესამჩნევად შეეცვალა.

- არტემისის მონაწილეობა დნმ-ის არაჰომოლოგიური ბოლოების შეერთებაში, ფაქტიურად, დამტკიცებულია. რამდენიმე ექსპერიმენტი და მორჩა!...

- იცი, როგორ მიხარია?!... ერთობლივი პროექტის გეგმა უფრო მიხარია თუ შენი გამოჩენა, ვერ გეტყვი.

- მეც მიხარია... გადმოსახტომი ტრამპლინივით ვუყურებ ამ პროექტს.

- სადამოს ჩემთან გელოდები. მთელი „ჩაის სახლი“ იქნება. ნეკნებიც... დაგავინყდა?!... მიუკაკუნე, ოღონდ რამდენს, არ გეტყვი. იუპიტერს გაგაცნობ. ბოლო-ბოლო ნახავს, „სსავი სსასსვი“ სულაც არაა შავი. აი, მისამართი. - ქალმა ფურცლის ნაგლეჯზე დაწერა მისამართი. - რვა საათზე გელოდები. ძალიან არ დააგვიანო, რა!

- მხოლოდ ოცდაცხრა წუთს დავაგვიანებ. მეტს არა.

* * *

ყოფილი კოლმეურნეობის მოედანი ისე შეცვლილა, ვერ იცნო. იგი ყოველთვის ყვავილების ბაზრობასთან ასოცირდებოდა და, კიდეც, „პირიმზესთან“. ასე ერქვა შენობას, სადაც ლილებს აკერებდნენ და შარვლებს კერავდნენ. ფეხსაცმლის არც ისე ძვირი პატარა მაღაზიებით. იომ ყვავილების ფარდულებს ჩაუარა. ღიმილიანი ინტერესით აკვირდება გამყიდველებს და ყვავილებს.

- ყვავილები გნებავთ? - ესმის ქალების, ძირითადად, ახალგაზრდების ხმა. ეს ყველას უღიმის. პასუხად არაფერს ამბობს.

ერთ ფარდულში მასზე ათიოდე წლით უფროს ქალბატონს ხედავს.

- გამარჯობათ, ქალბატონო! მეჩვენება თუ, თქვენ ძალიან დიდი ხნით წინ იებს ყიდდით რუსთაველზე? ლალიძის წყლებიდან პირველ სკოლამდე არ მისული, ფოტოატელიეს წინ.

- კი, ძმაო. ვყიდდი. ძალიან დიდი ხნის წინ... ოცდახუთი წელიწადია აქ ვართ. თავიდან გარეთ ვიდექი. შემდეგ ეს ფარდული გავახერხეთ. ვინ ბრძანდებით? მე რომ ვერ გიხსენებთ?!...

- სიყვარული ჩამოგქონდათ ზედა სოფლებიდან. გახსოვთ?!

- იები?!... ჰო, იები... ასე მითხრა ერთმა ბიჭმა... თქვენ ხართ?

- კაცმა თავი დაუქნია. - დაგლოცოთ ღმერთმა!... ახალგაზრდობა გამახსენეთ. სიყვარულის ყვავილები ჩამოგაქვთო...

- ყურის ქვეშ უცნაური ფორმის ლამაზი ხალი, ახლაც კარგად გიჩანთ. თეთრი ვარდები მინდა, ქალბატონო. თეთრი, სუფთა სულის და სილამაზის ახალგაზრდა ქალბატონისთვის. რამდენი ცალი გექნებათ?

- ცამეტი ცალილა დარჩენილა. - ქალმა ვარდები გადათვალა.

- რამდენი გნებავთ? თუ მეტი გინდათ, გამოვართმევ მეზობელს.

- არა, ათს ნავილებ, ქალბატონო. სხვისას ვერ შევურევ. არ იმსახურებს იუნონა.

- კარგი, ბატონო თუ ძმაო... - ქალმა ვარდები ამოაწყო გამჭვირვალე სიფრიფანა ქალაქში შესახვევად.

- არ უნდა შეფუთვა ქალბატონო. შეხვეულ-შეზოჭილი სილამაზე სილამაზე აღარაა. ველური სილამაზეა მშვენიერება... - შეიძ-

ლება ერთი ფურცელი ავილო? - დახლის გვერდითა პატარა კარადიდან თეთრი ქალაღდის ფურცელი აილო და წერას შეუდგა. - ორ სიტყვას დავწერ და წავალ. ტაქსი არ უნდა გამიჭირდეს...

- ტაქსი უკვე გყავთ. ჩემი ქმარი მიგიყვანთ. ათეული წლების წინა, ისეთი ლამაზი ამბავი გამახსენეთ, ტაქსში ფულს როგორ დაგახარჯინებთ?!...

- გმადლობთ, ქალბატონო, სიამოვნებით ვიღებ სიკეთეს. ოღონდ, თქვენს ქმარს მცირე სამსახურს ვთხოვ. ყვავილები და წერილი ამ მისამართზე მიიტანოს, დაახლოებით საღამოს რვა საათისთვის. თუ რვა საათსა და ოცდაცხრა წუთზე მიიტანს, უთხარით, რომ ჩემზე უკეთესი მოკეთე არ ეყოლება.

კაცმა რამდენიმე სტრიქონი დაწერა, ფურცელზე ქალაღდის მისამართიანი ნაგლეჯი დააკრა გამყიდველის სანკაპუნო მონყობილობით და წელში გაიმართა.

- აი, ინებეთ!

- ახლავე გაუტან. მანქანა ზემოთ დგას. ჯერ ნაძალადევში უნდა წავიდეს. იქიდან თქვენს მისამართზე წავა. ზუსტად ცხრის ნახევრისთვის მოესწრება მიტანა.

- რვა საათზე და ოცდაცხრა წუთზე. - გაუღიმა კაცმა. - ძალიან, ძალიან მაღლიერი ვარ თქვენი. გმადლობთ, კიდევ ერთხელ. არ დაგივიწყებთ სიკეთეს!

- თუ არ გეჩქარებათ, ორ წუთს დამელოდეთ! ქმართან ავირბენ და მოვბრუნდები.

- არის, დავიცვა თქვენი საკუთრება! - სამხედრო სალმისმაგვარი მოძრაობით გააცილა ყვავილების გამყიდველი.

ქალი ორიოდე წუთში მობრუნდა.

- ყავას მიირთმევთ? როგორ გამახარეთ იებით და რუსთაველით!...

- არც ყავაზე გეტყვით უარს. - წელანდელივით, ფართო ღიმილით გაუღიმა კაცმა. ორ წითელ ვარდსაც თქვენგან ვიყიდი. ნონას არაფერი უყვარსო გადამეტებული, გიორგიმ...

გამყიდველის მიცემული ორი მაღალი წითელი ვარდიდან ერთს ბეჭედი შეაბა და ვერცხლისფერი ქალაღდით დამალა. ფარდულიდან გარეთ გავიდა. თქვენ ადით კაფეში, მალე შემო-

გიერთდებითო, გადასცა ყვავილები ფარდულის წინ მდგარ ახალ-გაზრდა ბიჭს და უკან შებრუნდა. დახლზე მსხვილი ბანკნოტი დადო. ხურდა დაუდევრად, არც დაუხედავს, ჯიბეში ჩაიყარა.

კიდევ ერთხელ გმადლობთო, გაუღიმა, ცარიელი ყავის ფინჯანი ქალისკენ მიაცურა და ფარდულიდან გავიდა.

ათიოდე წამიც არ იქნებოდა გასული, ქალს მანქანის სიგნალის ხმა, საბურავების ჭრიალი და გაქცეული ადამიანები ავად ენიშნა. მაკრატელი ფარდულის დახლზე დააგდო და გარეთ გავარდა.

* * *

თბილისური ჩვეულებრივი ქუჩის მაღალი სახლის ერთი ბინის ყველა ფანჯარა გაბრღვიალებულია. სადღესასწაულო განწყობა ეტყობა. ქვემოდან არ ჩანს, ყველაზე დიდ, სასტუმრო ოთახში სუფრაა გაშლილი.

კარზე ზარის ხმა გაისმა.

მე გავაღებო, გასძახა დიასახლისმა ქმარს, რომელიც ღვინოს ასხამდა დოქებში, გავიდა და სიცილით შემოუძღვა ათიოდე ადამიანს.

- ყველა ერთად?! სად მოიყარეთ თავი? - ჰკითხა დიასახლისის გადასაკოცნად რიგში ჩამწკრივებულ სტუმრებს. ისინი საჩუქრებს ჟურნალ-გაზეთების დაბალ, სამფეხა მაგიდაზე აწყობდნენ და იუბილარს კოცნიდნენ.

- სიურპრიზი?!... სადაა? - ეკითხება სტუმარი ქალი და დარბაზს ათვალიერებს.

- იქნება. დავაგვიანებო, სიურპრიზმა.

- ვინაა არ გვეტყვი? - ინტერესდება მეორე სტუმარი.

- მოულოდნელობას გემო დაეკარგება.

- ბავშვები გაყარეთ სახლიდან? - იკითხა სხვა სტუმარმა.

- ახალგაზრდები და ძველგაზრდები ხვალ მომილოცავენ. დღეს შუაგაზრდები ვიქნებით... კარგის და ლამაზის გახსენების, ძველებურის, ვერდავინწყებულის და დავინწყებულის დროა...

- ჩაიმი არყით?!... - რამდენიმე სტუმარმა ერთხმად გაიცინა.

კაცები მასპინძლის ქმართან ერთად აივანზე გადიან სიგარეტის მოსანევად. „ტორპედოს“ გუშინდელ მარცხს თანაბარი როდენობით აღმოაჩნდა კმაყოფილიც და უკმაყოფილოც.

ფეხბურთიდან პოლიტიკაზე და, შემდეგ, მამაკაცთა საუბრისა თუ დისკუსიის ბოლო გაჩერებაზე - ქალზე და მასთან დაკავშირებულ საკითხებზე - საუბრის ამონაწერა ხომ შეუძლებელია?!... კაცებმა, შესაშური ერთსულოვნებით მოჭრეს მოკლეზე, თითო სიგარეტიც გააბოლეს და სუფრაგაშლილ დარბაზში შებრუნდნენ.

დასხდომა არ დაემთავრებინათ, შემოსასვლელის ზარი რომ აწკარუნდა. დიასახლისმა კარი გააღო.

- გამარჯობათ ქალბატონო, რვა საათსა და ოცდაცხრა წუთზე უნდა მომეტანა. მოვასწარი!... თქვენ გამოგიგზავნეს.

- გმადლობთ. ხომ არ შემობრძანდებით?

- ვერა, ქალბატონო. სხვაგანაც მაქვს დასარიგებელი. ღმერთმა დაგლოცოთ, გილოცავთ ქალბატონო! კარგად ბრძანდებოდეთ.

დიასახლისს ოდნავ შეაგვიანდა. ნაღვლიანი სახით მობრუნდა სტუმრებთან.

- ნაიკითხე, რა! - მიანოდა ქალაღდის ფურცელი ყველაზე ახლოს მჯდარ ქალს და თეთრი ვარდები როიალის თავზე მდგარ ლარნაკში ჩააწყო.

- გილოცავ! ბედნიერებას, სიყვარულს და სიხარულს გისურვებ უღევს! იმსახურებ! სიკეთით გველოს! ქმარ-შვილი გიბედნიეროს ღმერთმა! ჩემი გულწრფელი მოკითხვა „იუპიტერს“ და „ნეკნებს“! მადლობელი ვარ, ლამაზ ადამიანებს შემახვედრა ბედმა. გამანებივრა თეთრი, სპეტაკი სულის ადამიანებით. დღეს პირველად (და, უკანასკნელად) გითხარი ტყუილი. მოვალო, დაგპირდი. ვერ მოვალ... მაპატიე! დღეს ნონასთან მივიღვართ მე და გიორგი. თითო ვარდი სამი წელი ღირს... ყველანი ძალიან ძალიან მიყვარხართ! - ქალმა კითხვა დაამთავრა. სუფრაზე სიჩუმე ჩამოვარდა.

- ნამოეყვანა სტუმრად... - დიასახლისს ქმარი ზურგიდან მოეხვია. იუნონამ ზურგსუკან მორკალულ ხელებში მისი წელი ისე მოიქცია, ტელევიზორის პულტი ხელიდან არ გაუშვია.

- დაურეკე, მოიყვანოს! ნამდვილი სიურპრიზი ეს იქნება, თუ იქნება!...

- არ მაქვს ტელეფონის ნომერი. დროებითი ნომრითაა.

- შენი სტუდენტია მისი დისშვილი. გვარი არ მახსოვს. შეეხმიანე სტუდენტებს. ეცოდინებათ.

- ახლავე მოვნახავ! - იუნონამ პულტი მაგიდაზე დააგდო და ჯობის ტელეფონში ნომრების თვალიერებას შეუდგა. - მგონი მივაგე... - თავისით ჩართული ტელევიზორის უჩვეულოდ მაღალმა ხმამ, არა მარტო ის, სხვებიც დაამუნჯა.

- ვაგრძელებთ საინფორმაციო გამოშვებას. უბედური შემთხვევა მოხდა თბილისში ორბელიანის, ყოფილი კოლმეურნეობის მოედანზე. ყვავილების ფარდულების წინ მომხდარ ავტოსაგზაო შემთხვევას შემთხვევითი გამვლელი ემსხვერპლა როგორც თვითმხილველები ამბობენ...

- ღმერთო, ოღონდ ის არა!... - წამოსცდა ერთ სტუმარს.

- დაწვრილებით, თუ რა მოხდა ორბელიანის ბაღთან, ნახეთ ჩვენი კორესპონდენტის სიუჟეტში. ნინო გისმენთ!

- დიახ, ჩვენ გამოვკითხეთ თვითმხილველები.

- ჩამომავალ მანქანას პატარა, ოთხიოდე წლის ბავშვმა გადაურბინა. გადაუხტაო, რომ იტყვიან, ისე. მძლოლმა საჭე მკვეთრად მოატრიალა და დაამუხრუჭა. ბავშვი გადაარჩა. მანქანა არც შეხებია. მარცხენა მხარეს მიმავალ თამაშვერცხლილ, ქარმაგ კაცს, ეტყობა, შეეშინდა. გადაქანდა, დაეცა და თავი ბორდიურის ბეტონის კუთხეს ჩამოარტყა....

- ნეტამც არ დამენახა, შვილო!... ჩემთან იყიდა ყვავილები. თეთრი ვარდები გაუგზავნა ერთ ქალბატონს... - გულამომჯდარი ქალი უფრო მოთქვამდა, ვიდრე ლაპარაკობდა. - თეთრი და სპეტაკი ადამიანიო, თეთრი ვარდები გაუგზავნა... ჩემს მეუღლეს გაატანა... ორი წითელი ვარდი იყიდა, კიდევ. ერთზე ვერცხლის ლამაზთვლიანი ბეჭედი ჩამოკიდა ძაფით.... არ შემაფუთინა. ბეჭედი დამალეო, მხოლოდ. ვარდები ფარდულის წინ მდგარ ბიჭს მისცა. გვიან შემოგიერთდებითო, გავიგონე. შემობრუნდა. ყავა დალია ჩემთან. დღეს ბედნიერი ვარო, ქალბატონო... ყავა რომ არ შემეთავაზებინა, ადრე გავიდოდა... აღარ მოხდებოდა ეს საშინელება... ბედნიერი ვარო, ასე მითხრა... ყავა რომ არ დაელია, უბედურება არ მოხდებოდა...

ეპილოგი

თქორავდა. ახალგაზრდა ბიჭებმა - ძმების, მეგობრების და მოკეთეების შვილებმა - ბალდახინი იუარეს. ხელით ატარეს სასახლე სასაფლაომდე. მორიგ შემცვლელს მხოლოდ რამდენიმე წუთით უთმობდნენ კუბოს. მალე, ისევ ეხიდებოდნენ.

კუბოს, ჭირისუფლების უკან, სამოცამდე არმისული ხმელი, ჭაღარათმიანი კაცი მიჰყვება. კაცის გვერდით მიმავალ ახალგაზრდა გოგონას ხელში წითელი ვარდი უჭირავს. გოგონას ნაცრემლარები ეტყობა ორივე ღანვზე. ხმამალა არავინ ტირის, ნაცრემლარები კი, ყველას აჩნია.

- ქალივით ტიროდა გიო, სოსო ძია... - კაცი, თითქოს არც გაუგონიაო, მიწას დაჰყურებდა. სასაფლაოს ჭიშკარი გაიარეს. ხის მომცრო ეკლესიის ზედა მხარეს ახალგაჭრილი სამარე ჩანდა.

ბიჭებმა სამჯერ შემოატარეს კუბო ეკლესიას.

- მაგის მეგობარი უფრო იყო, ვიდრე ჩემი... ნახევარი საუკუნეა, ერთად მოვდივართ... - დაარღვია ზომაზე მეტად გაგრძელებული დუმილი კაცმა და გოგონას მხარზე შემოხვია ხელი. უკან მომავალი ადამიანები უხმოდ უქცევდნენ მხარს.

კაცმა პროცესიას შეავლო თვალი. ვილაცას ეძებსო, თითქოს. უცებ მზერა გაუშეშდა. მათ გვერდით ჩავლილ ქალბატონს, ხელში თეთრი ვარდების მოზრდილი კონით, მკლავზე გაუბედავად შეეხო.

- მაპატიეთ ქალბატონო, თქვენ იუნონა ბრძანდებით?!

- დიახ. იუნონა ვარ. თქვენ?!... - ქალის თვალებიდან წამოსული ნაცრემლარის ორი კვალი ნიკაპქვეშ ერთდებოდა. - მაპატიეთ, ვერ გიცანით.

- არ მიცნობთ, ქალბატონო. ამის ნათქვამით მივხვდი. - კუბოს შეხედა კაცმა. - სოსო, ჩემო ბატონო. გიორგის მამა ვარ. ჩემი ბიჭი იოს გაზრდილი უფროა, ვიდრე ჩემი. ეს ნონაა. რძალია ჩემი. ძიას მეძახის... - მიაბრუნა გოგონა ქალბატონისკენ.

- ნონა?!... - ქალს გაკვირვებისგან თვალები გაუფართოვდა. - ნონა... ვერცხლის ლამაზთვლიანი ბეჭედი და ორი წითელი ვარდი... რა გული მოკვდა!... - წინა წვეთების მიერ გაკვალულ ბილიკებს დაყოლილი ცრემლების არც დამალვა უცდია და არც შემშრალება.

კაცი სიცარიელემ და სიჩუმემ გამოარკვია. სამარესთან ორიოდ ბიჭილა იყო დარჩენილი. დაგენვეითო, ჩაულაპარაკა შემორაგულიდან გამავალ ბიჭებს და ისევ საფლავისკენ მიბრუნდა. ახლოს მივიდა ყვავილების ბორცვთან. კარგა ხანს იყო უძრავად. მერე სასაფლაოს ჭიშკარს გახედა. თბილისელ ქალბატონს ახალგაზრდა გოგონას მკლავი ეჭირა და ხმადაბლა ელაპარაკებოდა. სიტყვები ვერ აღწევდა საფლავამდე.

- გმადლობ იო... მიყვარხარ და მენანები, ძმაო!... ნახვამდის...
- არც კაცის ხმას მიუღწევია ჭიშკართან მომლოდინე ქალებამდე.

საფლავის ბორცვზე გაშლილ თეთრ ვარდებს სისხლის ლაქასავით აჩნდა წითელი ვარდის ოდნავ გაშლილი კოკორი...

პოეზია

ეკა ბაქრაძე

* * *

მე მათუსალას ასაკს გადავცდი...
ყოფნა-არყოფნის მიჯნას გადავცდი —
მრავლის მომსწრე და ყოვლის მნახველი,
უხსოვარ დღეთა თანამზრახველი.
გზაჯვარედინზე ვდგავარ და გელი...
რამდენი რამე მაქვს გასამხელი,
მაგრამ სათქმელი მეჩოთირება...
სიტყვა ყლუპივით ყელში გადამცდა,
არც სახე შემრჩა, აღარც სახელი...
მე, მათუსალას ასაკს გადამცდარს,
ხომ მომიტევენ, ცოდვას გამხელილს?!
ო, ყოვლისშემწევ, ღმერთო მაღალო,
უხსოვარ დღეთა ხსოვნის წინაშე
თავი მიწამდე უნდა დავხარო...
ველარ ვცნობ ევას, ვერც ადამის ძეს,
ჯოჯოხეთის კუპრს ანთხევს სამყარო!..
სამოთხის ბალი უწყალოდ ჩეხეს,
ზურგი აქციეს ხატს და მაცხოვარს...
ვინ დაუკოცნის სატანას ფეხებს?
ვინ უწყალობებს ხურდას მათხოვარს?..
აჰა, შედეგი!
ვინ არს შემდეგი?
ვინ არს შემდეგი?!
ვინ არს შემდეგი!!!
გზაჯვარედინზე ვდგავარ და გელი
და უსასრულო ღამეს ვითენებ...
ხის კენწეროზე ნებივრობს გველი —
უზარმაზარი ქრელი პითონი...

შემომამშველე ძლიერი ხელი,
უფალო ჩემო, გზა გამიმრთელე!
სულს სამარემდე მაინც მივათრევ,
არ ჩამდგომია მგლის მუხლში დაღლა!
მე დიოგენეს ფარანს ვინათებ,
მე მათუსალას ხნისა ვარ ახლა!!!
მე მათუსალას ასაკს გადავცდი...

* * *

იქ, მწვერვალებზე,
ბლანტისფერ ნისლში
არასდროს მდგარხარ?
ციდან ნაჟური მირონით პეშვი
არ აგივსია?
დაკვირვებობხარ, ჯგროდ შეყრილ ღრუბლებს
ქარი საითკენ მიერეკება?
ან სიმწრის ოფლით დანაღმულ შუბლზე
გიგრძნია ფიქრის ცივი შეხება?
მწვერვალზე მდგარხარ? მოლიპულ გზაზე
ფეხი არასდროს არ დაგცდენია?
სამოთხის ბაღში, აკრძალულ ხილზე
თვალი და ხელი არ წაგცდენია?
დანამაული ჩაგიდენია?!
დაუთმენელი დაგიტმენია?!
რა დაგრჩენია... განაჩენია,
საკუთარ თავს რომ ძალიან ჰგავხარ
და ის სხვა არ ხარ, რომ ის სხვა არ ხარ...
ციდან ნაჟური მირონის პეშვით
მწვერვალზე მდგარხარ?
მწვერვალზე მდგარხარ?

ყმანვილკაცოზისკან ახლადუხსადგმულ შვილს

„საულვაშეზე გაუჩნდებათ ღინლი და მალე,
საიალალოდ გაინევენ, როგორც ხარები...“

ზურაბ კუხიანიძე

საიალალო სურვილებს მალავ
და ღვინობისთვე გელვრება მაჭრად...
ახლა ვისხენებ პატარა წალამს, –
შენს სადღეობოდ, პაპამ რომ აჭრა.
ის ლერნმის ღერო ვაზია უკვე -
გადანიდნული მნიფე მტევნებით,
იმ უცხო სურნელს საკმეველს უკმევს,
შენ რომ ჯიუტად აედევნები!..
ღვინობისთვეა... დგას თავმომწონედ
და დედამინის ივსება ვარცლი,
ქართი ანენილ ქარვის კონოლებს
მზეს,წვიმა,სველი თითებით ვარცხნის...
ბევრის მომსწრე და მრავლის მნახველი,
მაჭარს სისხლივით წამოახველებს, –
ბერიკაცივით დგას საწნახელი
და შემოდგომა ისევ ახელებს...
მზეჩამდგარ მტევნებს ბანივით ბეკნი,
ჩურჩულით გლოცავს აჩრდილი პაპის,
შენთვის შექმნილი,ადამის ნეკნით,
ვილაც ვარდისფერ მირაჟებს ჩხაპნის...
საულვაშეზე გილიმის ღინლი,
ჯერ შეუცნობელს გკარნახობს ალლო,
ანყვეტილ წვივებს სწორებთან ილლი,
ნავარდი გიხმობს, საიალალო!..
ვიდრე წვეთ-წვეთად ივსება საწდე,
გამითეთრდება თოვლით კანწანი,
უფალს ვედრებას ზეცამდე ვანვდენ, –
შენზე ლოცვით და სულის კანკანით...
-63-

„არაგი“, 2021, 27

სამყაროს ხსენი გასვი კერტებით
და ცალუღელამ გზარდე, ჩაუქად,
მანამდე, მე არ დაგიბერდები,
მზეს ერთი სხივიც თუ არ ჩაუქრა!..

* * *

სუბსარქისის ღამეა – სურვილებით გულუხვი,
სულს უბერავს არევიკ მარილიან მადაურს,
სიზმრად უნდა შემასვან წყალი, თურმე, თულუხით,
ბედი ვისთან წამიყვანს, ანდა, საით – სადაურს?
მარიგებდა მზრუნველი დაზე ტკბილი დობილი,
ჰქონდა ვარდის სურნელი სიზმარეულ ინანთებს.
– ის გახდება საბედო, – შენებრ ბედს დანდობილი,
წყალს ვინც გამოგიწოდებს მანამ, სანამ ინათებს!
უნინდელი ცეტობის მოგონებებს ვადედებ,
სუბსარქისის ქარებმა იხმეს პაროქსიზმები –
ამ ცხოვრების სცენაზე არშემდგარი პა-დე-დე
და წარსულს შეხიზნული არნახული სიზმრები...
ჩამიქროლა თეთრონმა უალაგამო აღვირით,
თრიმლი თვლემს და ტოტებზე თოვლის თექა თამთამებს,
წლების თეთრად თქარუნში, ზამთრის ციდან დაღვრილი,
თრთვილი ეთამაშება შემორჩენილ თავთავებს.
სუბსარქისის ქარია, ჩაუხერგავს ვინრობი,
დინჯი ათასწლეული სინრფოებას იწონებს,
ახალ ვიბრაციებით რკინასავით ვინრთობი,
სადღაც მზე იბადება – უკუნის საპირწონე!..
P. S. უკვე ობი მოედო მარილიან მადაურს,
ჩაირბინა საბედომ, ბაჩასავით, ბზაკუნით,
– არსად არ წამოგყვები, სადაური – სადაურს,
ბედო, აღარ გაბედო ჩანაფიქრი მზაკვრული!

„სად მიდის გული?“ –

(შემომჩურჩულა დედამ, გარდაცვალებამდე
რამდენიმე დღით ადრე)

„სად მიდის გული?“ - კითხულობს დედა,
უიმედობას თვალებით ამხელს...
ვერ ვბედავ, სადმე მივჩქმალო ელდა
და, უნებურად, ვარიდებ სახეს...
სად მიდის გული, რა ხდება ნეტავ,
როცა განგება იმედებს გართმევს?!
ეს, მერამდენედ, ჩურჩულებს დედა:
„გარდაუვალის დათმენა გმართებს!“
ცრემლივით წვეთავს დაღლილ მკერდიდან
ჯიუტი სენი, ვით დედის ხსენი!
ვაი, რა უცებ დამიბერდი და,
ვერც სიბერისგან ვერ დაგიხსენი...
ფერდაკარგული გული გაფრინდა
დღემოკლე, უტყვი პეპელასავით,
გამოქცეული ჩემი ზღაპრიდან
და გაფრენილი ფრთების სავსავით...
გული ბავშვივით დაგიჩა გარეთ,
მოურჩენელი ტკივილის მსგავსად,
ვპასუხობ დედას: „ტკბილი და მწარე
გული, არასდროს არ მიდის არსად!!!“

* * *

ცისკრის ათინათმა ღამე დაარბია,
მზემ ჩამოიბერტყა ოქროს მონეტები,
მზერა აარიდა სარკმლებს დარაბიანს
და... სულის ხლართებში ჩაძვრნენ პოეტები...
მერე, უცაბედად, გაეშვათ ხელი და
დაეშვა მნათობი, მზით გაიჯირითა...
იმ ღამით პოეტებს გაუტყდა ძილი და
მზერით ამოხაპეს მთვარე ცის ძირიდან!

მამის ხსოვნას

თოვლმა მონყენილ ხსოვნის ნალიას
გადააფარა თეთრი ნაბადი,
რაც მაბადია, შენი კვალია, -
თოვლივით ნრფელი და თვითნაბადი...
ჩემთვის რომ დაგრჩა გაუკვალავი,
იმ ბილიკს მძიმედ, კირთებით ვკაფავ,
თოვს... უსასრულო და უთვალავი
ეცემა ფიფქი მშობლების საფლავს...
თოვლი სათუთად ართავს საჩეჩელს, -
როგორც ზღაპარში - გოგო ობოლი,
სული სარჩულით შემომაჩეჩეს
და ველარ ვარჩევ ცხადს და მოგონილს...
შემცივნიულ კედლებს იტკიებს კერა
და ჩაენმინდა ბუხარს სასულე,
მარადისობის ბავშვივით სჯერა
თოვლს... და ფიფქების გამას ასრულებს...

აპრილამდე

ვინ ამოხსნა ბედისწერის შარადა?
დროც გავიდა, როგორც ენკი-ბენკი...
არადანი შენი იყო... არადა,
თავს გახსენებს ამოცლილი ნეკნი.
არჩევანი, ალბათ ჩემი ბრალია,
შეჩვეულმა იცის შემორჩენა,
ჩაილურის წყალი კი არ დალია,
გაზაფხულმა ამოიდგა ენ!..
და აპრილიც, ვიცი, გრძნობის ქალია,
მარადიულ ვალად ადევს ნეკნი.
სიჭაბუკე, ჯერაც, ჩაუმქრალია,

არ გათვლილა, ჯერაც, ენკი-ბენკი...
ვიდრე მარტი რტოებს ამურს არიდებს —
ჩემი ჩუმი ერთგულების მოწმე,
აპრილამდე, გულის ამონარიდებს
გაუმხელებელ ბარათებად მოგწერ...

* * *

ჭა დაშრა... ჩატყდა ცხოვრების გვიმი,
ნავიდა, გულზე მეხატა ვინც რომ...
სამყარო მწარეს იკავებს ღიმილს,
გაქრა, მოირღვა ბილიკი ვინრო...
ჭა დაშრა... მთვარე მარიდებს მზერას,
დაღლილ სახეზე ვიფარებ ნიღბებს,
ცა დაშრეტილი თვალებით მზვერავს,
პირქუში ორმო წლებივით მიღრენს...
რადგან ჭა დაშრა... ცარიელია,
ჭა დაშრა - დაშრა მზის არტერია!
ვინ მოყვარეა და ვინ მტერია,
შუბლზე არავის არ აწერია...
ცარიელ სხეულს ცრემლებით ალტობ,
ცხოვრების ცრუ მარშს ნაბიჯებს უწყობ...
და ავსებ თმენის ფიალას, მარტოდ,
უმისამართოდ, უხმოდ და უწყლოდ!
ჭა დაშრა!...

„ფარდობითობის თეორია“

შენელებული კადრებივით გარბიან თვალწინ...
და როგორც წინათ, ოდესღაც, უწინ,
ვაერთმნიშვნელებ მთელსა და ნაწილს,
რომ განვასხვავო კენტისგან ლუწი...
ვერ ამოვიღე კვადრატული ფესვი ფრჩხილიდან.
ვერ ამოვხსენი იგრეკები და ვერც იქსები...
სხვისი ჭირივით გამოჩრილა ლობეს ჩხირი და
ფერდებზე, მიმხმარ ნეკნებივით, მტკივა ლექსები.
განტოლებებით მახნევს ალგებრა.
წრეთა სისავსით, გეომეტრია...
ამ ცხოვრებაში გზა თუ აგებნა,
ეს ნიშნავს, ყველა რიცხვი კენტიია...
თუ შესაკრებთა გადანაცვლებით,
ნაკრების ჯამი მაინც იცვლება,
უსასრულობის ზღვარს რომ გასცდები,
მართლა, გაგიჟდე ხომ შეიძლება...
ერთუცნობიან განტოლებებით
ვშიფრავ უმაღლეს არითმეტიკას –
(რაციონალურ რიცხვთა მეტრიკას)...
რა არის ყოფა და მატერიკა,
რიცხვების ელდა და ისტერიკა...
და, წილადების წინადადებით,
სამყაროს თხემზე მიდევს ხელები...
თუ მთელზე, ერთი მეასედით, მაინც მეტი ხარ,
მაშინ, შენს სულშიც არსებობენ შავი ხვრელები...
ერთი შეხედვით, ეს ყველაფერი
ხუთი თითივით გასაგებია,
„ფარდობითობის თეორია“ კი,
იმ ცხრაკლიტულის გასაღებია, –
ღვთიურ ნაწილაკს რომ ახლდა უწინ,

რომლის მიღმა კი ილუზიაა
თვით აბსოლუტი, კენტი და ლუნი...
ეს ყველაფერი პარადოქსია,
ან სიმართლეა, იქნებ მითია?!
ყოფიერების პირობითობაც,
ალბათ, სამყაროს ფარდობითია!!!
ალარც ფიზიკა, ალარც ალგებრა,
ამ ცხოვრებაში, გზა თუ აგებნა....

მენაღე გრიშა

საიდან დავინყო არ ვიცი, ერთხელ საათის სამაჯური ამინყდა დამენანა შესაცვლელად, რადგან თავისივე ქარხნული წარმოებისა იყო და ამავე ხარისხისას ფოთში ვერ ვნახავდი, ამიტომ გადავწყვიტე დამეკერებინა.

გავედი ფოთის ბაზარში და დავინყე მესაათის ძებნა, მიმასწავლეს, ორსართულიან ჩაბნელებულ შენობაში შევედი, დერეფანში პირდაპირ დგას მაგიდა, ზედ ძველებური ხელის საკერავი მანქანა, კედელზე „ინდკერვა“ აწერია, ხოლო ხელ-მარჯვნივ „საათი“ დიდი ასოებით გაცრეცილ გაჭუჭყიანებულ მუყაოზე მიწერილია ხელით, ქვემოთ ძველი მრგვალი ფორმის კედლის საათი ჰკიდია, ჩამოყრილი ისრებით ექვსის ნახევარს აჩვენებს. დახლიკარები ჩარაზული დამხვდა, გავასავსავე ხელები შემოვტრიალდი წამოსასვლელად. მარცხენა მხარეს სიბნელიდან მესმის ხმა:

- აგი აქ არ არის, წვეიდა, პერერივზე წვეიდა, ერთ საათში შემეიარე, შეიძლება, მევიდეს, შეიძლება კრივის დარბაზში იყოს, ვარჯიშობს ხოლმე, კაი ბიჭია, კარგად აკეთებს საათებს, ხარისხიანად, აქანე ჭაფჭავადის ქუჩაზე ცხოვრობს, ცოლი ყავს, ორი შვილი... კლიენტურასთან ურთიერთობას მოყვარული მოხუცებული ქალბატონი ჩამოჯდა იქვე დერეფანში საგულდაგულოდ მოწყობილ საკერავი მანქანის მაგიდასთან და გააბა ჩემთან საუბარი, თან შარვლის ტოტს კერავს. მივედი ახლოს - ყველაზე მაგარი მესაათე აგია ფოთში! თან სათვალეების ქვემოდან ამომხედა, ხელი მარჯვნივ გაიშვირა - აი, ტაძრის გვერდით კოშკზე რო დიდი საათია, მაგის გარემონტება შესთავაზეს, მარა უარი უთხრა, არა მცალიაო, აბაა!

- ვაა! მეც შევიცხადე,

- რა გქვია შვილო?, სიდოური ხარ?, აქანე მუშაობ თუ დასასვენებლად ხარ ჩამოსული?, ოჯახით ხარ?... მიყურებს თვალეებში,

მადლობა მოვუხადე და სასწრაფოდ იქაურობას გავეცალე, რადგანაც მესაათის მოსვლამდე კი არა დილამდე გამჩუმებელი არ იყო. მე კიდევ სამსახურიდან შეზღუდული დროით ვიყავი გამოსული და არ მეცალა.

იქვე ას მეტრში აბრას მოვკარი თვალი – „ფეხსაცმელების შეკეთება“. ერთმანეთის მიყოლებით ორი ჯიხური იდგა, ერთი - შუშის დიდი ვიტრინით, ხოლო მეორე პატარა კარებითა და პატარა ფანჯრით, რომელიც სრულად სქელი ჟანგის რკინის გისოსებში იყო ჩასმული. გადავწყვიტე ნათელი მხარე ამერჩია და ასე მენალე ვანოსთან მოვხვდი. ვუთხარი საათის ტყავის სამაჯური და ხომ ვერ დამიკერებთ მეთქი.

- ჯობია დაგინებო, ამას უფრო ცოტა დრო დასჭირდება.

- კი ბატონო, ძალიან კარგი.

საათის სამაჯურის კედლებზე ნებო წაუსვა, შემდეგ დადო ჩრდილში გასაშრობად, თან საცეკვაო ჩუსტებს აკერებს.

- ხალხს ფული არ აქვს, საცეკვაო ჩუსტების დაკერებას რომ დაინწყებს, ესე იგი, ძალიან უჭირთ. და შევეყვით საუბარს. ბაზარში უამრავი ხალხი დადიოდა, ერთმა ქალბატონმა საქმიანი სახით ჩაიარა ჩვენს წინ. ამ დროს გვერდითა გისოსებიანი ჯიხურიდან გაიმა ხმა:

- გულნარა, მიყვარხარ!

ქალი ერთ წამს შეჩერდა, სახე წამოუნთო, გაბრაზებულმა ჩვენ გადმოგვხედა, მე და ვანომ ერთმანეთს გადავხედეთ, მხრები ავიჩიჩეთ და შევიცხადეთ, მერე ჩაიცინა, ხელი ჩაიქნია, მიხვდა, ვინც იყო და გზა გაგაგრძელა. ჩვენც გაგვეცინა (კინალამ შარში გავეხვიეთ).

- ეს კაცი სულ ხუმრობს, გულნარა აქ მუშაობს, ყოველ დღე ასე დადის, მაღაზიას რომ გააღებს და დაკეტავს, გრიშაც ასე ეხუმრება ხოლმე.

ჩვენთან ჯიხურში ლუდის ბოთლით ხელში შემოვიდა მომცრო ტანის ქერა, გადალურჯებული სახით კაცი, ადგილზე ვერ ჩერდება, პახმელიაზეა, ძლივს სუნთქავს, არც ენას აჩერებს. ასე გავიცანი მენალე გრიშა.

- თავი!, თავი!, თვი!, თავი!, თავი!, გამისკდა თავი! ერთხელ, წინა ღამესავით (იჯინის) ისე დავთვერი, სახლში აღარ მიშვებდნენ, რა მექნა წამივედი აქანე, ჩემს ოფისში,

- ხოდა, დილით ერთი კიდო დავაყოლე, გლობუსივით მქონდა გაბერილი თავი, შემომიჩნდა ვინცხა გოგო

- გამიკეთე გამიკეთე, გამიკეთე გამიკეთე, აგერ ნახე, დაათვალიერე.

ვერ მოვიცილე ვერაფრით, ხელში შემომამჩეჩა თავისი ჩექმები, მუხლამდე ექნებოდა ყელი, თან დააყოლა: - აგერ აა! მუხლზე გამიკეთე!

მეც ველარ მოვზომე და ვუთხარი:

-ქალბატონო, ისეთ დღეში ვარ, მუხლზე კი არა, სუ რო დამანვინო, მაინც ვერაფერს გავხდები, არაფრის თავი არა მაქვს. გამოვართვი ჩექმა, რის ვაი-ვაგლახით და დევიწყე გაკერვა, თავბრუ მეხვევა, თან გულიც მერევა, მოკლედ ცუდად ვარ, ვკვდები კაცი. ათი წუთის მერე აფეთქდა ახალგაზრდა ქალბატონი

- შენ მე ვინა გგონივარ, შე წუნთანო! ბინძურო! რეებსაა, რომ მაკადრებ, ჟურნალისტი ვარ, გაიგე!

- მე კიდო „საპოჟნიკი“ ვარ გეიგე!? მივუყვირე და მივუყარე ჩექმები. რო ეილო ხელში და შემომიქნია ეს ჩექმები, ძლივს გავასწარი იქედან, მერე შეიყარა მთელი ბაზარი, პოლიცია მოვიდა, მაგას „კლექტებში“ მოვათავსებთო, თქვეს, ვანომ პოლიციელები შემოატრიალა, დაანახა ჩემი გისოსებიანი ოფისი და უთხრა:

- ამას კიდო კლექტები უნდა, შეხედეთ, სად მუშაობს!

აქეთ პოლიციას ოუტყედა სიცილი, იქეთ ხალხი ხითხითებდა, ამ არეულობაში ვანომ ჩექმა დოუკერა თურმე და მიანოდა ქალბატონს:

- ქალბატონო, დოუმთავრებია, რას ერჩით, ეტყობა მოგანოდათ და ცოტა უხეზად მოუვიდა, ნუ გენყინებათ ხუმრობა უყვარს, ყველამ ვიცით, ცუდი გულის კაცი არ არის ის, ხანდახან არ გამოსდის ხოლმე და არ გენყინოთ.

მერე მეც გამოვჩნდი, მანამდე რამდენიმე ჭიქა დავლიე, „გატოვი“ ვიყავი მთლა. ბოდიში მოვუხადე და მერე მოყოლა დევიწყე, თუ რატომ მომივიდა აი, საქმე, ვანომ ეგრევე მომიკიდა

ხელი, იქედან მომაცილა, თვარა ჩემი ბუნდლაც არ დარჩებოდა იქანა.

გრიშამ ლუდი მოსვა, მძიმედ ამოისუნთქა და გააგრძელა:

- ერთხელ ჩემთან მოვიდნენ ცოლ-ქმარი, ქალს ჩექმა ჰქონდა დასაწებებელი, კაი შესახედავები იყვნენ ორთავე, მაღალი, ლამაზი, კარგათაც ეცვათ, კაცი ძალიან დიდი იყო, ძლივს დეეტია ჩემ ბუნაგში, მეც ზრდილობიანა დევიწყე:

- გოგო, მომანოდე ეგ ჩექმები.

- დაბრძანდი, გოგო, აქანე.

- გოგო ქუსლიც გაგიკეთო თუ მარტო დავანებო?

ისე შემომხედა, რომ ვიგრძენი უხერხულობა, ამდენი გოგო რო ვუთხარი, მინდოდა გამომესწორებია, ასე ზრდილობიანა კულტურულად, რო ყოფილიყო ყველაფერი, არ მენწყენიებია მაგისტრინა და:

- მე იმერელი კაცი ვარ და მიტომ მიყვარს გოგოების ხმარება, თვარა... ?

- და დედა! ჩემი სიკვდილი! ეს რა ვთქვი, კაცო, რა მინდოდა მეთქვა და გამემივიდა, ასე თვალებიდან რო დევიწყე განითლება, კბილებამდე გავწითლდი, დანარჩენი გავფითრდი. ქმარმა რომ გეიგონა, ზემოდან დამხედა და მხრებში გეიმალა, ისედაც არა ვარ ლომივით და მთლა დავპატარავდი, მოვიბუზე ჩიტივით, კილამაც გავქრი, მარა ჩემი საცოდლობის შემხედვარეს ქმარს სიცილი ოუტყდა და გადავრჩი. ერთი ცხოვრება გავათავე. ბოდიშებიც ბევრი ვიხადე და დილით ჩავაბარე ჩექმა გაბზიალებული.

ამ საუბარში ბევრი ვიციინეთ, დროც გავიდა, ჩემი საათის სამაჯურიც დაწებდა, ვანო ფულს არ მართმევდა

- არ გამოვა, ძმაო, ესე საქმე, რომ დამჭირდეს, სხვა დროს ხომ უნდა მოვიდე. ძალით დავუტოვე ფული, გამოვემშვიდობე და კარგ ხასიათზე წამოვედი.

ორი აღდგომა და გიჟი თაზო

2018 წლის 9 აპრილი გათენდა, შემჭამა იმისმა გრძნობამ, რომ ვარ და თან არ ვარ ქრისტიანი, უფრო სწორად, არ ვარ მორწმუნე. ჩემი ოჯახი ტრადიციული ქრისტიანი ოჯახია, დაწყებული წინაპრებიდან დღემდე მოსულებს რა არ გადაუტანიათ იმისთვის, რომ ქართულად გვესაუბრა და ქართველია, ეთქვათ ჩვენთვის. ჩვენს მხარეში ქართველს მართლმადიდებლებს ეძახდნენ, ფრანგებს–კათოლიკეებს, მუსლიმებს–თათრებს, ხოლო გაგრიგორიანებულებს–სომხებს. გენეტიკა ახელილია სარწმუნოებაში და ერთ ლამაზ კუთხეში მესხეთში ხდება ეს ყველაფერი.

ყოველ წელიწადს აღდგომას კვირა დღეს (ორშაბათს თბილისისკენ გზაში ვართ ხოლმე) სასაფლაოზე ორ ადგილას გავდივართ, ასპინძაში და საგარეჯოში. ასპინძაში პაპა იოაკიმე ბერიძისა და ბებო ელენეს საფლავებია, მათ უკან დიდი პაპა ბასილი და დიდი ბაბო ნინო განისვენებენ. გვერდით პაპას ბიძაშვილი თამაზი, ტარიელი,... პაპის პაპა გაბრიელი ბორჯომის მთებშია დასაფლავებული (ამაზე სხვა დროს აუცილებლად ვილაპარაკებ)... დანარჩენები კი ასპინძის თავზე სოფელ დადემში... საგარეჯოში ნაცვლიანთ გორაზე - პაპა ლეო ნაცვლიშვილი, ლიუბა ბებო, ბიძა სოსო, დიდი პაპა იოსები და დიდედა მარიამი, ბაბუშკა ანნა ... (დიდი პაპა მიხაილო 1920 იან წლებში მოკლეს, საფლავი არ ვიციტ...) დიდი პაპიდა სონია, როლიკო...

ჩემს ოჯახში რამდენიმე დღით ადრე იწყება აღდგომისთვის მზადება, პროდუქტის მოტანა, შემდეგ მომზადება, ჩალაგება, მგზავრობა, მოკლედ სამზადისის 80 პროცენტი მარიკაზე მოდის, მე მხოლოდ სმაში და ჭამაში თუ ვეხმარები ხოლმე. თბილისიდან შაბათს გვიან საღამოს დავიძარით, ჩავედით ახალციხეში, ღამე ვალეში სიდედრ-სიმამრთან გავათენეთ. დილით ახალციხეში დანიშნულ დროზე ჩამოვედით (აღდგომას სასაფლაოზე კვირას გადიან ქალაქში წამსვლელები, ორშაბათს კი მთელი მოსახლეობა)

-ხოოოო?, გაკვირვებულმა შეიცხადა ჩემმა ძმამ ბექემ. - როგორ მოხდა, რომ ერთი საათი მაინც არ დააგვიანეთ?

- რა ვიცი, ბექო, შემთხვევით გამოგვივიდა.

- ხოო, კარგი, დროზე-დროზე, საქმეს მივხედოთ. საგზალი მამას მანქანაში ჩავალაგეთ, მერე ბიჭები ჩახტენ, სადაც უნდოდათ, იმ მანქანაში, მერე გადაიფიქრეს, შეიცვალეს ავტომობილი, დაბრუნდნენ უკან და ა.შ... ბიჭები წამოგვეზარდნენ 15-17 წლისები, მინიმუმ ჩემი სიმაღლეები არიან, მეც სიამაყით გადავხედავ ხოლმე ერთმანეთზე უკეთესებს და ამაზე კარგი სანახაობა რა უნდა იყოს, ნათია სახლში დარჩა, გამოცდა ჰქონდა სამშაბათისთვის ჩასაბარებელი, ნახატი დასასრულებელი, ამიტომაც მოუწია თბილისში ყურყუტი.

დიდი ოჯახის ნაწილი – ზვიადი თავისი მონაგარით გავიდა საგარეჯოში საფლავებზე, ხოლო დიდი ნაწილი – ასპინძაში. ჩვენთვის ეს ტრადიცია წარსულებთან და ნათესაებებთან შეხვედრის ფორმაა ალბათ, გრძელდება, რაც კი თავი მახსოვს და გადადის ჩემს შვილებზე და ძმის შვილებზე. ასპინძაში სასაფლაოზე ერთი უზარმაზარი რკინის მაგიდაა, პაპას დადგმული. დედამ, მარიკამ და მაკომ მშვენიერი სუფრა გაშალეს, მამამ 8 წლის დაძველებით რქაწითელი მანქანიდან ამოიღო და მაგიდაზე დადგა, თან ჩვენს გასაგონად ორჯერ გაიმეორა, კარგი ღვინოაო. ბიჭები მთელი დილაა ხუმრობენ და გვაშაყიებენ, სალოს ეთამაშებიან და ეფერებიან. ამინდმაც შეგვიწყო ხელი, მზემ გამოანათა და სითბოთი დაგვასაჩუქრა, ბიჭები სალომისთან ერთად გავინენ საფლავებზე და სანთლები დაანთეს, წითელი კვერცხებიც დააგორეს, იქვე ისხდნენ და რალაცაზე საუბრობდნენ. სუფრაზე დიდი ქოლგები დავაცენეთ, წვიმას და მზეს რომ არ შევეწუხებინეთ. ცოტა ხანში ტრადიციულად მოვიდნენ მამიდაჩემი გულიკო, ბიძა ვაჟა, მამიდაშვილი კახო და თეო ბავშვებით, სოფო დიდი გოგო გამხდარა, ელენე სპოტსმენი გვყავს, ტანმოვარჯიშე და ელასტი გოგოს ვეძახი ხოლმე. დიდი ხნის უნახავები ერთმანეთს ვეფერებოდით და სუფრაც დაიძრა ნელა-ნელა. მამამ რამდენიმე ჭიქა დალია ბექო არ სვამდა, ბიძაჩემიც მაღალი შაქრის გამო მალევე გაჩერდა, რიტუალის დასრულება მე და კახომ ვითავეთ ბოლომდე, ალბათ ყველა წასულიც და ცოცხლებიც ვადღეგრძელებთ, კარგადაც გამოვთვერით. ბევრი მოვიდა სუფრასთან, მეგობრები თუ ნათესავეები, ჩემი ნათლული ლუკაც და დათოც შემეხმიანნენ. საღამოს დავიშალეთ, დანიშნულების ადგილამდე მიყვანა მეუღლეებმა

იკისრეს. გზაში ფაზენდაზე შევიარეთ წყაროეკლესიის წმინდა წყალი დავლიეთ და ჩამოვედით ახალციხეში, ვისიამოვნე ძალიან!

სალამოს ბიძა ბექას და ძმიშვილ ბექას პაექრობას ვუყურე, მერე პაპა მერაბმა დაისვა თავისი შვილიშვილების ნაწილი მერაბი, ბასილი, ბექა, საბა, სალომია, და უყვებოდა თავის მოგზაურობის „ოქროს საწმისის“ შესახებ, თუ როგორ დაემშენნე ძველი ტიპის გემით რიონზე ზესტაფონიდან, როგორი ტანსაცმელი ეცვათ, დადიოდნენ შუბით (სატევრით, ქურქი არ გეგონოთ) რამდენჯერ სიკვდილს თვალებში ჩახედეს, როგორ გაიტაცა ხომალდი ქარმა და შუაგულ ზღვაში შეცურეს იალქნიანი გემით, როგორ ამოყვინთა მათ გვერდით წყალქვეშა ნაგმა და საზღვრის დაცვის საბრძოლო კატარლით წამოიყვანეს უკან ფოთში.

ღამე კვლავ ვალეში გავათენეთ.

დილით ავდექით კარგად წავიხემსეთ, - წავედით მარი? - წავედით! მიპასუხა და დავიძარით ვალის კათოლიკურ სასაფლაოსკენ, სადაც მარიკას წინაპრები და უამრავი ნათესავი ასვენია. კათოლიკური და მართლმადიდებლური აღდგომა ერთმანეთისგან განსხვავდება, კათოლიკეები ერთი კვირით ადრე გადიან ხოლმე, ხან ემთხვევა ჩვენსას. ნელს წინა კვირას იყო ხალხი გასული, თუმცა არც მართლმადიდებლურს ერიდებიან, აღნიშნავენ ორჯერ. მარი ალბათ 8 წელიწადია რაც თავისი წინაპრების საფლავებზე არ გასულა და სანთელი არ დაუწთია. დილის 10 საათია, სასაფლაოზე კანტიკუნტად მოჩანს ხალხი, მერი წინ მიგვიძღვება გვაჩვენებს საფლავებს: აგერ მარის პაპა და ბებო—ედუარდ მოსეშვილი და მანიჟა, შალვა, პაპის ძმა ექიმი იყო და პოეტიც, მისი საფლავის ქვას თავისივე ლექსი ამშვენებს, აგერ ბიძები, სასაფლაოს ძველ ნაწილში დიდი პაპა იაკობი და ბებო სალომე. -დე, მეც სალომე მქვია და შენს დიდ ბებიასაც? გაიკვირვა სალომიამ, მარიკას გაელიმა -კი დეე! დაანთეს სანთლები, ნიავი ცოტა ხელს უშლიდა აალებას, მზე აჭერდა ნელა, ნელა, მაგრამ მთიდან წამოსული ცივი ნიავი გვეფერებოდა სახეზე და მზის მხურვალეობას ანელებდა. დაანთეს სანთელი ქეთინოს საფლავზე, სამი შვილი დარჩენია სანყალს.

- აგერ შავლეგო. ახალგაზრდა შვილის საფლავს დასტრიალებს დედამისი, საფლავის გარშემო ყვავილები დაურგავს და

ულამაზეს ადგილად გადაუქცევია, ყოველდღიურად მოდის, უვლის. ყვავილებს წყალს უსხამს: - რალა დამრჩენია ამ ქვეყანაზე, ჩემი ვაჟკაცი აქ მიწევს, ხომ იცი მარიკა, როგორი ბიჭი მყავდა! ცოტა წამოუტირა და ცრემლები გადაყლაპა, მას სატირალი მერე ჰქონდა, ახლა კი ბიჭის სამყოფელისათვის უნდა მოევლო. სანთლები დავანთეთ, წამოვინიეთ ცოტა წინ -ქრისტე აღსდგა! შემომდახა რიხიანად ახალგაზრდა კაცმა, -ჭეშმარიტად აღსდგა! ვუპასუხე. ხელში სანთლები და ჩვარი ეჭირა, ცოტაც ჩაიარა, მივიდა ახალგაზრდა ბიჭის საფლავზე, ჩაიმუხლა, სამი თლილი ქვისგან აშენებულ სასანთლეში სანთელი დაანთო, რამდენიმე წუთით თავჩალუნული იჯდა თავისი შვილის საფლავთან, მოინმინდა ცრემლები ისე, რომ ყველას არ შეემჩნია. ფრთხილად სუფთა პირსახოცით ნაზად დაიწყო საფლავის ქვის წმენდა, ჯერ სახე განმინდა ნელა, ეფერებოდა ისე თითქოს ცოცხალი ყოფილიყოს, გულზე დაუსვა აკანკალებული ხელი და მერე ტილო, ხელები ჩამოწმინდა და თან ცრემლები შეიწმინდა.

მარიკამ ცრემლები კიდევ ბევრ საფლავთან დაღვარა - სანყალი მამუკა, -აგერ ლერი, ლერის შენც იცნობდი-მეუბნება და მახსენებს თავის კლასელებს.

სასაფლაო გაზრდილა ძველი სამხედრო ბაზის ტერიტორიაზე გადასულა. ნელა-ნელა ხალხი მოდის აღდგომას აღნიშნავს, სუფრები იშლება, ბავშვები დარბიან, ერთ-ერთ საფლავზე პატარებს სანთლები დაუნთიათ და - რა ლამაზი დღეააა, რა ნათელი დღეაააა.... უმღერიან თავიანთ წინაპრებს... ავუყვებით აღმართს თუ არა, გავიგეთ ვილაცის ღრიალი, თუ ტირილი, ძნელად გასარკვევი იყო, მოთქმით ტიროდა სიტყვები არ ისმოდა, განწირული ხმით ღრიალებდა. ვათვალიერე, ვერავინ დავინახე, მალევე შეწყდა. ყველაფერი ჩვეულ კალაპოტში დაბრუნდა, გააგრძელდა სადღეგრძელოები, ბავშვები სანთლებით თამაშობენ და ამ დროს კვლავ გაისმა განწირული ღრიალი, დატირება, საფლავზე ამოსულებს შეეშინდათ. ვიფიქრე ხმამაღლა -ვინმეს ხომ არ ტირიან?, ახალი მიცვალებული ხომ არ არის მეთქი, -ვინ არის ხომ არ იცით? იქვე მდგომმა მიპასუხა -გიჟი თაზოა ეგ, ყურადღებას ნუ მიაქცევთ. ხელი ჩაიქნია, ჭიქაც მომანოდა. წასულების ვთქვი და გავაგრძელეთ გზა.

გიჟი თაზო ასეთი დაიბადა, საუბარიც კი არ შეუძლია, ბევრიც არ ესმის, ვერც ვერაფერს გეუბნება, სიტყვებს ვერ ამბობს, ძნელად გაგებინებს თუ რამე უნდა, მაგრამ გრძნობს სიყვარულს, სიხარულს, მონატრებას, სხვის ტკივილს და მწუხარებას, რასაც ბევრი ჩვენგანი ველარ გრძნობს და ვერც ხედავს.

აღდგომის დღესასწაული, გარდა სასაფლაოზე ქეიფის და დროს ტარებისა, ისეთი დღეა, როდესაც აღსავლის კარიბჭე იღება და ცოცხლები და გარდაცვლები ერთიანდებიან. ჩვენ, ყოფიერებისაგან დაბრმავებულები, ამას ველარ ვხედავთ და ვერც ვგრძნობთ, ხოლო თაზო ამას მთელი გულით და სხეულით შეიგრძნობს, ხედავს და სტიკვა ის, რაც სტიკვათ გარდაცვლილებს, ხედავს იმას, რაც ჩვენთვის მიუწვდომელია.

თაზო დადიოდა და ტიროდა სხვა და სხვა ადგილზე. ერთგან შეჩერდა და ღრიალებდა, თან ცრემლი სდიოდა. რამდენიმე წუთის მერე მივედი ზუსტად იქ, სადაც თაზო მოსთქვამდა და ის ადგილი შევათვალიერე, მწვანე ბალახში ნახევრად მინაში ჩამალული ქვა შევნიშნე, მაშინ კი მივხვდი, რომ თაზო ტიროდა იმათ, ვის საფლავებზეც არავინ მოსულა, კვერცხი არავის დაუმტვრევია, სანთელი არავის დაუნთია, შესანდობარი არავის უთქვამს, ლოცვა არავის ნაუკითხავს. სამარიდან ამოსული ვაება, გმინვა გაახმოვანა და უზარმაზარი სულიერი ტკივილი დაგვანახა.

ჩამოვედით კვლავ ქვემოთ, ძველი საფლავებისკენ, უკვე წასვლას ვაპირებდით, როდესაც გავიგონე რაღაცის ბრახუნი. გავხედე, თაზოს ორივე ხელში აუღია დიდი ქვები და რკინის მაგიდას გამალებით ურტყამს, ცოტა არ იყოს შემეშინდა, სადმე არ ისროლოს და ვინმეს არ გაარტყას მეთქი, მაგრამ არა, რაც ძალა და ღონე აქვს რკინის მაგიდას ურტყამს. შორიახლოს მჯდომმა მამაკაცებმა შეიცხადეს -ვინ არის?! რას აკეთებს! გიჟი ხომ არ არის?!-ეეე! მივხვდი რომ შეიძლება სხვანაირად გაგრძელებულიყო სიტუაცია და ვუთხარი -ადგილობრივია, ჩვენებურია ნუ ნერვიულობთ, მივანიშნე, რომ ნერვების ასაშლელად არ ღირდა. მე კი გაფაციცებით ვუყურებ იმას, რაც იქ ხდება და მაინტერესებს, ბოლო რა იქნება. თაზო კი თავჩაღუნული მთელი ძალით ურტყამდა რკინის მაგიდას ქვებს და ღრიალებდა, უცბად გაჩერდა, თავი წამოსწია, ზეცას შეხედა, ხელები ნელა დაუშვა და ქვები მიწაზე დაყარა,

მკერდი ცას მიუშვირა, ცრემლიანი, ცინგლიანი და დორბლიანი პირი გახსნა და არაადამიანური ბოხი ხმით დაიღრიალა დამარცვ-
ლა - ქრიის-ტეეე ალს-დგაააა!! შევეძახე -ჭეშმარიტად ალსდგა! ყვე-
ლა გაოგნებული დარჩა და სასაფლაოზე ჩამოწვა სიჩუმე, ხალხის
მზერა და გონება მიემართა თაზოსკენ. გიჟმა გადმოხედა ხალხს
და უღრიალა, ახლა მთელი ძალით მუშტები დასცხო რკინის
მაგიდას, მერე გაჩუმდა, ახედა ცას, გაშალა ხელები, დაეშვა
მუხლებზე, მკერდი წამოსწია წინ და არაადამიანური ბოხი ხმით
უფრო ხმამაღლა გამართულად დაიღრიალა: ქ რ ი ს ტ ე ა ლ ს დ
გ ა ა ა ა! სასაფლაოზე მყოფებმა უკლებლივ ყველამ ხმამაღლა
შევეძახეთ ჭ ე შ მ ა რ ი ტ ა დ ა ლ ს დ გ ა! შემდეგ მოინმინდა
ცრემლიანი და დორბლიანი სახე, თავი ჩამოუშვა და წყნარად
გაეცალა იქაურობას.

Ps. ასე გაგვაერთიანა სასაფლაოზე მყოფი ხალხი გიჟმა
თაზომ და მოგვწყვიტა ყოფიერებას!

ემიგრანტული ჰოიჯი

ნინო ბერიძე

ასპინძა!

იდგა აპრილი ასპინძაში, მოჭქუხდა მტკვარი
და ხარ-ირემი ვარძიაში ბლაოდა მწარედ.

- ხერთვისი დუმდა, ძირს დაეშვა ნაბრძოლი მხარი,
ნიჯგორში მიწას დაჰფენოდა მტირალა ვაზი.

ნაქცეულიყო იმ დღეს ასპინძა-გამოლეოდა ღონე და ძალი,
მესხეთში მტერი დათარეშობდა, საათაბაგოს ყმუოდა მგელი.

იდგა აპრილი თვალეებში დარდით - გვიახლოვდება ოსმალის
ჯარი.

სამი ათასი ქართველი ვაჟით, მეფე ერეკლე ასპინძას მოდის.

ფიქრიანია პატარა კახი, გარუსებული ტოტლებენი ღალატობს
მეფეს

და ამ ღალატით გამარჯვების გვიდგება ჟამი.

როგორმე უნდა გადავხერხოთ ხიდის ბურჯები

-მუხრან ბატონო, ერისთავო, ბორჩალოელი..

უნდა ვიბრძოლოთ დიდებული მესხეთისათვის,

უნდა გავწიროთ სათითაოდ სიცოცხლეც, თავიც.

იმ დღეს ღმუოდა ასპინძაში კაცის ხმით მტკვარი

და ქართველთა ხმლებს სისხლი სდიოდა. ჩვენ გავიმარჯვეთ
აპრილის თვეში

ქართული გენით, ქართული ჯიშით,

ერკოტის ფერდზე გორაობდა კოხტა ბელადის უთავო ტანი,

ოსმალის ჯარი ადიდებულ მტკვარში ცვიოდა.

მხოლოდ ოცდახუთ ქართველ ვაჟკაცს დაუღამდა იმ ღამეს თვალი
და რვა ათასი, ოსმალის მკვდარი.

შეღებლიყო სისხლისფრად მტკვარი.

ნადიმი ჰქონდათ თურმე მესხებს გამარჯვებისა,

თორმეტი ხარი დაუკლიათ ნიზაბავრაში.

იდგა აპრილი ასპინძაში....

და საქრთველოს ისტორია იწერებოდა.

* * *

თუთობის დროს ავირბინოთ ასპინძაში,
ჯეჯიშები დავაფინოთ მინას,
მერე ერთად დავარხიოთ თეთრი თუთა,
ფიფქებივით მინას რომ აცვივა.
წამო-შენც კი გინილადებ ღვთის საჩუქარს,
წამო ერთად გავახაროთ დედა,
ჭიშკართან რომ ჩამომჯდარა თეთრ წინსაფრით,
გველოდება, თან იხსენებს სიზმარს.
დამესიზმრა, თუთობის დროს ამოვიდნენ-
ჩემ ქოჩორას ენაცვალოს დედა,
ხუთივენი ერთად
თუ არ მესტუმრება,
ჩემი ბიჭი ამოურბენს დედას.
წამო ბიჭო -ოცი წელი იწურება,
ოცი გრძელი წელიწადი ჭკნება,
თუთობის დრო მოსულა და ისევ არ ხართ
შენ და ჩემი ცრემლიანი დედა.

* * *

როდესაც დედა-მინა გათბება,
როცა დავბრუნდები სახლში,
ბაღში თუთის ხეებს მოვიჩრდილავ,
ხეზე იჭიკჭიკებს შაშვი,
ამ მწარე ხუნდებიდან დავძვრები,
გავხდები თითის ტოლა ბავშვი.
როცა დედა მინა დაწყნარდება,
მე უნდა დავბრუნდე სახლში.
ავივლი ნარმანის ბაღებს,
იქიდან გავხედავ ხერთვისს,
თამარის ნატერფალზე დავდგები,
ვარძიას შემოვივლი ღამე.
გავხედავ ვარგავის ქარაფებს,
ჟანგიან ქვებს ვნახავ თოკში,

როცა დედამინა გაცოცხლდება,
როგორმე დავბრუნდები სახლში.
მერე? ზღვა იქნება ცრემლების,
მერე? ვიხარხარებ მთებში,
მტკვრის ზვირთებს ისევ მხნედ დავხვდები,
ვნახავ კაკლის ხე რომ დავრგე.
როცა დედამინა გაცოცხლდება,
ათასფერ ცისარტყელას ფერებში,
ნეტა რა ჯანდაბად გეფიქრებათ
და რა ირონიით მილიმით-
არ გჯერავთ დედამინის დაწყნარების,
ფიქრობთ გვიანაა სახლში?

* * *

თითქოს ერთად დავიბადეთ
ერთად ვწევდით სევდის ჭაპანს,
ხან გაღმისკენ მივდიოდი,
ხან გამოღმა აცა-ბაცა.
დარდი მქონდა, არ დაკარგვის
ჩემი იყავ სულ და მარად.
გიმღეროდი, ძილად მისულს
ჩემი წინაპრების ნანას
სხვა სიმღერა არ ვიცოდი, დამიტოვა
პაპის პაპამ - მინდვრად
ვნახე თეთრი ქვაო
დავკა ხელი არ ამყვაო,
ერთი ქალის სიყვარული
ერკოტაშიც კი გამყვაო!
ხო და ასე ვეზიარე
ერკოტას და ხვილიმასო
დანგრეული ჩიხორიში
სულ მიბნევედა თავგზასაო
არავის არ ვუყვებოდი,
დამალიდან რაც ჩანდაო.

-84-

„არაფი“, 2021, 27

ხან კაკაველს გავძახებდი
ხან ბუზმარეთს ვთიბდი ბალახს.
ვერ შევირგე შენი ძუძუ
გადაიქცა თაფლი შხამად.
გიღალატე სიკეთის დროს
ისევ, აცა- ბაცა დავალ.
ის ქალები და ის ზვრები,
ახალ ციხის კართან დამრჩა.
სისხლის ფერი ყაყაჩოს ტყე
თურმე იდუმალას გახმა.
ვეფხისტყაოსანის ძალა
ვერვინ ვერსად შემასწავლა.
ერთმა კარგმა მესხმა ბიჭმა
ვაზის დარგვით გამახარა.
ვარძიდან მოძახილმა
ვარნეთს მგლები გადაყარა.
თუ მე ველარ ვუპატრონე,
შენ გათოხნე ჩემი ყანა.
იქნებ დარდიც დამიმოკლდეს
ის იმედიც გაჩნდეს თანა.
ალარ წახდეს ჯავახეთი
სამცხემ დამკრას გულში დანა,
ზარზმიდან რომ ზარს დარეკენ,
საფარაში გადიდარა.
მტკვარზე ბადეს რომ გაშლიან
ოცხეს დაიჭერენ კალმასს.
შენი დარდი თუ არ მექნა
მინას უდარდელად წავალ.
ჩემო მესხეთ-ჯავახეთო
ჩემო მზევ და ჩემო ქალავ,
უნდა ისევ აღორძინდე,
დაიბრუნო შენი ძალა.

ცხოვრებას!

როდესაც ასჯერ მომატყუე და მაინც მჯერა,
თვალდახუჭული მივუყვები შენს ლაბირინთებს,
ამ შემთხვევაში მე ვარ სულელი,
შენ კი სახელად- ჭკუის კოლოფი.
როცა ტირილით გულს ვიჯერებ, ვასველებ ბალიშს
არ მეგულება ცრემლის მომწმენდი დედამინაზე,
შენ მაინც ცრუობ და მახარებ ბევრი ტყუილით,
წარმოიდგინე, მე გისმენ და ისევ გიჯერებ.
როდესაც გარეთ საშინელი ქარიშხლებია,
და მე წკვარამში ბილიქს ვეძებ ვერ გამიგნია,
შენ მატყუებ, რომ ყველაფერი იქნება კარგად,
და მეც იმედით არ მეშინია.
სადამდე გინდა გამინუნო ცხოვრების წლები,
სადამდე უნდა დამიმტვრიო გაშლილი ფრთები,
სადამდე უნდა მომანვდინო ტყუილი ხმები,
სადამდე უნდა წამიშალო სავალი გზები.
როდესაც ასჯერ მომატყუე და ასმეერთედ
კვლავ თავს დაგიხრი-
უსინდისო ხარ ცხოვრებავ ჩემო,
მე კი სულელი.

* * *

რად მომინდა, ხვილიშაში გასვლა,
რად მომინდა ჩიხორიშის ნახვა.
მარტიაო გაზაფხული დადგა,
ვერ ვაჩერებ ჩემს გულს, უკვე სხვაგან.
რად მომინდა ვარძიაში ასვლა,
კაკაველში ენძელების ნახვა.
არ მოწყდეთ ფესვებს არასოდეს,
დედის სიტყვა გონებაში ჩამრჩა.
რად მომინდა ნარიმანში ჩასვლა,
ერკოტაში ენძელების ნახვა.

-86-

„არაფი“, 2021, 27

გაზაფხულდა შემომძახა მარტმა,
მოიმატა, სამშობლოზე დარდმა.
არასოდეს მინატრია ფრთები,
სხვაგან მცოცვა და ვერასდროს ვთბები.
ათასფერად აჭრელდაო მთები,
მეძახიან, ყურთან მესმის ხმები,
ეჩხუბება ფარავანი მტკვარს და
ნუ გამატან მათი ჩხუბის დარდსა.
როგორ მინდა ასპინძაში ასვლა,
ამ ჩხუბისთავ ფარავანის ნახვა.

სახლი

სახლს ქონდა ასი სარკმელი, არცერთი იყო ჩემი,
ირგვლივ სიჩუმე მეფობდა და მიყურებდა ღმერთი.
ტყე ღრეში ვხეტილობდი, სიცოცხლე ჩქეფდა ირგვლივ.
ათასი ჯიშის ყვავილი ფეხქვეშ გამეგო დილით.
ცვარ- ნამით დასველებულზე მზემ დამიბანა პირი,
ისეთი ქვეყანა ვნახე, მეგონა სიზმრის ხიდი.
არ იყო ჩემი სამოთხე - სხვისას ვიდექი მდგმურად,
არც სახლის კარებს მიღებდნენ, არც მეძახოდნენ სტუმარს.
ვიდექი - გულ ჩახვეული, არად მაგდებდნენ მღუმარს.
ას სარკმელს ერთად ვუმზერდი, არ მქონდა ჩემი ბინა.
მაინც ბავშვობას ვეძებდი, ქოხს, სადაც პაპას ძინავს,
ჩემს ია-იას ვუხმობდი, რომ მინათებდნენ დილას.
დედას ვეძებდი, უბეში ჩამძინებოდა თბილად,
სანამ მე ოქროს ვეძებდი ხელს შემრჩა სხვისი წვიმა.
ცრემლებით დასველებული,
სხვის კარზე დავრჩი მდგმურად.

ეპიგრამები!

ყოველი დილა გეუბნება რალაცა ახალს,
იმედით უცქერ გათენებას
თან გეშინია, უნდა მოასწრო
სიბერემდე და შემოდგომამდე,
თორემ ხვალ და ზეგ იქნება გვიან.
ასე გრძელდება უსასრულოდ-
საათები,კვირები და წლები
დამძიმებულხარ ტვირთის ტარებით,
თუ ვინმეს იმდენს არ უგზავნი, რაც შემოთვალა,
აღარც გკითხულობს, არც ედარდები.
შენც ანაწილებ შენს ნაცოდვილარს,
გატეხილი ცხოვრების ფასად...
ამასობაში ცხოვრებაც გადის და ის ეშმაკიც
შენ წილ ცხოვრებას სულ ჩუმად გპარავს.
- არ ხარ მართალი, ბედის მწერო,
არ ხარ მართალი, მაგრამ შენ მაინც იგონებ ახალს.
თუ გაგიღიმა სიბერემ და სახლში დაბრუნდი...
ქანცგანწყვეტილზე ადგილს ვერ ნახავ,
სადაც გიცნობენ, ან მიგიღებენ ან დასჭირდები.
მერე? ერთ ნაბიჯს არ გპატიობენ.
მიგვატოვაო,წავიდაო...უდედოდ დავრჩით,
მის გამოგზავნილ ცრემლიან ფულს
რა თავში ვიხლით.

ბელის ირონია

ისტორიული მოთხრობა

თეირანის ერთ-ერთ ღარიბთა უბნის ძველისძველ სახლში მარიამ ღვთისმშობლის პატარა ხატის წინ სანთელი ენთო. ბინდებოდა. ჩამავალი მზის სხივები ძლივსა აღწევდა ისედაც ჩაბნელებულ ვინროსარკმლიან ოთახს. ბინის ერთ კუთხეში ხის ტახტზე თეთრწვერა მოხუცი კაცი იწვა და უაზროდ მისჩერებოდა ქრაქის კვამლისაგან გაჭვარტლულ ჭერს.

ტახტის გასწვრივ კედელზე ჩამოკიდებულ ძველ ხალიჩაზე ქამარ-ხანჯალი და ხმალი იყო ჩამოკონწიალებული.

იქვე ტახლაზე წყლით სავსე თუნგი და ფინჯანი იყო შემოდგმული.

ო, ეს კაცი, მოხუცი კაცი, ამ კაცს ერთ დროს კაცი ეთქმოდა, მაგრამ ახლა ამ კაცში მხოლოდ კაცის აჩრდილს თუ შეიცნობდით. ყოველდღიური ცხოვრებით წამებულს მხოლოდ წარსულის მოგონებებილა აცოცხლებდა, მოგონებები კი ბევრი ჰქონდა, ძალაზედ ბევრი...

ო, ეს კაცი, თავის თავს ყველაზე უბედურ ადამიანად სთვლიდა ადამიანთა შორის, ვინ იყო და რა დარჩა მისგან?! თავის გაჩენის დღეს წყევლიდა, სიკვდილს ნატრობდა, სიკვდილი კი...

თუმცა რაა, სიკვდილი კარს მოსდგომოდა უკვე. კაცი გრძნობდა სიცოცხლის აღსასრულს, გრძნობდა ყოველ წუთსა და წამს, როგორ იხურებოდა მისი ცხოვრების მატრიანე, მერე კი უკვე მიწად და მტვრად ქცეულს ამ კაცის სახელს მეისტორიენი მხოლოდ წარსულად მოიხსენებენ, ზოგნი აუგად, ზოგნი კი გმირად შერაცხავენ.

ო, ეს სახელი, რწმენა და დიდება, რომელსაც მთელი ცხოვრება შეაღია, არაფერი ყოფილა, მხოლოდ სიზმრადქცეული

წარსული, რომლისგანაც აი, ეს დარჩა: „სამშობლოდან შორს სიკვდილი“...

- თეირანი, თეირანი! ო, როგორ ზარავდა ეს სახელი და მიუძენის ეს გამყინავი ხმაც.

- ეჰ, რა ხანია ეკლესიის ზარების ხმა არ გაუგონია, არც ღვთის ტაძარში ულოცია. მხოლოდ აი, იმ პატარა ხატის წინ ანთებდა სანთელს.

- ეს დღეც გავიდა, გაიფიქრა მოხუცმა, ხვალაც ასეთივე არაფრისმთქმელი უღიმღამო დღე იქნება, ეჰ, ნეტავ მალე დასრულდებოდეს ეს ყველაფერი, რა საშინელი ყოფილა ამგვარი სიცოცხლის დასასრული. ღმერთმა დასაჯა, იქნებ დაავიწყდა კიდეც ცოცხალთა შორის მისი არსებობა.

უცებ ფიქრებში წასულს კარების ყრუ ჭრიალის ხმა შემოესმა, კარებს გახედა.

- შენ ხარ გოგინა? მისუსტებული ხმით გასძახა მოსულს.

- მე ვარ ბატონიშვილო, ცოტა შეეყონდი, სტუმარი მოგიყვანე, მამაო!

მამაოს ხსენებამ მკვდრისფერი სახე უცებ გაუნათა, თავს ძალა დაატანა, სანოლიდან ძლივძლიობით თავი წამოსწია და გოგინას ზურგს უკან შემოსულს გახედა.

თვალეებს არ დაუჯერა, მის წინ შავნაფორიანი ტანმალალი ნამდვილი მამაო იდგა. მკერდზე ვერცხლისფერი ჯვარიც ეკიდა. სამოციოდე წლის იქნებოდა. იმ მღვდლის სახეში თითქოს ქრისტეს სახე შეიცნო მომაკვდავმა. გულში სიამე იგრძნო. ფიზიკური ტკივილები კი, რომელიც ასე სტანჯავდა და აწამებდა წუთით თითქოს სადღაც გაქრა: გული ნეტარებით ალევსო.

- ნუთუ ეს შენ ხარ, მამაო?! წამოიძახა და პირჯვარი გარდაისახა, შემოსული ავადმყოფისაკენ მოწინებით დაიხარა, მხარზე ეამბორა მოხუცს, მერე გოგინას მოწოდებულ სკამზე მძიმედ დაეშვა.

- საიდან მოხველ?! - ჰკითხა

- მარტყოფიდან!

- მარტყოფიდან?! ჩაილაპარაკა გაკვირვებულმა, დიდი გზა გამოგივლია. მაშ, საქართველოდან მოდიხარ?!

- არა ბატონიშვილო ფერეიდანთან ჩამოველ!

ფერეიდანის ხსენებამ გააოგნა მოხუცი.

– ფერეიდანი, მარტყოფი! ჩაილაპარაკა სევდიანად.

– ჰო, ბატონიშვილო, არ გაგიკვირდეთ შაჰაბასისგან შერისხული ქართველთა შთამომავალი გახლავართ, ბახიარებთან, ლუხებთან და ქურთებთან მეზობლად რომ დაგვასახლა ავღანთა საზღვრის გასწვრივ, ჩვენი თავიც უნდა დაგვეცვა და სპარსთა აღმოსავლეთის საზღვარიც.

ამ ისტორიულ ქარტეხილებში არც ჩვენი მშობლიური მიწის სახელი დავინწყებიათ ჩვენს წინაპრებს, მარტყოფიც ამიტომ დაარქვეს. თუმცა რაა ფერეიდანს სხვა ქართული სახელის ბევრი სოფელი გვაქვს: მარაბდა, შინდისი, ფონიჭალა, ბოლნისი ჩულურეთი. ქართული სოფლების ხსენებამ თვალეზზე ცრემლი მოჰგვარა მოხუცს. ფერეიდნელ ქართველებზე ბევრი რამ გაგონილი ქონდა, ქართულ სოფლებზე – არა!

– ქრისტეს რჯული როგორღა შემოგრჩათ? ჰკითხა გაკვირვებულმა

– ფარულად, მხოლოდ მცირედს, მთავარი კი არც გვარი, ენა და ტრადიციები დაგვეინწყებია. სამშობლო კი ყოველთვის გვახსოვდა.

– დავითაშვილი გახლავართ, ერისკაცობაში არჩილი მერქვა!

– აქ როგორ მოხვდით?!

– თეირანს ძმის სანახავად ჩამოველ, გოგიჩას შემთხვევით გადავეყარე!

– დიდება ღმერთს, ღვთის ნება იყო შენი აქ მოსვლა, ჩანს უფალს არ დავინწყებოვარ, ჩემს ცოდვით, საზიარებლად გამოგზავნათ, - აღმოხდა მოხუცს.

ღმერთს ჭეშმარიტი მორწმუნენი არასოდეს ავინყდება, ბატონიშვილო. ღმერთი მზეა, სინათლეა, რომლის სხივი ერთნაირად სწვდება ცოდვიანებსაც და უცოდველებსაც, ხოლო რაც შეეხება ცოდვას, იგი ყოველი ადამიანის ცხოვრების განუყოფელი ნაწილი გახლავს, უცოდველნი კი მხოლოდ ანგელოზები და ყრმანი არიან. ღმერთი სამართლიანია და დიდი, ცოდვიანებად ადამიანებს გარემოება ქმნის

– ეჰ, მართალს ბრძანებთ მამაო, უცოდველად დაბადებულებს ცხოვრება ცოდვიანებად გვხდის, ხოლო ცოდვაც და სიკეთეც ჩემი ცხოვრების ნაწილი იყო და რა მერგო ბოლოს?!

სამეფო ტახტის ნაცვლად უცხო მინაზე აი, ეს ქობმახი, უამრავ მსახურთაგან კი მხოლოდ გოგირა.

ღმერთმა დამსაჯა, ყველაფერი ამქვეყნიური და იმქვეყნიურიც ხომ ღვთის ნებით ხდება!

– ღმერთმა შეგინდოს ყველა ცოდვა, თუ კი გაქვს რამე! თქვა მღვდელმა და პირჯვარი გადაწერა.

– ყველაფერს მოგიყვები, მამაო, ყველაფერს, იმ ცოდვებსაც და შეცდომებსაც, რომელთა გახსენებაც ყოველთვის მზარავს და მტანჯავს. ყოველთვის ლოცვით და უფლისადმი ვედრებით ვცდილობდი ამ მძიმე ტვირთის შემსუბუქებას, მაგრამ ვერ ვგრძნობდი ამ მონანიების მიღმა უფლის ხმას, თუნდაც მცირეს მმანიშნებელს.

– შეგინდოს უფალმა ყოველი ცოდვანი შენი!

– ყველაფერს გეტყვით, დასამალი არაფერი მაქვს!

– მაშ, მოინანიე ცოდვანი შენი, გულს დაგიამებს!

გარეთ გასვლა მოინდომა გოგირამ, არ გაუშვა მოხუცმა.

– დარჩი გოგირა შენთან დასამალი არაფერი მაქვს, მსახური შვილად მიგიღე, შენც მოისმინე ჩემი აღსარება. ღმერთი შემინდობს თუ კი სიბერის გამო ჩემს ცოდვებს და უცოდველობას რაიმე გამართლება ექნება.

თერთმეტ საუკუნეზე მეტს მიითვლის ჩვენი ბაგრატიონთა გვარის ისტორია, რაც მეფეებად ვინოდებითა და ღმერთისგან ხელდასმულად ვითვლებოდით, ვითვლებოდით მეფეთა მეფედ, მფლობელებად, ამერთ-იმერთა, რანთა, კახთა, აფხაზთა და ბოლო?! ერთი ციციქნა ქვეყანა შემოგვრჩება დაშლილი და გაპარტახებულნი.

ეჰ, იმასაც ვერ ვუპატრონეთ, რაც დაგვრჩა. გვიან ზემო ქართლსაც ნავეპოტინეთ. უფრო ადრე ოსმალომ და სპარსმა ისე გაგვყვეს, ჩვენთვის არავის არაფერი უკითხავს.

სპარსთა ბატონობა ერთი შეხედვით თითქოს ნაკლები ბოროტება ჩანდა, ვიდრე ოსმალთა. ხოლო კარგად იცით, შაჰის და სულთანის დროშის ქვეშ მებრძოლი არა ერთი ქართველის სიცოცხლე შეენირა – ვაჟკაცობად ვთლიდით.

მტრის ბანაკში მყოფი ქართველობა წინამბრძოლად გასვლას ბრძოლის ველზე. ვისთვის, რისთვის?! რამდენი ქართული ოჯახი უბედურდებოდა ამ „ვაჟკაცობით“.

ტახტის შენარჩუნებისთვის ჩემი წინაპრები სარწმუნოებასაც იცვლიდნენ გულით კი მეტ-წილად ქრისტიანებად რჩებოდნენ,

და აი, მოხდა გაუგონარი რამ: ნადირ შაჰმა პაპაჩემი თეიმურაზი და ბატონი მამა ერეკლე ქრისტიანული წესით ქართლ-კახეთის მეფედ აკურთხეს.

130 წელი იყო გასული, რაც მუსლიმანი ბაგრატიონები მართავდნენ ქვეყანას. ქვეყნის გაძლიერებას ველოდით, უკეთეს მომავალს, მთელმა ერმა და ბერმა შვევით ამოისუნთქა, უფრო მეტიც, თეიმურაზის გარდაცვალების შემდეგ ქართლ-კახეთი გაერთიანდა.

625 ათასი სული გახლდით იმ დროს ქართლ-კახეთში. თითქოს უფრო მეტად უნდა მოვძღვარებულიყავით, მაგრამ ვინ მოგვასვენა. აქეთ ლეკი გვადგია, იქით ოსმალო, ჩვენი პატრონი, სპარსის დაკრულზეც უნდა გვეცეკვა. შინაური მტრები კი არასოდეს მოგვკლებია, მერე რუსიც გამოჩნდა.

მე, იმ წელს დავიბადე, როცა მთელი ერი ასპინძაში ლეკ-ოსმალებზე გამარჯვებას ზეიმობდა. მამა კი შვიდ გიორგობის თვეს 50 წელი უსრულდებოდა. სახელი ალექსანდრე დამარქვეს.

დიდი ოჯახი გახლდით, დედის ხაზით 19 ბატონიშვილი, მამის მხრივ გიორგის ჩათვლით ხუთი და ძმანი გვემატებოდნენ,

ბატონიშვილებს, ყველას ბატონკაცური ცხოვრება გვსურდა, ეს ცხოვრება კი ხშირი ომებით ისედაც გადატაკებულ ქვეყანას საკმაოდ ძვირი უჯდებოდა. უფულობის გამო ხაზინიდან ბევრი ძვირფასეულობა იყიდებოდა. მყიდველნი კი ყოველთვის სომეხი მდიდარი სოვდაგრები იყვნენ. სამეფო ოჯახი ვალსაც იღებდა მათგან ვალის გასასტუმრებლად.

სამაგიეროდ ქვემო ქართლის დაცარიელებული დაბა სოფლები რიგდებოდა. ფუფუნების მოყვარე იყო დედა, იმაზე მეტი, ვიდრე მამის მეუღლეს შეეფერებოდა.

ექვ, მამა! მან თავის სიცოცხლის დიდი ნაწილი ლაშქრობაში გაატარა, ომში წასულს დიდი თუ პატარა მასზე ვფიქრობდით და ვლოცულობდით: ცოცხალი დგებოდა მამა.

„ლაშქრად მყოფი, უბრალო გლეხი მოლაშქრის სიძნელებს იტანდა“

„გლახობა გამკითხავი გახლდათ“, „ყმათა დაჩაგვრას არავის აპატიებდა“,

ამიტომაც უყვარდათ, მეფე მამა შედარებით ახლოს იდგა ხალხთან, ვიდრე სხვა მეფენი ბაგრატიონებისა“ „სიყვარულით პატარა კახსაც ეძახდნენ“ ბრძოლის ველზე კი მამაცობის ნიმუშიც გახლდათ, როგორც

„მეომარი შიშის ზარს სცემდა მეზობელ ხანებს“

„ხალხზე ფიქრობდა მცირე ხანს ეძინა“

„ყმობიდან ათავისუფლებდა სამშობლოსათვის თავდადებულ გლეხ მეომრებს“

„მამაზე წერდნენ პეტერბურგისა და ბერლინის ყურნალები“

მერე კი ბედმა უმტყუნა, 80-იან წლებში ქართლ-კახეთის ბედის ბორბალი უკუღმა დატრიალდა. ჯერ იყო და შემო ქართლში ლეკებმა ლევან ბატონიშვილი მოგვიკლეს, მერე კი უფრო მეტი უბედურება დაგვატყდა თავს ნურსლან ბეგის შვილი ომარ ხანი „გვესტუმრა“ 20000 მეომრით მცირერიცხოვანმა ქართველთა და რუსთა მხედრობამ ვერ გაბედა მასთან შებმა.

დიდი ზარალი განვიცადეთ, იმაზე დიდი ვიდრე წყეული შაჰაბასის დროს.

მთელი ქართლ-კახეთი პირწმინდად მოაოხრა, მეფე იძულებული გხდა ომარისათვის ხუთი ათასი მანეთი „ჯამაგირი“ დაენიშნა ყოველწლიურად. უფრო მეტიც კავკასიაში მოქმედ მთავარსაღმადღამო გ. პოტიომკინმა 1000 ჩერნოვეცი უფეშქაშა ქართლ-კახეთის ამაოხრებელს ოლონდ საქართველოს გასცლოდა. იმ წელს სრულ განადგურებას ძლივს გადავრჩით მაგრამ ვაი, ამ გადარჩენას!... რუსი კი ისევ აგვიანებდა დახმარებას,

ახალი იმედიც გაჩნდა თვით გადარჩენისა. იმერეთის დელეგაციაც გვესტუმრა.

ქართლ-კახეთის სამეფოში გაერთიანებას ითხოვდნენ, მაგრამ ეს იმედიც ჩაქრა. უარი უთხრა სამეფო კარმა. სამაგიეროდ ჩემი დიშვილი სოლომონი II გამეფდა.

„იმერეთის შემოერთება ქართლ-კახეთთან იყო სიძლიერე ჩვენი მეფობისა, უძლეველობა ქვეყნისა,“ ვერ მოხერხდა ქვეყნის გაერთიანება.

სიბერეში ბედმა უმტყუნა მეფეს. ქართლ-კახეთის სამეფო უაღრესად რთულ საგარეო ქიდილში გაება. გაჩნდა გადაულახავი ბარიერები და სიძნელები, რომლებიც ქვეყნის წინსვლას ხელს უშლიდნენ. ეს სიძნელები კი სამეფო კარის შიგნით არსებობდა.

ქვეყნის თავსდამტყდარი ბოლო უბედურება ალა მაჰმადხანის შემოსვლა იყო. მოუშზადებლობამ და ღალატმა თავისი მსახვრალი ხელი დაატყო ქვეყანას. შაჰმა აიღო და გადაბუგა თბილისი. უამრავი ნადავლით გაბრუნდა უკან.

მამას ამ უბედურების შემდეგ დიდხანს აღარ უცოცხლია, ტახტზე ჩვენი უნიათო „ზაქიქამია“ ნახევარძმა გიორგი ავიდა. პირშავი იყო გიორგია. არც ღირსეულ მემკვიდრედ ჩანდა სხვა მემკვიდრეთა შორის.

ამასობაში რუსის ჯარიც შემოვიდა. გიორგი და თბილისი საზეიმოდ შეხვდა რუსთა ეგერთა პოლკს, რომელსაც გენერალ ლაზარევი მოუძღოდა. იყო ზარბაზნების სროლა ზარების რეკვა. ეს შემოსვლა დიდი იმედის მომცემი იყო, მაგრამ მე კი რატომღაც ვგრძნობდი რომ ბაგრატიონების სამეფო ტახტს დიდი ხნის არსებობა აღარ ეწერა.

როგორც აღვნიშნე ბატონიშვილებს, დიდსა თუ პატარას ტახტისაკენ გვეჭირა თვალი რუსეთში მყოფი ჩვენი პაპა ვახტანგის შთამომავლებიც ლამობდნენ ქართლის ტახტის დაკავებას.

ეჰ, რა იყო ეს ტახტი, გაპარტახებული ქვეყნის და 200000 ათასკაციანი სამეფოს მართვა. ყველას მეფობა გვსურდა, პირველობა პატივმოყვარეობა და თუ ქვეყნის სიყვარულის გრძნობა ყველა ერთმანეთში იყო არეული. და ეს ბრძოლაც დაიწყო.

ჩემს წილ კი პატივმოყვარეობის ჭია მიღრნიდა გულს, „იცით მამაო რა არის მეფობა, პირველკაცობა, როცა სხვებზე მბრძანებლობ, როცა ყველა ულაპარაკოდ შენ გემორჩილება“. პირველკაც-

ბისათვის ბრძოლა გავიწყებს ყველაფერს, რაც კი შენში ადამიანური, კაცობას, ძმის, შვილის და მშობლის სიყვარულს, ამ ბრძოლაში სამართალი და კანონი არ არსებობს, ეს ასე იყო დასაბამითგან ბაგრატიონთა სამეფო კარზე, ირგვლივ სისხლის გუბეები იდგა. ამ ბრძოლაში გადამთიელებსაც ვუხმობდით. ამ ორმოტრიალში მეც აღმოვჩნდი.

კაცის კვლა დიდი ცოდვაა, მაგრამ ეს ცოდვაც ჩამიდენია, მაგრამ ერთი რამისთვის არ მიღალატია, სარწმუნოებისათვის და ის იყო ერთადერთი, რომელიც ძალას მმატებდა.

იმ დროს გიორგისთან მდგომარეობა საკმაოდ დამეძაბა ომარ ხანს მივაშურე. ოღონდ გიორგი მომეცილებინა გიორგიმ დაკავება მთხოვა. საკუთარ გამარჯვებაში დარწმუნებულმა უარი შევუთვალე, ძმები ერთმანეთს დავეუპირისპირდით.

ნიახურა, ნიახურას ბრძოლა გამახსენდა, ამოიკვნესა ბატონიშვილმა, დღესაც სულს მიმწარებს იმ დღის გახსენება.

გიორგიმ შეძლო ქუდზე კაცის გამოყვანა, მას რუსებიც ამოუდგნენ მხარში. 7 ნოემბერი, გიორგობის ამ დღეს კი მამა იყო დაბადებული. 80 წლის უნდა გამხდარიყო მამა. ჩემს მხარეზე კი ომარ ხანი და მცირეოდენი ქართველობაა.

სირცხვილიანაჭამი სასტიკად დავმარცხდი, მთას შევაფარე თავი – ამ ომის შემდეგ გიორგის აღარ უცოცხლია...

უცებ ბატონიშვილმა საუბარი შეწყვიტა ტკივილებისგან რაღაც არაადამიანურად დაიკვნესა და მკერდზე იტაცა ხელი
– წყალი! მხოლოდ ამის თქმაღა მოასწრო.

თავსმდგომმა გოგიჩამ ავადმყოფს ბალიშზე თავი წამოუნია წყალი დააღვინა, მერე პატარა ბოთლიდან რაღაც ყავისფერი სითხე შეასვა.

ვერ ისვენებდა ბატონიშვილი, ბორგავდა, იკრუნჩხებოდა ვილაცას ემუქრებოდა, ბრძანებებს იძლეოდა, რამდენჯერმე ერეკლეს, გიორგის და იულონის სახელიც ახსენა, ბოლოს გაყურდა თვალები მილულა. გოგიჩამ სველი ტილოთი ოფლიანი სახე მოწმინდა.

– ასე იცის ხოლმე! ჩაილაპარაკა

ალექსანდრე მხოლოდ ორიოდ საათის შემდეგ მოეგო გონს.

უაზროდ შეხედა თავს მდგომთ. მერე უკვე გონმოსულმა თითქოს რაღაც გაიხსენა და საუბარი განაგრძო:

- გიორგის გარდაცვალების შემდეგ გეორგიევსკის ტრაქტატი არავის გახსენებია, თუმცა პეტერბურგიდან დავით - სამეფო ასიგნებით ქართლ კახეთის მეფედ მობრძანდებოდა და უცებ ყველაფერი თავდაყირა დადგა.

ახალმა რუსთა ხელმწიფემ ალექსანდრე I-მა სამეფო ტახტი გაგვიუქმა, რითაც ბაგრატიონთა სამეფო დინასტიას საბოლოოდ წერტილი დაუსვა. ბაგრატიონთა ტახტის ყველა მემკვიდრე ოჯახის შორეულ ნათესავ პავლე ციციანოვის ხელით კი ყველა რუსეთს გაასახლა.

სამეფო წევრთაგან კი ვინც ამ ძალადობას წინ აღუდგა, გიორგის მეუღლე მარიამი გახლდათ.

უბრალო ძალადობა სიცოცხლის ფასად დაუჯინა გენერალ ლაზარევს. ხანჯლით განგმირა მოძალადე გენერალი.

იმ წელიწადს კი ერთი დაუჯერებელი ამბავიც მოხდა, რომელმაც მთელი საქართველო აალაპარაკა.

ლეკები არ იშლიდნენ თავის ძველ ხელობას.

განსაკუთრებით დიდ ზიანს გვაყენებდნენ ახალციხის საფაშოდან ქურდული ბანდების პერიოდული თავდასხმები, რომლებსაც „ლეკთა თავდასხმებს“ უწოდებდნენ.

„საბრაგული ბანდები დათარეშობდნენ თბილისის ახლოსაც და თითქმის ყოველ სოფელშიც, მიჰყავდათ დატყვევებული ადამიანები, მიერეკებოდნენ ოთხფეხა საქონელს, რუსთა რაზმებს სტაცებდნენ ცხენებს და ყველაფერს, რისი წაღებაც შეიძლებოდა, ადგილი ჰქონდა არა მარტო მცირერიცხოვან, არამედ მრავალრიცხოვანი რაზმების შემოსევასაც. მიუხედავად ამისა, მდგომარეობა წინანდელთან შედარებით უფრო ასატანი იყო იმით, რომ ახლა ქართველი მოსახლეობა უკვე რუსეთის რეგულარულ ჯარებთან ერთად ებრძოდა თავდამსხმელებს 1803 წლის ივნისში ახალციხიდან შემოჭრილმა ქურდულმა რაზმებმა გაძარცვეს სოფელი ქარელი, ნახირი გარეკეს. ქარელში მყოფი ერთი ასეული დაედევნა მძარცველებს, რომლებმაც რუსთა რაზმი ტყეში შეიტყუეს და თითქმის სულერთიან გაჟლიტეს.

მთავარსარდალი (მრისხანე თავადი) ციციანოვი იმუქრებოდა, რომ „ზღვის ფსკერიდან“ ამოიყვანდა ავაზაკებს. მან ეს მუქარა კიდევ შეასრულა:

ლეკი აბრაგები განიარაღეს და შერცხვენილები ქართლსა და კახეთში ჩამოატარეს.“ გაუგონარი ამბავი იყო.

მთელი ქართლ კახეთი ზეიმობდა- ამ გამარჯვებას ალბათ მათ აღარ ახსოვდათ მეფეთა ტახტი

გლეხი კაცისთვის სულ ერთი იყო, ვინ ავიდოდა ტახტზე მე, იულონი დავითი, პეტრე თუ პავლე, მთავარი მათთვის მშვიდობა და ხვნა-თესვა იყო, მოშენება იყო გლეხი კაცის ამონყვეტა კი როგორც არჩილი ბრძანებდა, საქართველოს დაძაბუნების ტოლფასი გახლდათ,

მიუხედავად ზოგიერთი კარგი საქმისა რუსთა ხელმწიფის დაუძინებელ მტრად შევიქმენი, მაგრამ მარტო ხმლის ქნევით ვერვც ტახტი დავებრუნეთ და ვერც მშვიდობა დაეუმკვიდრეთ ქვეყანას, ვერც ლეკს გაეუმკლავდით, ვერც სპარსს, ვერც რუსს და ვერც ოსმალს ტახტისათვის ბრძოლის შუაგულში აღმოვჩნდით. როგორც გითხარით, ნიახურას ბრძოლის შემდეგ მთას შევადარე თავი. იქიდან კი ხან კახეთში გამოვჩნდებოდი ხან ხევსურეთს.

რუსს ვებრძოდი რომლის იმედად მამა იყო. ამოვად დაშვრა შატილთან 600 დაღუპული ხევსურის სისხლი.

არც 1832 წლის შეთქმულებითაც გამოგვივიდა რა.

ვცდებოდი, როცა ლეკთა სპარსთა და ოსმალთა იმედად რუსს ვებრძოდი. იმ ქვეყნისკენ ვეწეოდი ქვეყანას, რომელნიც სულს უმწარებდნენ ჩვენს მამა-პაპათა, სასაცილო და სატირალიც იყო ნუთუ შეგვეძლო ნაპოლეონის მძლეველ და ევროპის ჟანდარმად ქცეულ რუსეთის დამარცხება?!

- არა და არა! სხვა გზა უნდა აგვეჩია, რაც ქვეყანას მშვიდობასა და ევროპულ განვითარებას მოუტანდა, ეს გზა კი არ ჩანს.

ახლა შამილიც ებრძვის რუსთა ხელმწიფეს. არაფერი გამოუვა თავისუფლებისათვის ბრძოლა გმირობის ტოლფასია, უაზროდ დაღვრილი სისხლი კი სიგიჟე, ორასი ათას რუს მხედრობას ებრძვის შამილი.

საკუთარი თავი სულ დამავიწყდა. კაცის კვლა დიდი ცოდვაა ეს ცოდვაც ჩამიდენია. ყოველი ომი კაცის მკვლელთა ომია. გამარჯვებულნი ადამიანთა უბედურების ხარჯზე დიდების შარავანდედს იდგამენ. ბოროტება სიკეთეზე ზეიმობს.

... საუბარი უჭირდა ბატონიშვილს აზრთა თანმიმდევრობა ავინყდებოდა. მაღიმალ ჩერდებოდა. რალაცას იხსენებდა, ჰო, იმას ვამბობდი, რუსთა ხელმწიფის დაუძინებელ მტრად შევიქმენი. მოსვენებას ვუკარგავდი.

ამიერკავკასიის მთავარსარდალმა რტიშჩევმა მეტად ბოროტი საქმე მოიფიქრა 2 ათასი ჩერნოვეცი გამოყო ჩემს შესაპყრობად... არაფერი გამოუვიდა.

ლეკეთში გახლდით საკმაოდ დიდხანს. იმ ხალხთან ერთად ვიქნევდი ხმაღს, რომელნიც ქართველობას სულს გვიმწარებდნენ.

ლეკეთიდან წამოსულმა თურქეთზე გავლით აბას მირზას შევაფარე თავი. რუსეთთან ომში ოსმალთა და სპარსთა მარცხს ჩემი იმედები საბოლოოდ დაასამარა. მერე კი ყველამ დამივიწყა, აღარავის გავხსენებია.

ხშირად მიფიქრია ჩემს განვლილს გზაზე, რომც აღგვედგინა სამეფო ტახტი, განა სიკეთეს და მშვიდობას მოუტანდა ქვეყანას, ან კი ვინმე ჩვენს შორის შეძლებდა ერეკლეობას ?!

– არა მგონია!

უფსკრულის პირს მდგომ ქვეყნის ტახტს ვებლაუჭებოდით არაფერი გამოგვივიდა. განწირულნი ვიყავით.

ამ ბრძოლაში კი რამდენი სისხლი დაიღვარა. ალბად უაზროც იყო ეს მსხვერპლი, ალბად მამა არ გაგვამართლებდა ვაგლახად ვკვდები უცხო მიწაზე. ასე დევნილობაში ოსმალთ მიწაზე დალია სული ჩემმა დისწულმა სოლომონმაც, ვინც რუსეთს მიიცვალა. ყველა პატივით დაკრძალეს ქრისტიანული წესის აგებით, მე კი ქართული მიწა მენატრება, ერთი მუჭი ქართული მიწა. მხოლოდ სამი რამ შემომჩნა სამშობლოს მოსაგონებლად:

ეს ჯვარცმა რომელსაც დაბადებიდან თან დავატარებ, მარიამ ღვთისმშობლის ხატი და აი, ეს ხმაღხანჯალი.

საუბარი უჭირდა ბატონიშვილს, ჩერდებოდა, წყალს ეძალე-ბოდა. ცდილობდა არაფერი გამორჩენოდა- ჰო, სულ დამავინყდა, ნახევარი წლის უკან სომეხი ვაჭარი იყო ჩამოსული თბილისიდან. მისგან შევიტყვე: ჩემს ვაჟს ირაკლის საფრანგეთში მიუღია ევრო-პული განათლება. მეფისნაცვალ ვორონცოვის ხელშეწყობით თბი-ლისში სახელმწიფო სამსახურში ჩამდგარა. დიდ პატივს სცემენ თურმე.

- ვაჟიშვილი გყავთ ბატონიშვილო?!

გაუკვირდა მღვდელს

- ნუ კვირობთ მამაო, რუსებისგან დევნილმა ორმოცდაათ წელ მიტანებულმა კაცმა ერევნის მელიქის თოთხმეტი წლის ქალიშვილი შევირთე ცოლად.

- ეჰ, მარიამ: შვილად უფრო შემეფერებოდა ვიდრე მეუღლედ ესეც ჩემი ცოდვის ერთი ნაწილი გახლდათ. მასთან კი ქალვაჟი-შემეძინა. ერევანშიც არ მომასვენეს რუსებმა, ცოლშვილმიტოვე-ბულმა თეირანს შევაფარე თავი.

მცირე ხნით საუბარი შეწყვიტა.

- ო, ეს თეირანი, ჩემი ირაკლი და მარიამი მენატრებიან, სულ დამავინყდა, ხმა მოვიდა საფრანგეთში მყოფ ჩემს ირაკლის ალექსანდრე ჭავჭავაძის შვილიშვილი თამარი შეურთავსო ცოლად.

დიდებული ქართველი გახლავს, ალექსანდრე ჭავჭავაძეს, პეტრბურგში დაბადებულს, საკმაოდ კარგი ევროპული განათლება მიუღია მრავალი ევროპული და აღმოსავლური ენა სცოდნია, მას არც საქართველო დავინყებია. წინანდალში ყველაფერი ევროპულ ყაიდაზე მოუწყვია. ის ეკატერინე II ნათლულიც გახლავთ. ნაპოლეონთან ომში, ლაიბციგთან გამოჩენილი მამაცობისათვის სხვა ჯილდოებთან ერთად ერთი ოქროს ხმალიც დაიმსახურა.

ოცდათორმეტი წლის შეთქმულებაში კი ჩვენი თანამოაზრე გახდა.

აჯანყების ჩაშლის შემდეგ სხვა თანამებრძოლებთან ერთად გაითვალისწინეს მისი დამსახურება და მსუბუქი სასჯელი გამოუტანეს.

თუმცა რაა, მარტო რუსთა ხელმწიფის კარზე მარტო ალექსანდრე როდის იყო გამორჩეული, პეტრე ბაგრატიონი! ნაპოლეონი ერთ-ერთ უნიჭიერეს გენერლად სთვლიდა რუს გენერლებს შორის.

უცნაურია, ბოროდინოს ველზე ნაპოლეონს ჩემი ძმიშვილის გიორგის ვაჟი იღია ებრძოდა, ასევე კოსტანტინე, თეიმურაზ და დავით ბაგრატიონები, თუმცა რაა, უცხო ქვეყნის მიწაზე მებრძოლნი რითი ვარგებდით ქვეყანას. გიორგი XI ავღანელებთან ბრძოლაში დაიღუპა... მამაც და პაპა თეიმურაზიც სპარსელებისათვის იბრძოდა.

ჰო, გამახსენდა, დიდი ხნის წინათ ფრანგი პატრებისაგან შევიტყვე, შეთქმულებაში მონაწილე ქართველ გენერალს ვლ. იაშვილს საძინებელ ოთახში დაუხვრჩია რუსთა საძულველი იმპერატორი პავლე I.

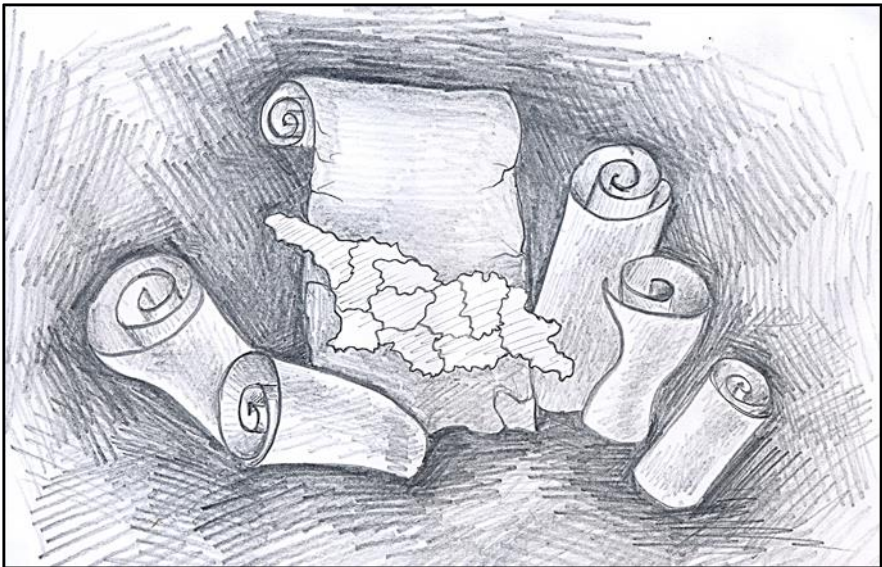
ო, ეს ცხოვრება, მოგონებები, დიდი უმეტესობა რუსთა მხარეზე გადასულ ქართველობასაც დავინყებია სამშობლო და მეფეთა ტახტი.

ევროპულ განათლებას დასწავებია, ეჰ, მე კი აქ უჩინრად ვკვდები...

სამი დღის შემდეგ მიიცვალა ალექსანდრე. ჭირისუფლად გოგონა და მამა იოანე ადგნენ, ორმოცდაათიოდე თეირანელი სომეხი აცილებდა უკანასკნელ გზაზე ბატონიშვილს.

სომეხთა ეკლესიის ეზოში დაკრძალეს სამშობლო დაკარგული ალექსანდრე ერთი მუჭა ქართული მიწის გარეშე.

4.II-2021წ. რ.პ.

ღობიუტი

ქრისტიანე არქანია

შოთა მესხიას სახელობის ზუგდიდის უნივერსიტეტის სტუდენტი, საქართველოს ერთ-ერთ ულამაზეს კუთხეში ცხოვრობს, მუშავაში, მერცხლის ბუდესავით რომ შეფენილა ენგურის მარჯვენა სანაპიროს მთებში და პირდაპირ გაჰყურებს სამურზაყანოს. როგორც ჩანს, ბუნების საოცარმა ფერებმა მოასურვეს პოეტობა. მართალია, ქრისტიანე ჯერ ახალგაზრდაა, მაგრამ უკვე თავისებურად შეჰყურებს მის გარშემო შემოქარგულ სამყაროს, მშობლიურ კუთხეს, მთლიანი სამშობლოს ნაწილს.

პოეტობა მძიმე ტვირთია და დაუღალავ, მოუწყინარ შრომას მოითხოვს. აქ წარმოდგენილი ლექსები ქრისტიანს ერთგვარი განაცხადია.

იმედი მაქვს, ავტორი პოეზიის რთულ გზაზე წარმატებით ივლის. ყოველთვის ემახსოვრება, რომ ყვავილის გასაზრდელად აუცილებელია შრომა, მოთმინება და სიყვარული. სიკეთით ევლოს ამ გზაზე და მკითხველი ფერადი ფრაზა-სურათებით გაეხარებინოს!

პროფესორი რევაზ შეროზია

ჩემი საქართველო

მიყვარს, მიყვარს სანაქებო,
ენგური და რიონი.
მიყვარს ჩემი საქართველო,
მიყვარს კავკასიონი.
მიყვარს მთები, მიყვარს ზღვები,
მიყვარს დედულ-მამული,
მიყვარს ჩემი ბალ-ვენახი,
დილით გადანამული.
მიყვარს ჩვენი დედა ენა,
მიყვარს, მიყვარს ჩვენი ერი,
მისი სადღეგრძელო იყოს,
მისი მრავალჟამიერი.

* * *

მშვიდი ღამეა, თითქოს დაღლილი,
სახლის კარებთან ვუყურებ ლანდებს,
ხეებს ტოტები დაჰყავს აშლილი,
თოვლის ფიფქები ფარავენ სახლებს.
ისევ ისეთი ქარია, ცივა,
ძველად ნაჩვევი სიო ნავარდობს,
ვლოცულობ ნეტავ გათენდეს დილა,
კიდევ ერთი დღით სუნთქვა განვაგრძო.
ამ მთის ნაპრალზე ცის შვილთა ქებას,
ყველა მგოსანი წერდა ფურცელზე,
ზოგი განგებას არ რთავდა ნებას,
ზოგიც დაჭრილი იწვა გულ-მკერდზე.
აქ დღეთა გავლა არ უკვირთ არსად,
გასაკვირია გაძლება მათი,
წლები რომ გვანვიმს წვეთების ასხმად,
და ამ ზამთარმაც დახურა კარი.

* * *

ისევ ახმაურდნენ გარეთ,
წვიმის წვეთები და ქარი,
ჩუმად მოაბიჯებს ღამე,
დილას გამოჰყვება დარი.
ჯერაც სიცივეა გარეთ,
როდის მიგვატოვებს მარტი,
ფოთლებს მიაცილებს გზაზე,
ამ თვის შეუცვლელი ქარი.

* * *

მთის ახლოს, სოფლად ძველ ამბებს ჰყვება,
ენგურის მღვრიე, ლურჯი ტალღები,
ვინ იცის ცაზე ვარსკვლავთა კრება,
ვისთვის ყოფილა ფიქრთა წამლები.?

ნაპირთან ახლოს მთები აშლილან,
ხეებს ფრინველთა ბუდე ამშვენებს,
მოჩანს, ლოდები ტალღის ნაბიჯად,
ბუღბუღი სტვენით სოფელს ამხნევენს.

* * *

როგორ მინდა სადმე სახლი გვექონდეს,
მთის ძირში და ამ კლდეების მიღმა,
ლამ-ლამობით ცივი ქარი ქროდეს,
შენ კი თბილად მიხუტებდე მინდა.

* * *

სახლს გარედან ხის ტოტები რთავდეს,
ყვავილები გვიფარავდეს ეზოს,
ფრინველები დარაჯებად გვეყავდეს,
ჩვენი გრძნობა სულ ყველას რომ ეყოს.
მდინარესთან ვუყურებდეთ მთვარეს,
ლამით ცაზე ათასნაირ ვარსკვლავს,
ვულიმოდეთ ერთმანეთის თვალებს,
მერე წლები რაღას დაგვიკარგავს.
როგორ მინდა ხის ქოხი რომ გვედგას,
ცის კიდესთან და უფალთან ახლოს,
ვერასოდეს ვერ გვიპოვოს სევდამ,
მხოლოდ ჩვენმა "სიყვარულმა" გვენახოს.
მერე მალე გადაივლის მარტიც,
და მზის შუქი გაგვინათებს გზებსაც,
მინდა შენი მომღიმარი სახის,
ყველა ნაკვთი ვიზეპირო ერთად.
როგორ მინდა სადმე სახლი გვექონდეს,
უკარო და უფანჯრებო თუნდაც,
ოღონდ ხშირად ცივი ქარი ქროდეს
რომ შენ მუდამ ახლოს გყავდე გულთან

პოეზია

ციური მესხიშვილი

დავიბადე მესხეთში. 1960 წელს. ქ. ვალეში.
1978 წელს დავამთავრე ქ. ვალის პირველი
საშუალო სკოლა.

სკოლის დამთავრების შემდეგ, სკოლიდან გამოყოფილი სიყვარულით, ძალიან მალე, შევქმენი ოჯახი. ამის გამო სწავლის გაგრძელება ცოტა დამიგვიანდა. მაგრამ, მაინც ავისრულე ოცნება და სწავლა გავაგრძელე თბილისის ილია ჭავჭავაძის სახელობის უცხო ენათა პედაგოგიურ ინსტიტუტში, ინგლისური ენის სპეციალობით, რომელიც წარჩინებით, წითელ დიპლომზე დავამთავრე. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ, მუშაობა გავაგრძელე თბილისის №5 საშუალო სკოლაში, ინგლისური ენის მასწავლებლად. პარალელურად ჩავაბარე თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასპირანტურაში, დასავლეთ ევროპის ენისა და ლიტერატურის ინგლისური ფილოლოგიის ფაკულტეტზე. 2002 წელს დავიცავი დისერტაცია თემაზე: „ტროპი ემილი დიკინსონის შემოქმედებაში“

წლების განმავლობაში ვმუშაობდი სხვადასხვა უნივერსიტეტში უფროს მასწავლებლად და მიწვეულ პროფესორად.

ვარ არაერთი ლიტერატურული კონკურსის გამარჯვებული. მათ შორის „შოთაობის“ სახალხო დღესასწაულზე, სამგზის ლაურეტი. ვწერ და ვთარგმნი სამი ენიდან: ინგლისური, ესპანური და რუსული.

მყავს მეუღლე, ორი შვილი და სამი შვილიშვილი.

შავი მარბალიტი

იდგა მაშინ მეჩვიდმეტე საუკუნე,
წელი იყო საუკუნის ოცი
და მუხრანის სადედოფლო სანახებში
მწიფდებოდა, შავდებოდა მოცვი.

გრემის ახლოს დაუვარდა მზეს მტევანი,
(მზესაც ჰქონდა, თურმე ცრემლი, დარდი)
სულთათანას ლოცულობდა ქეთევანი
კახეთიდან შორს, შირაზის ვარდი.

ისჯებოდა საქართველოს დედოფალი,
სიკვდილის წინ აღავლენდა ლოცვას,
სანაზღაურად თავს იკლავდა რქანიტელი
და ცრემლები მოსდიოდა მოცხარს.

გათენდა და რა გათენდა თუ გათენდა?!
ზეცას ჰქონდა ისევ ღამის ფერი,
დაღამდა და არ დაღამდა! - გადათეთრდა....
ავარსკვლავედა ზეცა ნათლისფერით!

ააღდა და რა ააღდა, დაიშანთა,
აღარ კენესის წამებულის გული,
ისმის ღრენა და ყიჟინი შაითანთა
(კრულნი იყვნენ! კრულნი იყვნენ კრულნი)

მაგრამ ჰოი, ღმერთო, შენი საოცრება!
გადმოფრინდა ციდან ორი გვრიტი,
ცეცხლში იწვის საქართველოს დედოფალი
და ანათებს შავი მარგალიტი!..

მესხეთის ყაყაჩოები

რახანია დამავიწყდა მისამართი შენი,
ვზივარ ჩვენს ლურჯ კაფეში და პაემანზე გელი.
შენ გგონია ჩაქრა სული, ჩაიფერფლა ვნება?!
ის პატარა ფაიტონი, ახლაც, მაგონდება...
მე, კნენინას მეძახოდნენ, შენ, - გენერალ-სიმუსს,
მერხებზე რომ ვწერდით ჩუმად: უდრის, პლიუს, მინუსს.
რა მოხდება მოინერე მისამართი შენი,
ერთი კოცნაც მოაყოლე, ზედ, - ცეცხლივით მწველი...
ჯერ ბორჯომ-პარკს ვესტუმრებით, მერე აბასთუმანს,
მამაშენი, კვლავ, გვაჩუქებს, იმ ღამისთვის თუმანს...
ისეე ისე, ძველებურად მოვა გრძნობა ნებით!..
მესხეთში რომ აყვავდება, თეთრად შროშანები.
ცეცხლის კაბა ჩაუცვია წითელ ყაყაჩოსაც,
ისე მკოცნის, ეს სულელიც, ღამის დამახრჩოსა...
ვინც ჩაივლის და მოივლის, ჩემ მესხეთის მხარეს,
ღამიკრიფეთ ყაყაჩო და გულზე დამაყარეთ!!!..

ივნის წყაროვ, დიოდა!

გახსოვს, ბაბო, მე და შენ, წყაროზე რომ წავედით?!
მივატოვეთ სახლი და ფანჯრის ყველა კარედი...
გავიპარეთ ბაღჩაში, მათიტელას საპოვნად,
იაიის მაგივრად, ვნახეთ ჩიტისაპონა.

მონყვიტე და მითხარი: თავი უნდა დაგბანო!
შეიცვალა მას მერე, ჩემში მთელი სამყარო...
ჭოჭიბაღჩის ბოლოში, იზრდებოდა კვლიავი,
მწვანეკაბიან გოგოს რომ უყვარდა ნიავი...

მოკლედ, რა არ მიაბზე, ბაბო, ტკბილო სათუთავ,
სიყრმის შვილო მშობლების, გამოზრდილო სათუთად!
ჭობარეთის ზეგანზე, გვირილების საკრეფად,
აგედევნენ ჩიტები, საქორწილო მაყრებად...

შენც გვირილა იყავი, მზისთვალა და ხატულა,
უცებ, ხმა რომ მოგესმა, რალაც არაქართულად!
ჟრუანტელის მაგვარმა დაგიარა სხეულში,
ვერაფრით ვერ ავლწერე, დღეს ის გრძნობა რვეულში.

აღბათ, გული გაგისკდა, შიშით, შენი ჭირიმე,
შენს მაგივრად, იცოდე, იმ წარსულზე ვტირი მე...
გვირილების მინდვრიდან, რომ წაგასხეს თურქებმა,
მათზე შურისძიება, დღემდე არ მიუქმდება!

ვინცი, როგორ გეტკინა, ბაბო, თოკით მაჯები?!
ღმერთმა გადაუხადოთ, უფალს, სულ ვეაჯები...
როგორ ვერ მოასწარი, დარანებში დამალვა?
(იმ სოფელს, რად დაარქვეს, ბაბო, მართლა, დ ა მ ა ლ ა ?!).

ეტყობა რომ ქალები, იმ სოფელში დამალეს
და ამიტომ სწირავენ ცხრათვალა მზეს დალალებს...
მინდა, ცრემლი ვაჩუქო, სახელოვან გვარდიას,
იფნის წყალთან მისულებს, ბრძოლით დილაადრიან.

ყველა გოგო-ქალწული, გადაბმული თოკებით,
გამოხსნეს და აჩუქეს, საქორწილოდ კოკები...
მათ გამირობას ვერ აღწერს, სიტყვა ,სულ ორიოდე,
მარად მოსაგონებლად, იფნის წყაროვ დიოდე!!!..

მწვანე ოთახი

სადაც არის გაზაფხული მოვა,
წივწივები დაინყებენ წივწივს,
გაზაფხული, გამახსენა თოვლმა,
სოფელში რომ მოდიოდა წინწინ...

ბუხართან რომ კრუტუნებდა ფისო,
კეცის გულზე ფეხს ითბობდა მჭადი,
შობა იყო ცამდე სახალისო
ფერუმარილს რომ იცხებდა მწვადი...

სამფეხაზე ვკორიკობდი მე და
ოთხფეხაზე ოხუნჯობდა ზურა,
ფანჯარაში იცინოდა მზე და
შინ შემოსვლას მოითხოვდა მურა...

„ჭრელი ბურთი“ გადაყლაპა დედას,
სიხარული მოგვიტანა წერომ!
ჭერისაკენ ქუდს ისროდა მამა,
ლოცულობდა: დაილოცე ჭერო!

რქანითელი ხითხითებდა ჯამში,
მთვრალი მთვარე მოსდგომოდა მზისკარს,
მეზობელი გაჩნდებოდა ნამში
დიდედა რომ ამოჰყრიდა ხინკალს...

წინსაფარში დაემალა ბებოს,
ცომიანი, ჩამომხმარი ხელი,
პაპაჩემის წითურ ულვაშებში
იცინოდა მთვარისფერი ღერი...

სადაც არის გაზაფხული მოვა,
ა მ ი ნ დ ე ბ ი თ, - გვპირდებიან სითბოს,
ფსოუს პირას ჩამომჯდარა მზე და
საქართველოს ლამაზ დროშას მიქსოვს!..

ნილის ფერდობებიდან (სალალობო)

ნილის ფერდობებიდან,
გახსოვს, ერთხელ რომ დავგორდით?
ერდო- ბანიდან მოგვედევდნენ
გოგო-იჭები, ქვა-ლოდით...

იმდენი ვიკოტრიალეთ,
ჩავცვივდით ღვალოს ლელეში,
ვინლა ჩიოდა იარებს,
რომ მომინყვდიე ხელებში.

მკოცნე და მკოცნე მთელი დღე,
ის ღამეც გათენებამდე,
მთვარე რომ არ ანათებდა,
შენი თვალები ელავდნენ...

თეთრი რაშებით მდევარნი,
ვაიოს ველებს ზვერაგდნენ,
მოასწარ! - ისევ მაკოცე,
დილის მზის ამონვერამდე...

განათდა ცისკრის ვარსკვლავი,
მკერდზე აიკრა მზე-ფარად,
კიდევ რომ კოცნა გინდოდა,
პეპერა წამოგვეპარა...

ოქროს სხივები გააბა,
მზემ, ცის ტატნობზე ხაზებად,
ყაყაჩოს კაბა ჩავიცვი,
გუშინ შენს გასაბრაზებლად...

თქვი, ატამო

თქვი, ატამო, რა განუხებს აბა?
მითხარი ან ჩამჩურჩულე ყურში,
ვინ მოგპარა ვარდისფერი კაბა,
შენ რომ გეცვა გუშინნინ თუ გუშინ?

ჩუ, დანყნარდი, ჩემო ერთო ციდავ,
მზეს მოვწყვეტ და ჩამოგიტან ციდან.
შენ რომ სარკე ჩაგივარდა ჭაში,
ჩავხტები და ამოგიტან ნყლიდან...

გაკოცებ და ამოგიშრობ ცრემლებს,
თან შევრისხავ შენი ბედის მდეგრებს...
ხუთკუნჭულას ვთხოვოთ ერთად მერე,
ლახვარი ჰკრას ურჩხულებს და დევებს...

მოიხედე! - ვინ გიღიმის? - ნუში,
მოდი, რაღაც ჩაგჩურჩულო ყურში...
შეგიკერა სულ ახალი კაბა -
ზედ მოავლო ვარდისფერი რუში...

გაზაფხულდა, ზამთარია გულში,
მზე არის და მე შინ მინდა, სულ შინ!
დამიბრუნეთ ჩემი ჭრელი კაბა,
მე რომ მეცვა გუშინნინ თუ გუშინ!..

შაშვი

შაშვო, აქ ხარ? - ვერ შეგნიშნე,
შენ მიშლიდი დალალებს?
მე ბელურებს ვაპურებდი,
გულნამცეცა ალალებს...

დამისკუპდი ხელის გულზე,
შენც მიირთვი, არ გშია?
თეთრ კაბაზე შემომეველე,
შავო შაშვო არშიად!

გახსოვს? - მთხოვე მაკოცნიე,
მე გითხარი: არაო!..
შენი ფრთები მოვიშველე,
მაშინ მაშველ მარაოდ...

კაი, ნულარ იბუტები!
ვერა ხედავ? - ვბანაობ...
გაიხედე, ნაძვის ტოტზე,
ჩემი კაბა ქანაობს...

ხომ მიხდება თეთრი კაბა?
შენც-შენს შავ ფრაკს უხდები,
მოდის, ჯვარი დავინეროთ,
ვიდრე გადავხუნდებით.

დრო მიდის და დრო მიფრინავს
ცისკენ თანდათანაო,
უფლის გზაზე მიგალობე,
შენი სულთათანაო.

პოეზია

მარიამ რევიშვილი

ქართველი პოეტი, ნოველისტი, იურისტი და მრავალმხრივი ნიჭით დაჯილდოებული ქალბატონი დაიბადა ქ. ქუთაისში 1987 წლის 4 ოქტომბერს. ქმნის კლასიკურ ბალადებს, სიმღერებს, სამკაულებს, ხატავს, უკრავს სხვადასხვა მუსიკალურ ინსტრუმენტზე. გახლავთ საქართველოს მწერალთა შემოქმედებითი კავშირის წევრი და საქართველოს საპატრიარქოს ჩოხოსანთა დასის წევრი - ჩოხოსანი. 2014 წლიდან დღემდე მისი შემოქმედება სისტემატურად იბეჭდება ჯურნალ „უქიმერიონში“, „მერმისში“, „ჭოროხში“, „მწერლის გაზეთში“. 2020 წლის 14 ოქტომბერს ქ. ქუთაისში გაიხსნა მარიამ რევიშვილის მიერ პატრიარქზე მიძღვნილი ქართულ კალიგრაფში შესრულებული ლექსის კედელი. პოეტი დაჯილდოებულია წმინდა ილია მართლის (ჭავჭავაძის) გაზეთ „ივერიის“ სახელობის პროზა-პოეზიის პრემია „ივერიით“ სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის მიერ და სხვა სიგელებით.

ჩვენ სულით გვიყვარს პოეტებს

სიყვარულს გულში იტყვენ
ან უმღერიან სონეტებს,
მხოლოდ გულიდან კიარა
ჩვენ სულით გვიყვარს პოეტებს.

ჩვენ ტრფობა ვიცით სხვაგვარი,
მზესავით თბილი, ელვარე,
ხანდახან მტრედის მაგვარი,
ხან გრიგალივით მღელვარე.

ღრმა, უსასრულო, დიადი
ვით ოკეანე უძირო,
გვჩვევია ვნების მოვარდნა
და ღამეები უძილო.

გვჩვენებია ნაზად მოპყრობა,
ვწონით სიფრთხილეს სასწორით,
ამაო სიტყვის სანაცვლოდ
ფიქრს პოეზიით ავწონით.

ერთი კალამის წინაშე
ათასი მუზა გვეწვევა,
ჩვენ სიყვარულის ქარცეცხლში
ლექსი ალერსით გვეწვება

და ამ ნეტარი შეგრძნებით
არასდროს გვრჩება იარა,
ჩვენ სულით გვიყვარს პოეტებს
მხოლოდ გულიდან კიარა.

მეც დარჩილი ვეძებ იხსოს

მღუმარე წუთი ბევრ რამეს ამბობს,
იმაზე მეტსაც რაც ოდეს მითქვამს,
ქარს გავატანდი მუზების ამბორს,
მაგრამ სამყარო სულს ლექსით მითქვამს.

ამგვარად დავძრნი კალამით ხელში,
სადაც სიყვარულს ტახტი დაუდგამს,
და უკვდავებას აღრიდან ჩემში,
მარადიული ფესვი გაუდგამს.

არ მოვიძებნი დიდების გვირგვინს,
საკუთარი მაქვს გულის სიდიდე,
ოჰ, გეფიცები ძალიან მიკვირს,
რად დაეძებენ გარეთ სიმდიდრეს.

ვინ ვისთვის ცხოვრობს, ვინ რჩება მარტო,
ვინ იცის... მინდა რწმენა ღვთიური!
მშვიდობის მეტი რაღა ვინატრო,
ყოფნა ომია ყოველღვთიური.

სადაც ცოდვაში გამორეული,
ისმის ანტრაქტის ხმა უპიესო,
მეც ადამივით ცრემლმორეული
და დაჩოქილი ვეძებ იესოს...

არაღა

მზე სულ ერთია! სულერთია ვინ რასაც ამბობს,
სულს გავაშიშვლებ, დამირწიე გულის აკვანი,
პოეტად მოველ! დაწერ იმას დრო რასაც მანდობს,
შემოვიმსხვრიე ჩაკეტილის ბნელი საკანი.

გრძნობებს ვაშიშვლებ, თამამი ვარ როცა ვნებდები,
როცა მნებდება მუზა - კალმის მრუში მელანი,
გგონია, მარტივ ცხოვრებას ვღევ?! ნუ შეეცდები!
გაფანტო ჩემში ქარიზმები და კაეშანი.

ვივინყებ თავსაც, არ იფიქრო განდეგვა შემშლის,
რა ვქნა, მჩვევია უჩინარი მე მარტვილობა.
ეს მიწა მიყვარს! ყველაფერი - რაც ქვეყნად შენც გშლის,
მაგრამ უფრორე მირჩენია ცის მარტივობა.

ფრთები დაგაფრთხობს?! ვერ მომკვეცავ! დროდადრო ვაჩენ,
იდუმალებით მოცული ვარ, როგორც მისტიკა,
ნეტავ, რას ფიქრობ?! თვალეზში რომ სიმშვიდეც მამჩნევ,
გგონია, მხოლოდ მზერაშია ჩემი ლირიკა?!

ცდები! იცოდე, ყველაფერი ჩემშია თითქმის,
ღმერთიც, დემონიც, ერთდროულად ყველა უფლება,
პოეტად მოველ! ეს რატომღაც იოლად ითქმის,
არადა ლექსით მოვიპოვე თავისუფლება!

დაისსომა

ცხოვრება მოკლეა, რასაც მოესწრები,
უნდა გამოსტაცო წუთებს ღიმილები,
გიჭირს?! ხელს ჩაგკიდებ, სულზე მოგესწრები,
თუგინდ დავივინყოთ ერთად ტკივილები.

ერთად გადავლახოთ ყოფა ძნელბედობის,
თორემ სატირული განცდით დაიშლები,
მოვა გაზაფხული, იმედს მიენდობი,
როგორც სამაისო ვარდი გაიშლები.

გწამდეს! ოცნებები მაინც ასრულდება,
გაქცევს სიხარულად, დრო თუ გაცივებდა
სითბოდ ჩაგელვრება გულში, დასრულდება
ყველა განსაცდელი ღბინს რაც გაცილებდა.

შეგთხოვ უკეთესზე ფიქრით დაისვენო,
სევდას მოლოდინი კარგის სულ გერჩიოს,
რაც გაქვს სადარდელი აღარ გაიხსენო,
თუკი არ გინდა რომ დარდი მოგეჩვიოს.

ყველგან გაგიმართლებს სადაც მართალიხარ,
არის ყველაფერი სრული, არასრული,
მაგრამ დაიხსომე! სანამ ცოცხალი ხარ,
ყველა გასაჭირს აქვს თავის დასასრული.

იცი

იცი?! გაქრება ეს წუთები და დავმძიმდები,
ავედევნები გადაფრენილ მერცხლებს, რომლებსაც
გაზაფხულამდე დაბრუნება არ უნერიათ!
არ უნერიათ აღდგინება ბებერ ოდებსაც!

აკივლდებიან ქარში სულნი, ვერ დავმშვიდდები...
შემოიძარცვავს ნელთბილ სხივებს მზე დაღარული,
გამეცლებიან ან ფოთლებიც და დავფიქრდები
ახლა ვინახარ?! სიძულვილი თუ სიყვარული?!

მერე ქარებიც ჩადგებიან, სევდა აღძრული
მძაფრი ავდარი აატირებს ღრუბლებს ბოდვათა,
ცას დანებდება ნოემბერი როგორც ქალწული,
და შეიქმნება ჰარმონია ნეტარ ცოდვათა...

გაფითრდებიან მწვერვალები მეტად მაღალნი,
ჩამოიშლება თეთრი თოვლი ნაზი ამბორით,
ოჰ, ვერასოდეს დავუბრუნებ პასუხს კოცნათა,
რადგან გადნება მოვარდნილი ვნების აღმური.

დამეზოგება ალბათ კოცნა მილიონამდე...

და სათითაოდ შეგინახავ განსაკურნებლად.

ვიცი, გაივლის ყველაფერი შავ-თეთრ ფონამდე,
დროს ვერ მოვნახავ ნვრილმანების დასაწუნებლად.

ნელში გატეხავს სიმარტოვეს ჩემში სტრავინსკი,
აიკინძება თეთრი ღამე ფიქრის კონებად,
გავითოშები, შინ შევიხმობ მუზებს და ვისკით
გაგაფერადებ არსებობის გასაფორმებლად.

ველარ დაგიცდი! ავლელდები როგორც ზევსი და
კუდში გრძნობები ამურივით ამედევნება,
შემიფარებენ ბელურები ფრთებქვეშ, მკერდში და
ზედ გამოისხამს სიმყუდროვე ქუჩებს მტევნებად.

ისევ დავიჭერ სადა ფურცელს ხელში მორჩილად,
და შემოჩენილ სადა კალამს მელნით შევავსებ,
დავწერ! რას დავწერ?! გიპასუხებ ჩემო მოჭრილად -
რომ ეს იქნება აპოგეა შენზე მეასე!

რომ ეს იქნება პრელუდია! დროის სონეტი!
სხვა ქარიზმათა სივრცეები გაფითრდებიან...
ავედევნები დაბრუნებულ მერცხლებს რომლებიც
შემოდგომაზე უსათუოდ გაფრინდებიან...

მამა გიორგი ბასილაძეს

ცა ჩამობნელდა, წვიმა ნაპირობს,
მზე იტრუნება ღამის იოგით,
სხვა უკეთესი რა დავაპირო,
შენთან მოვედი მამა გიორგი...

ასე ეულად... როგორც შენ დამხვდი,
ირგვლივ საფლავთა სძინავთ არშიებს,
ეს სამარება მოშიშს ვერ გამხდის,
ღმერთის იმედით რა შემაშინებს.

გაყინულ თითებს იმ მიწით მითბობ
გულზე სანთელით გზას რომ გინათებს,
გეჩურჩულები და ტაძარს მითმობ
შემწედ, საცაა მთვარე ინათებს

მეც შემატყდება თვალზე ცრემლები,
დარდს ვერ დავფარავ სულში აკრებილს...
ყვავილებია თითქოს მცველები,
ახალს მოგიტან ჩემით დაკრეფილს.

მოულოდნელად მოველ მამაო,
მინდა გაიმბო რასაც განვიცდი,
ვიდრე სიმშვიდე არის ამაო,
ნუგეშისათვის კიდევ დავიცდი...

* * *

სულ პოეტები ჰქმნიდნენ ამინდებს
ცხოვრების! მუზის შემოერთებით,
სულს პოეზია ისე ამდიდრებს,
როგორც ოლიმპოს დიდი ღმერთები.

კრთის მზე, მირაჟის ქვიშის ბალებში
აღმოდებული გადავარდება,
მაშინ პოეტი მოჰგავს ტალღებში,
ურჩი ფრეგატის განავარდებას.

იგი არასდროს სიტყვის სიმაღლის
სათნოებიდან არ დაეშვება,
მაგრამ ცხოვრების კლდიდან სიმართლის
ქარიშხალივით გადაეშვება.

ჩაიშხუილებს მუზის გრიალით,
ვით დედამიწის შლეგი უბნელი
და ღვთაებრივი ფრთების შრიალით,
გაჭრის ლაჟვარდებს როგორც ღრუბელი;

რომ პოეზიის ცაზე ავიდეს,
დარდთან სიმშვიდის შემოერთებით,
ეს, პოეტები ჰქმნიან ამინდებს!
ვით ოლიმპოს მთას დიდი ღმერთები...

ბედნიერებას არასოდეს უთხრა უარი

არ შეიძლება ცხოვრებაში გადაჰყვე დარდებს
და ჩათვალო რომ სიხარული მოსაკლებია,
ვიდრე შეხვდები იმიერში გარდასულ ლანდებს,
ბედნიერება გულის გულში მოსაკრებია.

არ შეიძლება უიმედოდ შეხედო ყოფას,
უიმედობით ხალისისგან გადაიცლები,
უფრო სიფრთხილეს საჭიროებს ამ ქვეყნად ყოფნა,
თორემ მეორედ ველარ მოხვალ, გარდაიცვლები.

სახელს დატოვებ, ნალებით კი წაიღებ ვერას!
სანამ სიცოცხლე ჯერადია ისევ სიახლის
არ შეიძლება დარდს გადაჰყვე, გადაჰყვე ყველას,
ვინც შენს სიყვარულს სასიკვდილო ტყვიას მიახლის.

დრო, როგორც სხვა დროს ვერაგია, ნუთებში გცელავს,
უკანმოხედვას არ უშველის ფიქრის უნარი,
თუ ოდნავ მაინც სიხარული ძარღვებში ღელავს,
ბედნიერებას არასოდეს უთხრა უარი!

მფარველ ანგელოზს

ვიცი ჩემთან ხარ და არ მცილდები
შენ ანგელოზო ჩემო მფარველო!
გულს მითბობ სულში აღარ ვცივდები
ყოველ ნაბიჯზე ვგრძნობ რომ მმფარველობ.
ყველგან დამყვები რა გზაც გაკვეთე,
უკვე იმდენად ბრწყინავ გუგებში,
რომ სუყველაფერს რასაც ვაკეთებ
თითქოს ატყვია შენი ნუგეში.

ვიღიმები თუ ვტირი მაშინვე
დიდი საქმეა ეს თუ მცირედი,
აღარაფერი აღარ მაშინებს
ისე ამივსე ფიქრში იმედი.

შენ ანგელოზო ჩემო მფარველო!
ვდნები ლოცვაში სანთლის ღვენთვამდე,
ყოველ ნაბიჯზე ვგრძნობ რომ მმფარველობ
და ჩემი თხოვნა მიგაქვს ღმერთამდე.

იმაღებით მოვდივარ

ცხოვრება მიდის თავის გზებით,
მე კი იმედებით მოვდივარ!
ვბრძოლობ, ვიმარჯვებ დიდი გზნებით,
ქალი ვარ, თუმც სუსტი როდი ვარ.

სიკეთე მზერაშიც გადამდის,
ბოროტი მე როგორ დამაქცევს,
გვერდით მყავს უფალი მარადის!
ამ ქვეყნად ვერავინ ნამაქცევს!

არც ისე მარტივად ვიარე,
მრავალჯერ მატკინეს ეს გული,
მოთმენა მირჩენდა იარებს,
ვიყავი ზნეობის ერთგული.

ვიყავი ვარ მუდამ ნამდვილი,
ნილაბს სახეზე არ ვიშენებ,
ვიმოსავ სიმშვიდეს! მანდილი
ქართული მიყვარს და ვიმშვენებ.

ტაძარი ლოცვაა საჩემო,
ხატებით რწმენასთან ვზავდები,
ყველას მიუტევე გამჩენო!
ვისაც უმიზეზოდ ვზარდები.

გული წრფელ სიყვარულს დაიტევს,
ლამაზი დღეები ხვალობენ,
სულში, გაზაფხულით რომ მიტევს,
იები, ვარდები ხარობენ.

მომავალს ვიცავ დიდი გზნებით,
ქალი ვარ, თუმც სუსტი როდი ვარ,
ცხოვრება მიდის თავის გზებით,
მე კი იმედებით მოვდივარ!

ობობმბნი

გრიგორ ზოჰრაპი

გრიგორ ზოჰრაპი დაიბადა 1861 წელს კონსტანტინოპოლის ფეიქთაშის რაიონში. მისი მამა, ხაჩიკ ეფენდი, სერაფიმი იყო, წარმოშობით აკნეციდან, ხოლო დედა, ეფტიკე ჰანიმი- მალათიელიდან. მან დაწყებითი განათლება მიიღო პემიქთაშის კოლეჯში. 1876 წელს ზოჰრაპი იმ დროს თურქეთის ერთადერთ უმაღლეს სასწავლებელში, კალათასარაის კოლეჯში მიიღეს, რომელიც 1868 წელს საფრანგეთის მთავრობის ეგიდით გაიხსნა. მან კოლეჯი წარჩინებით დაამთავრა.

1880 წელს მან მუშაობა დაიწყო საადეოკატო ბიუროში, მნიგნობრად და ამავე დროს დაიწყო კალათასარაის იურიდიულ განყოფილებაში დასწრება. მაგრამ მალე სკოლა, რომელშიც 45 სომეხი, 2 მაჰმადიანი, 2 ებრაელი და 3 ბერძენი სტუდენტი სწავლობდა, საკმარისი სტუდენტების არარსებობის გამო დაიხურა.

კონსტანტინოპოლში ზოჰრაპი ცნობილი იყო როგორც იურისტი, განსაკუთრებით უცხოელთათვის, იცავდა მათ საქმეს თურქეთის პირველ სავაჭრო სასამართლოში. ზოჰრაპი იყო კონსტანტინოპოლში რუსეთის საელჩოს მთარგმნელი და იურიდიული მრჩეველი. იგი ყოველთვის იცავდა უსამართლოდ დადანაშაულებულ სომეხებს, ბერძნებს, ბულგარელებსა და სხვა უცხოელებს. ხელისუფლებას ეს არ მოსწონდა და ზოჰრაპს დროებით აეკრძალა კანონის დაცვა, მაგრამ იგი მაინც აგრძელებს ბრძოლას თავისუფლებისა და სამართლიანობისათვის.

1892 წელს ზოჰრაპის რედაქტორობით გამოიცა ეროვნული, ლიტერატურული და პოლიტიკური ჟურნალი „მასისი“. 1893 წელს ჟურნალმა შეწყვიტა გამოცემა.

1908 წ თურქეთში დაიშალა სულთან ჰამიდის მონარქია, დამყარდა კონსტიტუციური წყობა. ზოჰრაპი აირჩიეს პარლამენტის წევრად. მან გააგრძელა თავისი მღელვარე გამოსვლები პარლამენტში, იცავდა ეროვნული უმცირესობების ინტერესებს.

1915 წლის ივლისში ზოჰრაპი დააპატიმრეს ასობით სომეხ ინტელიგენტებთან ერთად.

ბედნიერი სიკვდილი

ექიმი ვაჰანიანი არ არის ჩვეულებრივი ექიმი. იგი სხეულის დაავადებებთან ერთად სულიერ ტკივილებსაც ატარებს. ის 60 წლისაა, თეთრწვერიანი, სუსტი, ტკბილად მოსაუბრე. 40 წლიდან ებრძვის სიკვდილს. იგი იხსენებს ერთ საღამოს, როდესაც ჩამოვარდა საუბარი ბედნიერ სიკვდილთან დაკავშირებით. სამედიცინო ან ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით გამოთქმული მოსაზრებებით როგორი სიკვდილია უფრო ბედნიერი, ვერ თანხმდებოდნენ.

ჯანსაღი და მხიარული გოგონას აზრით, გარდაცვალების საწინააღმდეგო დაბრკოლება არის ლამაზი. ახალგაზრდა კაცი ამბობს, რომ რევოლვერის ტყვია ყველაზე საუკეთესოა თავის ტვინში. არსებობს მოსაზრება, რომ ყველაზე საუკეთესო გზა არის დახრჩობა ... მაგრამ ამ ყველაფერს აქვს თავისი უარყოფითი მხარე.

ექიმმა თქვა, რომ მან ერთხელ დაინახა ბედნიერი სიკვდილი. ათი წლის წინ საღამოს წვეულებაზე იყო, სადაც გაიცნო 40 წლის ქალი, რომლის ქმარიც ქალზე ბევრად უფროსი იყო. ერთ დროს მეუღლემ მას გარკვეული თავისუფლება მისცა. ქალებს შურდათ მისი და ხშირად ჭორაობდნენ. მას გული ანუხებდა, ამიტომ ექიმმა ურჩია, რომ მშვიდად და თავისუფლად ეცხოვრა.

მაგრამ ამ ქალბატონმა არ მიიჩნია სწორად, შეეცვალა ცხოვრების სტილი, რომ მისთვის ბედნიერი ცხოვრება კიდევ ერთ დღეს გაგრძელებულიყო. დაავადება უარესდებოდა, კრუნჩხვები ემატებოდა. წვეულებები და მიღებები კი გრძელდებოდა.

წვეულებას ესწრებოდა ახალგაზრდა ადამიანი, რომლის მიმართ ეს ქალბატონი გულგრილი არ იყო. კაცს ევროპაში ჰქონდა დამთავრებული სამართალმცოდნეობის ფაკულტეტი. ის თავის საქმეზე მეტად უპირატესობას ქალებთან ურთიერთობას ანიჭებდა.

სიცოცხლის გაგძელების არარსებობის მიუხედავად, ქალს ემჩნეოდა თავდაჯერებულობა. ჭორიკანა ქალები ქალ-ვაჟის სიახლოვეს ამჩნევდნენ. ორივენი არაჩვეულებრივი არსებები იყვნენ.

დამსწრე საზოგადოება აღფრთოვანებით უყურებდა მათ ცეკვას. ქალბატონს მოულოდნელად ფეხი გაუცურდა და კინალამ დაეცა ძირს. ახალგაზრდამ დიდი ძალისხმევით შეძლო მისი დაჭერა.

ფეხი გაუცურდა ამბობდნენ აქეთ-იქიდან.

ქალი ცუდად გახდა, იგი დივანზე დაანვინეს, მას გულის შეტევა ჰქონდა.

ქალი იმ ახალგაზრდის გვერდით გარდაიცვალა - ეს იყო ყველაზე ბედნიერი სიკვდილი. მას არ განუცდია ავად ყოფნა, ტკივილი, სიბერემ არ დააჭკნო იგი. შეყვარებული და მოსიყვარულე ქალი ბოლო წუთამდე დარჩა საყვარელი კაცის მკლავზე.

სომხურიდან თარგმნა მარიამ ბალასანიანმა

**„სანთლების ყანა“ – ნოდარ ადგიშვილის პოეტური
ბედიტაციები**

ნოდარ ადგიშვილის ახალი ლექსების კრებული „სანთლების ყანა“ ერთდროულად მიგვანიშნებს ჩვენი ქვეყნის ეკლესიურობასა, სინმინდესა და პოეტური ლოცვის განწყობილებაზე. მხატვრულად გააზრებული აყვავებული ყვავილები ანთებული სანთლებია. ყანა ძველი ქართული მნიშვნელობით მიწაა (3-262). ე.ი. მიწა სასანთლის ანალოგია, ხოლო ყვავილები სანთლები. ეს ორი ცნება, ორი სიმბოლო ერთმანეთთან მჭიდროდაა დაკავშირებული, როგორც სანთელი და სასანთლე. „სანთელი სასანთლესა ზედა“ (2-121) ეს სახარებისეული გამოთქმაა, რომელიც ფიქსირდება „აბოს წამებასა“ და „გრ. ხანძთელის ცხოვრებაში“.

ნ. ადგიშვილის ლექსების კრებულის სათაური მიესადაგება თანამედროვე ცხოვრებას, ქართულ ბუნებას და მიწის მშვენიერებას, მის ქრისტიანულ ფუნქციას.

სათაური „სანთლების ყანა“ შინაარსობრივად უფლისადმი სიყვარულისა და რწმენის გამომხატველია. სანთელთა სიმრავლეში დაუნჯებული ფარული ნეტარებისა და იმედის განცდაა.

ნ. ადგიშვილი იმ პოეტთა რიცხვს ეკუთვნის, რომლებიც ყოველთვის ლექსის განწყობაზე არიან, რომლებიც ლექსით ცოცხლობენ და ლექსითვე აცოცხლებენ ქვეყანას. მისი პოეტური სული, მოვლენებისა და საგნებისადმი პოეტური ხედვა კრებულის წინასიტყვაობაშიც ნათლად ჩანს, იგი განსაკუთრებულად ორიგინალური და საინტერესოა. შეიძლება ითქვას, კრებულის პოეტური შესავალი, რომელიც ლელა მეტრეველს ეკუთვნის, ლიტერატურული სიახლეა. ეს პოეტი ქალის უჩვეულო და ჯერ კიდევ ერთადერთი წინასიტყვაა ქართულ ლიტმცოდნობაში. მას დიალოგის ან ინტერვიუს ფორმა აქვს, სადაც პოეტის ნ. ადგიშვილის ლექსად გაცემული პასუხები განსაზღვრავენ მის თავისთავადობას

და წარმოაჩენენ ავტორის პოეტურ ბუნებას, მის პოეტურ შეხედულებებს სამშობლოზე, სიყვარულზე, პოეზიაზე, გაზაფხულზე და სხვ. იგი სიყვარულის შესახებ დასმულ კითხვაზე მარტივი, მაგრამ ბევრისმთქმელი და ღრმააზროვანი სტრიქონებით პასუხობს:

„გიყვარვარ – რა უბრალოა,
მიყვარხარ – რარიგ ძნელი“.

პოეტის ლოგიკა გასაგებია, რომც გიყვარს, ისაა ძნელი და მტანჯველი, დარდის და მნუხარების წყარო, ხოლო როცა უყვარხარ ეს ბედნიერებაა, სიხარული და ნეტარებაა.

„სანთლების ყანა“ რომ ქრისტიანულ ტრადიციებს ასახავს. ეს ნათლად ჩანს ამავე სახელწოდების ლექსიდან.

„სამოთხის თეთრი ჩიტები
ფრენენ და ფრენენ გუნდებად.
სანთლების ყანა ამოდის
სანთლების ყანა პურდება“.

პოეტური გრადაციით ავტორი ასახავს ქრისტიანულ ორ სიმბოლოს (პური ჩვენი არსობისა და სულიერი საზრდო პური – სანთელი) მჭიდრო ურთიერთკავშირს და სანთლების ყანის ამოსვლა და დაპურება ერის სულიერი და ხორციელ ბარაქაზე მიგვაწინშენებს, რაც სანეტარო ცხოვრების საწინდარია, ხოლო სამოთხის ჩიტების ფრენა სიხარულის მაუწყებელი.

პოეტის შემოქმედებაში ჩიტის მხატვრულ სახეს დიდი ადგილი უკავია, ჩიტი არა მხოლოდ სასიხარულო განწყობას გამოხატავს, არამედ იგი ესთეტიკური ტკბობის, სიცოცხლის, სინაზისა და მშვენიერების სიმბოლოა.

„რომ კვლავ მიყვარხარ, როგორც მიყვარდი
და კვლავ გავძახი: – ოქროს ნისკარტი! –
ჩიტს, დილის ზეცა რომ აბარია...“

ავტორი მოხდენილად იყენებს ფოლკლორს და ლექსში შეაქვს ჩიტის ჭიკჭიკზე ტრადიციული შეძახილი „ოქროს ნისკარტი“, რაც იმის მანიშნებელია, რომ ჩიტის გალობა კეთილის მაუწყებელი იყოს. აქვე წარმოჩენილია ჩიტის მეტაფორული ფუნქცია „ჩიტს, დილის ზეცა რომ აბარია“, რომელიც გამოხატავს ჩიტის ჭიკჭიკით

დილის გათენების ლამაზ რიტუალს, რაც ერთგვარი გარანტია, რომ მთელი დღე მშვიდობიანი და წარმატებული იქნება.

ჩიტი შეიძლება გავიაზროთ, როგორც ტოტემი. მრავალი ქვეყნის მითოსში ცხოველებთან და ხეებთან ფრინველებიც ფიქსირდებიან ტოტემად და მათ შორის ჩიტებიც. სავარაუდოა, ავტორის სიყვარული ჩიტებისადმი იმანაც განაპირობა, რომ ჩიტში იგი თავის, ან თავისი გვარის ტოტემს შეიგრძნობს.

„მე ის ჭრელი ჩიტი მზრდიდა

შენ რომ გზრდიდა, ჩიტო-გვრიტო!“

ამ სიტყვებით უფრო მყარდება აზრი ჩიტი-ტოტემის შესახებ. ლექსში „ლ...-ს“ ნათლად არის გამოხატული მისი განსაკუთრებული დამოკიდებულება ჩიტებისადმი.

ჩიტი პეტრიძის ტოტემია გრ. რობაქიძის „გველის პერანგში“, ბორა ტარბეზის კ. გამსახურდიას „მთვარის მოტაცებაში“. ადამიანის სულის პარალელურად ცხოვრება ფრინველში ან სხვა ტოტემში, განაპირობებს მის ორმაგ სიცოცხლეს. ადვილი წარმოსადგენია, რომ ნ. ადვიშვილი ქვეცნობიერად აღიქვამდეს ჩიტს, როგორც ტოტემს, რადგან მის გარეშე სიცოცხლე მისთვის არასრულყოფილად გაიაზრება, ჩიტი ავსებს მის ცხოვრებას, მის პიროვნებას, ჩიტის გული საკუთარ გულად წარმოუდგენია.

„აბა, იგი რა გულია,

თუ შიგ ჩიტი არა მჯდარა,

ჩიტის ფრთებით მოხატულა

ჩემი გულის კარ-ფანჯარა.

უსტვენს ჩიტი, უსმენს გოგო

გაზაფხულის ავან-ჩავანს.

როცა ჩავალ, სამარეშიც

ა იმ ჩიტის გულით ჩავალ“.

ჩიტის გული ფაქიზი და წრფელია, ჩიტის გულით ცხოვრობს ლირიული გმირი და ჩიტის გულით მიდის ამქვეყნიდან. „თეთრი ჩიტი კუმჭკნარ იასამანზე შეფრინდა და ჩემს სადარდელს უსტვენს“ – ეს სტრიქონები კიდევ ერთხელ მოწმობენ, რომ ჩიტი ჩვეულებრივ ფრინველზე მეტია პოეტისთვის, რაც კვლავ გვიმტკიცებს აზრს, რომ ჩიტი მივიჩნიოთ ტოტემად ნ. ადვიშვილის პოეზიაში.

„ღმერთმა ნუ ქნას გახმობოდეს ჩიტებს
ჩემი ეზოს ტირიფი და თხმელა“.

ამ სტრიქონებშიც პოეტის ჩიტებისადმი ზრუნვა ჩანს. აქაც კვლავ ორმხრივი პრობლემაა ტოტემისა და ადამიანის ურთიერთობაში. ჩიტების სიკეთე და პოეტის სიკეთე ერთმანეთის იდენტურია.

ჩიტი ხალხურ წარმოდგენებში სიკეთის სიმბოლოა არა მარტო ამ ქვეყნად, არამედ იმ ქვეყნადაც. ამის დასტურია სამოთხის ჩიტის შესახებ გავრცელებული აზრი ზეპირსიტყვიერ თქმულებებში, რომლის მიხედვითაც სამოთხის ჩიტის სახე არის სულიერი სიმშვიდისა და ტკობის მანიშნებელი იმ ქვეყნად.

ნოდარ ადგიშვილი ყვავილებიდან იას განსაკუთრებული სიყვარულით და პოეტური სახეებით ასახავს. ია გაზაფხულის სიმბოლოა, ნაზი, ლამაზი და სუსტი. ამიტომ ეფერება პოეტი მას: მისთვის ია ნათელი მზიანი დღეებისა და ბუნების გამოღვიძების მაუნყებელია, იის დაჭკნობა კი სევდას ჰგვრის და წყევლის ახდენად მიაჩნია: „დაჭკნა ია ჩემი ჩითის პერანგზე. შენი წყევლა, შენი კრულვა ამიხდა“.

პოეტი ვერ ეგუება ერთად ახსენოს ია და სიკვდილი, ეს ორი საპირისპირო მნიშვნელობის სიტყვა მისთვის შეუთავსებელია ია სიცოცხლეა, ყოფნაა, სიკვდილი არყოფნაა. ამ თვალსაზრისით პასუხობს იგი ვაჟა-ფშაველას ლექსს „იას უთხარი ტურფასა“, კონკრეტულად იძლევა ვაჟას სიტყვების „ნუ მოხვალ თორემ მოკვდები, მოსვლაში არა ყრიაო“ (4-53) ერთგვარ საპირისპირო ინტერპრეტაციას „მაინც მოსვლა სჯობს არ მოსვლას, ჩემო ლურჯთვალა ია“. ამ სტრიქონებით ნ.ადგიშვილი გამოხატავს მარტივ ცხოვრებისეულ ხედვას იის ამ ქვეყნად მოსვლის შესახებ და ნათლად ფიქსირდება, რომ სიცოცხლე სასურველია მიუხედავად იმისა, რომ სიკვდილი გარდაუვალია.

ია „სანთლების ყანაში“ სამშობლოს ცნებასთან ერთად მოიაზრება, მისი მთლიანი აღქმის ერთ-ერთი ობიექტია სხვა ეროვნულ-ტრადიციულ საგნებთან და მოვლენებთან ერთად, რაც ნათლად ჩანს ლექსში „იების კვამლი“.

„ცხენი, მინდორი, თხმელა, შაშვები,
ლობე, გოდორი და წალდი ჯირკზე,

ან ციცქნა გოგოს ტანის აშვება
მასავით ციცქნა ბიჭების ჯიბრზე!
ან ცოტა იქით – წყარო და სერი,
ან უფრო იქით – იების კვამლი“.

„იების კვამლი“ – ამ პოეტური მეტაფორით იას ენიჭება ცხოვრების, კერიის ჩაუქრობლობის მხატვრული ფუნქცია. იების კვამლი — ესთეტიკური სახე ასოცირებს კერიის კვამლთან და ასე წარმოაჩენს ავტორი სამშობლოსა და იების სიმბოლურ ურთიერთკავშირს.

სამშობლოს სიყვარული იებთან კონტექსტის გარდა კრებულში სრულიად ორიგინალური თვალთახედვით და განცდით არის ასახული. არც პათეტიზმია და არც მკერდზე მუშტის ბაგუნი, იგი ლაღად, თავისუფლად ინდივიდუალურ-პირადული დამოკიდებულებით არის გადმოცემული, ჩანს ავტორის თავმდაბლობა და მოკრძალება მამულის წინაშე. იოლია ამაღლებული და ჰეროიკული სიტყვების თქმა, როგორც ეს მრავალი ათწლეულის განმავლობაში იყო, მაგრამ მათი შესრულება ძნელია. რეალურად პოეტური სიტყვა და რეალური სინამდვილე ერთმანეთს არ ესადაგებოდა. ტენდენცია ჯერ კიდევ ალექსანდრე ჭავჭავაძის პოეზიიდან იღებს სათავეს, რაც განაპირობა საქართველოსა და ქართველი პოეტების მძიმე მდგომარეობამ და ქართველი პოეტების იმპერიის სამსახურში ყოფნამ. საქმით სამშობლოს წინაშე გაორებული სამხედრო პოეტები შემოქმედებაში ცდილობდნენ ერთ სრულ პიროვნებად წარმოჩენილიყვნენ და მაღალი პატრიოტული პათოსით იოხებდნენ გულს. ეს ტრადიცია სამოციანელებზეც გავრცელდა და საბჭოთა ეპოქის პოეტებსაც გადმოჰყვა. მაგრამ იყვნენ და არიან პოეტები, რომლებიც თავს გაორებულად არ გრძნობდნენ და ჩვეულებრივი თავმდალობითა და გულისხმიერებით წერენ სამშობლოსა და ერის სიყვარულზე. ერთ-ერთი ასეთი პოეტი და მოქალაქეა ნოდარ ადეიშვილი, რომელიც თავის ლექსებში წრფელი და უპრეტენზიო სიყვარულით ეპყრობა პატრიოტულ თემას.

„შენ კი არა, ჩემი ეტლის
ამბავს თვითონ ველარ ვიტან,
მაგრამ მაინც ნულარ მეტყვი,
ის რომ არ ვარ, ვინც შენ გინდა“.

უფრო საინტერესოა როგორ არის აღქმული „სანთლების ყანაში“ ლირიკული გმირის მოქალაქეობრივი ვალი და რას განიცდის იგი სამშობლოს წინაშე გაჭირვების უამს.

„ისე ვინვი შენს კარებთან
ვალითა და სირცხვილითა,
რომ ამდენი მტერი გყავს და
ვკვდები ჩემი სიკვდილითა“.

ამ სტრიქონებში ნ. ადგიშვილი ერთგვარად ამსხვრევს ძველ სტერეოტიპებს. აქ არის რეალური პროცესი ასახული, ყალბი სიტყვიერი თავდადებისა და აბსურდული ფანატიკური აღთქმის ნაცვლად, პოეტი გადმოგვცემს გულწრფელ სინანულს, რომ ომში მტრის ტყვეით არ დაილუპება და თავის სიკვდილით მოკვდება. თანაც იმ დროს, როდესაც ქვეყანას ბევრი მტერი ჰყავს.

გამორჩენილი მამულიშვილისა და მამულის ურთიერთობის, კერძოდ, მისი მშობელ მინაზე დასაფლავების მტკივნეული საკითხი ასახულია ლექსში „სხვა რა ვთხოვო...“. ეს ტკივილი არაერთგზის დაფიქსირდა ქართულ მწერლობაში. აკ. წერეთლის „განთიადში“ სწორედ გამორჩენილი მამულიშვილის ვედრებაა გადმოცემული: „დედაშვილობამ, მეტს არ გთხოვ, შენს მინას მიმაბარეო“ (5–22). ამ საკითხზე ნ. ადგიშვილი განსხვავებული ტკივილით და პოეტური ემოციით გადმოგვცემს:

„რუსთაველიც სხვის მინაში გვინევს,
რანაირი მამული გვაქვს ხალხო!“

„სანთლების ყანაში“ მცირე ზომის ლექსებია შეტანილი, თითოეული მათგანი დამოუკიდებელ აზრსა და იდეას შეიცავს, ერთი ამოსუნთქვითაა დაწერილი, ერთი მთლიანი შინაარსი გააჩნია. ავტორი თავისუფლად ეპყრობა ქართულ სიტყვას და თავის სათქმელს დაძაბულობისა და დატვირთვის გარეშე გამოხატავს. მისი პოეტური სტილი აზრის მარტივად გადმოცემითაა განპირობებული:

„ვარ მიბმული თეთრი კრავით,
ვარ მიბმული ამ ლელვსულელს,
მოფრინდება მალე ყვავი,
გაფრინდება სული სულეთს“.

ასე მარტივად და უბრალოდ წერს ნ.ადეიშვილი ყოველი ცოცხალი არსებისათვის სამიმ სიკვდილზე. მისთვის არ არსებობს პრობლემა, რომელზეც საგანგებოდ ჩაფიქრდება და რთულ მხატვრულ ფორმებს დაუწყებს ძებნას. მისთვის არც ტრაგიკულია პრობლემატური. როდესაც სიკვდილზე ასე მარტივად მსჯელობს, ცხადია, სიყვარულზე უფრო იოლად დაწერს. როგორი უიმედო განცდაც არ უნდა ახლდეს, ჩვეული სიმსუბუქითა და სილალით გადმოსცემს სათქმელს.

„მოვა ის დროც,
რომლის შემდეგ
სიყვარული აღარ მოვა“.

ასეთივე მარტივად გადმოსცემს პოეტი სიყვარულის გამოხატვის და სიყვარულით დაახლოვების მომენტს. აქ განსხვავებული თვალთა ხედვა ჩანს. ნაცვლად მოფერებითი ტონისა და ლამაზი სიტყვებისა, იგი სრული უშუალოებითა და პირდაპირობით მიმართავს თავის რჩეულს:

„თუ არ გიყვარვარ, ნუ მომცემ იმედს,
თუ არ მოგწონვარ, ნუ გამიღიმებ!“

ნ. ადეიშვილი თავისი ახალი ლექსების კრებულში „სანთლების ყანა“ მისთვის ჩვეული პოეტური ხედვით, თავისებურად განსხვავებული მხატვრული ასპექტებითა და პოზიციით ასახავს როგორც ეთიკურ-ესთეტიკურ, ისე ეროვნულ-პატრიოტულ პრობლემებს: იგი თავისი უშუალოებითა და მხატვრულ სახეთა ორიგინალობით, პოეტური უბრალოებითა და თავისუფალი სტილით, კიდევ უფრო ამდიდრებს თანამედროვე ქართულ პოეზიას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ნოდარ ადეიშვილი, „სანთლების ყანა.“ 2009.

სულხან-საბა ორბელიანი, ქართული ლექსიკონი ტ. II 1993

ვაჟა-ფშაველა, თხზულებანი, რჩეული. 1988

მოზონებები

ნათელა მელიქიძე

ჯავახური ღაისები

* * *

არაქართული სკოლების ქართული ენის მასწავლებელთა (რომელთა ნაწილს იმდროისათვის სათანადო კვალიფიკაცია არ ჰქონდა) პროფესიულ განვითარებას თსუ ჯავახეთის ფილიალმა დაუსწრებელი სწავლების ფორმა შესთავაზა ისე, რომ მათ პედაგოგიურ საქმიანობაში ხელი არ შეშლოდათ. შეთანხმებისამებრ, ეს იყო შაბათის მეცადინეობები, რომელსაც ბატონ მერაბ ბერიძესთან ერთად მკა კაჭკაჭიშვილი და ამ ამბის გამხსენებელი ვუძღვებოდით. ის წელი შაბათებს დამთხვეული დაბადების დღეების, ქორწილებისა და გასვენებების გარეშე მიიღია. ჯავახეთის ზამთრის სუსხი პირველად მაშინ ვიგემე, მოლიპულ გზაზე რამდენჯერმე ვილისის შემოზრიალებამაც ამიკანკალა გული, მაგრამ ახალქალაქის შესასვლელთან მოდუღუნე მტკვრის ნაპირას ჩამწკრივებული ალვის ხეები ასე იოლად არ აპირებდნენ ჩვენთან დამშვიდობებას. მნიბლავდა მათი შემოგებება და წელიწადის სხვადასხვა დროს განსხვავებული აფერადება. დედაჩემს გული უსკდებოდა, ლუმელს გვერდიდან არ სცილდები და შენ ჯავახეთს როგორ გაუძლებო?! გაუძლებო?- თოთხმეტი წელი გაგრძელდა იმ ყინვა-ყიამათთან ყიდილი.

მერე იყო ქართულ ენაში მომზადების საგანმანათლებლო პროგრამის პირველ და მეორეკურსელებთან მუშაობის საინტერესო გამოცდილება. ყოველდღე ავდი-ჩამოვდიოდით ახალციხიდან ახალქალაქში, გამთენიისას გავდიოდით და უკვე მოსალამებულზე ვბრუნდებოდით. გვეხუმრებოდნენ დასათხოვრებს - დიდი შანსი გაქვთ ვინმე გადარეულს გადაეყაროთ, გზაში ვინც გადმოგვიხტება და თქვენს თავს მოგვტაცებსო, აბა, სხვა დროს ჩვენი და სტუდენტების მეტი ვერავინ გხედავთო. უნივერსიტეტი ხომ ქალა-

ქიდან მოშორებით მდებარეობდა, ნინონმინდისკენ მიმავალი ცენტრალური გზიდან ხელმარცხნივ უნდა გადაგეხვია და ყოფილი პროფსასწავლებლების ტერიტორიაზე აღმოჩნდებოდით. ვილისში იარუსებად ვისხედით, რომ ჩავტეულიყავით, მე ყოველთვის მეორე სართული მერგებოდა და მაშინ იხუმრა პავლე ასპანიძემ ჩემს მეგობართან: ნათოს რა უჭირს, კალთაში იზრდება, ჩვენ ვიკითხვით, საბარგულში რომ ვართ ჩაჭუჭყნულიო. წვიმაში ქოლგას ვშლიდით, ბრეზენტს გამოტარებულ წვეთებს რომ არ დავესვლენ ბინეთ. რაღაცას იუმორითაც ვუყურებდით, აბა, ჩემმა მტერმაც ნუ გამოიაროს ის, რასაც გავუძელით.

* * *

ბორჯომის მეოთხე სამმართველოში (ლიკანი) გვიტარდებოდა ტრენინგები ჯავახეთის ფილიალის ათ პედაგოგს, რომლებიც ტესტირებით შეგვარჩიეს. ეს იყო განათლების სამინისტროსა და ეუთოს ეუუკის ერთობლივი პროექტი. ყველაფერი იქიდან დაიწყო, რომ დილით დათომ ამომაკითხა (ბატონი მერაბის მძლოლმა) „ადინაცატებში“ (ახალციხის დასახლება), უნდა წამოხვიდე ახალქალაქში, გამოცდაა ჩასაბარებელიო. ვიფიქრე, ნეტავ ვინ დარჩა პედაგოგთაგან, ვისაც არ ჩაუბარებია და ახლა ამისთვის მივდივართ-მეთქი. სხვების პასუხის მოსასმენად ასულმა თავად ვწერე ტესტი და გასაუბრებაც გავიარე. მე მაშინ ახალციხის ფილიალის მონვეული პედაგოგი და ენის პალატის ახალციხის სამმართველოს თანამშრომელი ვიყავი, ამიტომ ვერც წარმომედგინა, როგორ უნდა გამენაწილებინა დრო ისე, რომ ჯავახეთშიც არაქართველი სტუდენტებისათვის ლექციები წამეკითხა, თანაც მე ხომ მათთან მუშაობის გამოცდილება არ მქონდა, არც სომხური ვიცოდი... გაირკვა, რომ ჩვენ გადაგვამზადებდნენ სპეციალურად მათთვის დაწერილი სახელმძღვანელოს, „საიმედოს“, ავტორები: ქალბატონი ნინო შარაშენიძე და ბატონები - კახა გაბუნია და ზურაბ ბალაშვილი. საინტერესო აღმოჩნდა ეს გამოწვევა. ქართულის, როგორც მეორე ენის, სწავლების სპეციფიკა მშობლიური ენის სწავლებისაგან განსხვავდებოდა და ჩვენ ნაბიჯ-ნაბიჯ მივინევდით წინ: სამეტყველო უნარ-ჩვევების დაუფლება გულისხმობდა მოსმენის, კითხვის, წერისა და ლაპარაკის აქტივობებზე დაკვირვებას, მათი

ნილის სწორად განსაზღვრას, აუდიო-ვიდეომასალების გამოყენებას. გრამატიკის სწავლებაც საკომუნიკაციო სიტუაციის შესაბამისად უნდა მომხდარიყო, სისტემური გრამატიკა ამაში ვერ დაგვეხმარებოდა.

ლიკანში ჩასვლა ფოთოლცვენას დაემთხვა. ბუნების მრავალფეროვნება ჩვენი ფერისცვალების დღეებს ალამაზებდა. ტრენერები თავისი საქმის პროფესიონალები და ადამიანობის ეტალონები აღმოჩნდნენ. აქედან დაიწყო ჩვენი მეგობრობაც.

* * *

მე და მაკას იურისტების ჯგუფი გაგვინანილეს, თითო გოგო და ათამდე ბიჭი შეგვხვდა. ადმინისტრაციის უფროსი, ბატონი მერუჟანი, საგულდაულოდ ეცადა გაეხაზა თითოეული სტუდენტის მამიშვილობა: ეს კულტურის განყოფილების უფროსის შვილია, ეს - გამგებლის, ეს - ამის და ეს - იმისო. ამას ჩვენთვის რა მნიშვნელობა ჰქონდა და მომდევნო დღეებშიც, გამოკითხვისას, გამოცდების ორომტრიალშიც ყურადღება რომ არ მიგვიქცევია ინტელიგენციის შთამომავალთა გაბრექილი მანერებისათვის, მეტად აღარც მათ ჰქონიათ გამორჩევითობის მოლოდინი. და კიდევ: ძალიან, ძალიან უკვირდათ ჩვენი, პედაგოგების, ღიმილიანი მიმართვები, თანამშრომლური დამოკიდებულება: ჩვენთან სკოლაში მასწავლებლები სულ კობებშეკრული დადიან, სიტყვის თქმას ვერ გაუბედავო. მოგვიანებით, როცა არაქართული სკოლების მასწავლებელთა გადამზადების პატივი გვერგო, აღიარეს, რომ სიმკაცრე ჯავახეთის პედაგოგთა „პოზა“ იყო, მოსწავლეებს რიდი რომ ჰქონოდათ და არ გათამამებულიყვნენ! რავიცი, ადამიანურ მიპყრობას არცერთი სტუდენტი ჭკუაზე არ გადაუყვანია, არც ჩვენთვის და არც სხვისთვის არ უკადრებიათ აუგი. და, აი, ერთმა, თვეში ერთხელ რომ გამოჩნდებოდა და ლექციის არევა რომ სცადა, მიიღო კიდევ ქოთები თანატოლებისაგან: ვის აკადრე და ასე აგდებით ელაპარაკე, ის ხომ ჩვენი პედაგოგიაო.

ჯავახეთის უნივერსიტეტის სტუდენტები გახდნენ ჩვენი ყველაზე დიდი მოსარჩლეები საქართველოს სამხრეთ კარიბჭესთან, ასე ღღვებოდა ყინული, ასე ჩამოყალიბდა ერთმანეთის ნდობა.

* * *

ერთ დღეს იმ რეალობის წინაშეც აღმოვჩნდით მე, მაკა და თიკო (თამარ ლობჯანიძე), უნივერსიტეტის საერთო საცხოვრებელში რომ უნდა დავრჩენილიყავით. თავიდან ორ კვირაზე იყო საუბარი, რომელიც წელიწადნახევარი გაგრძელდა. მეორე სართულზე სტუდენტი ბიჭები და მოხუცი დარაჯი სახლობდნენ, ჩვენ მესამე სართული გვერგო მთელი სიგრძე-სიგანით. არ იყო წყალი, არ იყო გათბობა, არ იყო საპირფარეშო, აბანოზე ოცნებაც ზედმეტი იყო... ეზოდან ვეზიდებოდით გირჩებს, რომ წყალი გაგვეთბო და მოვწესრიგებუიყავით. ეზოშივე ჩავდიოდით ტუალეტისათვის, რომლის მოფანფალეული კარი გარედან მონოლას გაიძულვდათ. სუსტი ელექტროენერჯის გამო ახალციხიდან ამოტანილი უთო უსარგებლო აღმოჩნდა. ზამთარში შემას ხან ჩვენვე ვჩეხდით, ხან - სტუდენტები, ხანაც - შემოსწრებული უცხო ადამიანები, რომლებსაც კარტოფილის საწყობიდან (საერთო საცხოვრებლის სარდაფში რომ განეთავსებინათ) ნაყიდი ბოსტნეული მიჰქონდათ და გოგოებს ცულს გამოგვართმევდნენ - უხერხულია, მოგეხმარებითო. საოცარი დაისები იცის ჯავახეთში და იქაური ვეებერთელა მთვარის მზერაში რამდენჯერ შუალამეც გადასულა. ვისხედით საერთო საცხოვრებლის რკინის კიბეებზე, გავყურებდით უსასრულო ჰორიზონტს, აბულის მწვერვალს, ვკითხულობდით პაოლოს, რობაქიძის, გალაკტიონის, ანას, დათო მაღრაძის, მანანა ჩიტიშვილის პოეზიას და ვიფერადებდით ერთფეროვან დღეებს. ზამთრის გრძელ ღამეებს თიკომ მოსვენება დაუკარგა, როცა აკა მორჩილაძის შემოქმედებას გვაზიარა, ხმამაღლა გვიკითხავდა და დროდადრო კომენტარებსაც ჩაურთავდა. ამ დროიდან დაიწყო მაკამ სადისერტაციო მასალების შეგროვება, კითხვარი მოამზადა და ინფორმატორებისაგან საჭირო ინფორმაციასაც ინიშნავდა. მე ფერადი ქალღმერთებისაგან ყვავილების გაკეთება ამეკვიატა და აპლიკაციებით გადავახალისე კედლები, პოეტურ ბნკარედებსაც არ ვიშურებდი. შეყვარებული სტუდენტები თავიანთ რჩეულებს ამ სტრიქონებით ანებივრებდნენ და ჩვენ მოზიარე ვიყავით მათი სიხარულის.

როგორ მინდოდა ჯავახური დაისების ფოტოგამოფენაზე დამეპატიჟა სამხრეთ საქართველოსკენ კუშტად მზირალი საზოგადოება, ეს იდეა ოცნებად დარჩა...

* * *

ახალაქის დედათა მონასტერში მწუხრის ლოცვას საღვთო წერილის განმარტებანი და ტრაპეზი მოჰყვებოდა. აქ ვხვდებოდით ახალციხის ფილიალის ყოფილ თანამშრომელს, სითბოთი და სიკეთით სავსე ლელა ხმალაძეს, ერის მონაზონს, რომელიც სამონასტრო ცხოვრების მიუხედავად, პედაგოგიურ მოღვაწეობას აგრძელებდა სკოლაში. მოძღვარი სტუდენტებთან ერთად ჩვენც გვეპატიუებოდა ვახშამზე. გოგოები მორიგეობით სამზარეულოშიც ეხმარებოდნენ დედებს. მამა ალექსანდრე (მაშინ მორჩილი გახლდათ) ახალი და ძველი აღთქმის საიდუმლოებებსა და ლოცვის ძალაზე გვიყვებოდა. მერე სტუდენტ-პედაგოგინად მოვუყვებოდით ცენტრალურ ქუჩას და ვრიგდებოდით სახლებში. ბოლოს საერთო საცხოვრებლის ბინადარნი შემოვრჩებოდით და ვაგრძელებდით გზას. მოხუც დარაჯს თავიდან უკვირდა ჩვენი გვიანი ვიზიტები, მერე ისიც შეეჩვია და პატარა ცუგაც, კუდის ქიცინით რომ შემოგვეგებებოდა ხოლმე. ცივ ოთახს მონასტრიდან გამოყოლილი ლოცვა ათბობდა.

მოგვიანებით, როცა სულმნათი ზურაბ ჟვანია გარდაიცვალა, ტრაპეზი შეწყდა. ჩვენთვის ნათელი გახდა, ვისი მეოხებით აპურებდნენ ჯავახეთის სტუდენტებს დედები. ეს იყო გაუმხელელი ქველმოქმედება, უფლისა და მოყვასის სიყვარულით სავსე.

* * *

ჯავახეთში სკოლიდანვე ათხოვებდნენ გოგოებს სომხები. სწავლა რა ქალის საქმეაო, მშობლის ვალს ნაადრევად იხდიდნენ, ამზითვებდნენ და „პატრონს აბარებდნენ“. მაფორიაქებდა ეს ამბავი. სტუდენტი გოგოებიდან რამდენიმემ ასე შეწყვიტა უნივერსიტეტში სიარული, დაოჯახებული აღარ გამოუშვეს სასწავლებელში, არადა მშვენიერ კარიერას ვუწინასწარმეტყველებდი, ისე კარგად სწავლობდნენ. დისკუსიებმა ნაადრევი ქორწინების ავ-

კარგზე, ესეების წერამ ამ თემაზე, არგუმენტებისა და კონტრარ-გუმენტების ჭიდილმა, ქართველი თანატოლების მაგალითმა, მათთან მეგობრობამ შედეგი გამოიღო. წლები დასჭირდა, მაგრამ მერე თვითონ გოგოებივე ამბობდნენ უარს თავიანთი ბედი ერთი ხელის მოსმით ვინმესთვის მიენდოთ, სწავლას ამჯობინებდნენ, ეუფლებოდნენ სპეციალობას, იწყებდნენ სამსახურს (ქართულის-მცოდნე არაქართველი სპეციალისტისათვის საჯარო სამსახურის კარი ღია იყო) და მერე ქორწინდებოდნენ. უნივერსიტეტიდან დაწყებული მეგობრობა ბევრს სიყვარულში გადაეზარდა, დაოჯახდნენ, შერეული ოჯახებიც შეიქმნა.

ახლა ახალქალაქსა და ნინოწმინდაში, გორელოვკასა და ახალციხეში არცთუ იშვიათად შეხვდებით ჯავახეთის ფილიალის კურსდამთავრებულ სომეხ გოგოებს სკოლაში, გამგეობაში, მერიაში, სასამართლოში, ბანკში... გულს ახარებს მათი წარმატებები.

* * *

ბატონი მერაბის დაპატიმრების ამბავი ამოიტანეს ჯავახეთის ფილიალში. რალაც აბდაუბდა დღე იყო, დაბნეული ვიყავით ყველა. ახალციხეში თანამშრომელთა და სტუდენტთა მხარდამჭერი აქციები იწყებოდა. ახალქალაქიდან გზებს გადაკეტავენ, რომ არავინ ჩავიდესო. პოლიცია მართლაც აკონტროლებდა გზად მიმავლებს. ვინ შეეპუებოდა? წამოვედით. უნივერსიტეტის ეზოში ტევა არ იყო. ამ საკითხით დაინტერესებულ თბილისიდან ჩამოსულ პარლამენტარს ხვდებოდნენ სააქტო დარბაზში. ბევრი რამ ითქვა უნივერსიტეტის მისიაზე, ბატონი მერაბის როლზე. ყელში ბურთები მახრჩობდა.

- ვინ მეტყვის, რა მინდა იმ გაუსაძლის სიცივეში, ძვლამდე რომ აღწევს, რა მინდა თითქმის აბულის მთის ძირას, თუ არა ბატონი მერაბის ნდობა, იმ საქმის სიყვარული, რასაც უძღვება, თუ არა ჩემი მშობლების ღრმა რწმენა, რომ მე ჯავახეთში, ბატონი მერაბის გვერდით, არაფერი დამიშავდება. აგებს ვინმე პასუხს ჩემს უსაფრთხოებაზე? დამისახელეთ ადამიანი, ვინც ამდენ ახალგაზრდას ჯავახეთისკენ გაუძღვებოდა და ნატკენ გულეებს გაამთელებდა, დამისახელეთ და მე გავჩუმდები! დამისახელეთ და მე

დღესვე დავბრუნდები იქ! მაგრამ გაგიჭირდებათ... ამიტომ სანამ გვიან არ არის, იქნებ ეს ხმა მიანვდინოთ სათანადო ადგილას, იქნებ გამოაფხიზლოთ, ჩამოვიდნენ და ერთი დღით მაინც დადგნენ ჩვენ გვერდით, ერთი ღამე მაინც გაათიონ ჯავახეთის ცის ქვეშ, ჩვენი გადასახედიდანაც შეხედონ სამყაროს!

მერე იყო „სამართალმა პური ჭამას“ მოლოდინი და ასეც მოხდა. თმაგადაღებული (ბოლომდე ალება ალბათ ვერ ჰკადრეს მაინც) რომ დავინახე ბატონი მერაბი დერეფანში, გავშეშდი. ჩვენს დანამულ თვალებს რომ შეხედა, ისევ თვითონ მოგვეფერა ყველას: აბა, ეგეთები არ იყოსო.

* * *

მაშინ უკვე ნაქირავებ ბინაში ვცხოვრობდი ნინო ზუმბაძესთან ერთად, დემირჩიანის სკოლის პირდაპირ კორპუსში, ვახშამს ვამზადებდით და ღამე ვიძინებდით, სხვა ფუნქცია იმ სახლს არ ჰქონია, მთელი დღე უნივერსიტეტსა და ენის სახლში ვსაქმიანობდით: ლექციები, მასწავლებელთა მეცადინეობები, აბიტურიენტთა მოსამზადებელი კურსები და სხვადასხვა ორგანიზაციაში ქართული ენის შესასწავლი გაკვეთილები...

დილას გაზის ბალონი ამოვაყირავე, რომ ჩაი მაინც დაგველია, მერე უნივერსიტეტში გადავედით, გოგაშენშიც უნდა წავსულიყავი ნათესავის გასვენებაში, ნინო ენის სახლში დამელოდებოდა და საღამოს ისევ ერთად დავბრუნდებოდით. სადარბაზოშივე ვიგრძენით, თავს რომ აგხდის, ისეთი სუნი, სახლის კარი შევალეთ და გულისრევის შეგრძნებამ კარ-ფანჯარა დაგვაღებინა. ამოტრიალებული ბალონიდან ბლანტი სითხე გადმოღვრილიყო, ეტყობა სიჩქარეში დამავიწყდა ამობრუნება და... უკვე ჩამოვამდა. სად წავსულიყავით, ვის მივდგომოდით კარზე?! გაგუდვის ორივეს გვეშინოდა და აივნის კარი და ფანჯარა ვერ დავხურეთ. ყინავდა. მთელი ღამე იდგა ის საშინელი სუნი და მთელი ღამე ვათიეთ სანოლზე საბან-ადეალო შემოხვეულებმა. გეთვლემდა და შიშით ვერ ვიძინებდით, ერთმანეთს ვაფხიზლებდით, თვალები რომ მიგვებლიტებოდა. იმის მერე ნინო გაზს სათოფეზე არ მაკარებდა, ან ყინვაში მომკლავ, ან ამის სუნითო...

* * *

არაქართული სკოლის პირველკლასელთათვის ქართული ენის სახელმძღვანელოს ვნერდით, კონცეფცია მოეწონა განათლების სამინისტროს, რამდენიმე საჩვენებელი გაკვეთილიც. მაკა პატარას მოლოდინში იყო, ჯავახეთში ველარ ამოდოდა, მე და თიკოს მოგვინია დაწყებული საქმის დამთავრება. კომპიუტერი არ გვექონდა და ენის სახლში ვრჩებოდით გაკვეთილების მერე, რომ დაგვეწერა. შინ მაშინ ვბრუნდებოდით, მთელ ახალქალაქს რომ ეძინა, ხან დიდ თოვლშიც გაგვიკვალავს გზა. რა აზრი ჰქონდა ღამე სიარულს, მაგრამ სკამებზე ხომ ვერ დავიძინებდით და იძულებული ვიყავით სახლამდე მიგვეღწია. რამდენიმე საათში კიდეც თენდებოდა და მერე უნივერსიტეტისკენ მივეშურებოდით. მთელი წიგნის აკრეფა თიკოს მოუწია, მე ბეჭდვა არ ვიცოდი და კორექტურით ესეც შემომესწავლა. მხატვარი ილია ქრელაშვილი გვეხმარებოდა „მაუგლის ახალი თავგადასავლის“ ილუსტრირებაში. მოგვიანებით კომპიუტერი გვათხოვეს და ნინოც ჩვენთან ერთად ათევედა ღამეებს. ბევრი გულშემატკივარი გვყავდა, იყვნენ ამ ამბის აღმაცერად მაცქერალნიც. ჩვენს წიგნს სკოლაში არა, მაგრამ ორგანიზაცია „სიმერას“ (ხელმძღვანელი ლიგიტა გრიგულე) მხარდაჭერით სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებში იყენებდნენ. ერთი წლის შემდეგ სახელმწიფო ენისადმი მიძღვნილ კონფერენციაზეც ვისაუბრეთ მე და თიკომ ჩვენი პირმშოს „სიკეთეებზე“ (2008 წ.), რასაც სხვებთან ერთად სიამაყით გამოეხმაურა ბატონი ლევან ღვინჯილია.

პარასკევს სოფელში ჩასულმა დედას ვახარე, წიგნის ბოლო ნაწილიც დავასრულეთ და გადავაგზავნეთ-მეთქი. დედას ყველაზე მეტად სჯეროდა, რომ შრომა დაგვიფასდებოდა. თვეების განმავლობაში გადაღლილს და უძილარს რომ მხედავდა, ძალიან განიცდიდა. მეორე დღეს გამთენიისას ცა ჩამომექცა - დედა აღარ მყავდა...

* * *

მარტის ერთ საღამოს ბინაში მარტო დარჩენილმა, სიცივისაგან მოკუნტულმა, ნედლ შეშას ცეცხლი რომ ვერ მოვუკიდე, ატირებულმა ასმათთან დავრეკე - შენ მაინც როგორ გამიმეტე და

აქეთ გამომიში-მეთქი (ასმათ ევსაია ჯერ ჩემი ლექტორი, რუსულ ენასა და ლიტერატურას მიკითხავდა ახალციხის ფილიალში, შემდეგ ენის სახელმწიფო პალატის ახალციხის სამმართველოში უფროსი იყო). ცრემლები წვიმამ წალეკა ალბათ ცხრა აპრილის ქურჩა ახალციხეში: გათენებას აღარ დაველოდები, მოვდივარო. ახლა აქეთ დამჭირდა მისი დამშვიდება. ვიხსენებდით პირველ კურსზე ჩვენს შეხვედრას: ცვეტაევას, ანმატოვას, პუშკინისა და სხვათა სტრიქონებს; როგორ მოსწონდა ჩემი კალიგრაფია, ლელას არტისტული ავტობიოგრაფია, ნაირასა და მზიას დუეტი, ირინას ენაკვიმატობა და ჩვენი ცაში ფრენა...

იყო ასეთი დღეებიც...

მაგრამ არავინ გაჰქცევია პასუხისმგებლობას.

ჩვენ ერთმანეთის და ჯავახეთის წინაშე უხილავი ფიცით ვიყავით ხელდასმულნი.

დღეს თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ჯავახეთის უნივერსიტეტმა თქვა თავისი სიტყვა ქვეყნის ისტორიაში და კვლავაც იტყვის. გასახსენებელს კი რა გამოლევს...

მოზონებები

თამარ ლობჯანიძე

ახლციხის №6 საჯ. სკოლის მენტორი მასწავლებელი;
სპორტის, განათლების და მეცნიერების სამინისტროს ეროვნული სასწავლო გეგმების დანერგვის პროექტ „ახალი სკოლის მოდელი“ მეგზური;
მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის სამოქალაქო განათლების ექსპერტი ბილინგვური განათლების მიმართულებით.

ვუძღვნი ჩემს მეგობრებს, მკაცრს და ნათელას

2021 წლის მაისის საღამო

ბატონი გივი ბუცხრიკიძე მიყვება, როგორ გალამაზდა ახალქალაში უნივერსიტეტის საერთო საცხოვრებელი. მან არ იცოდა, რომ 2004-2005 წლებში სამი გოგო ამ საცხოვრებლის მესამე სართულის ბინადარი იყო 80 წლის პაპასთან (ის დარაჯობდა უნივერსიტეტს) ერთად. ერთ-ერთი მე ვიყავი. არ იცის, რომ ყველა ოთახი ვიცოდი და ამ ოთახების სურნელი ერთდროულად ცივიც, თბილიც და ლიტერატურით გაჯრებულიც დღემდე მახსოვს. მთელი საღამო ვსაუბრობდით და ვიხსენებდით მე და გივი ძია უნივერსიტეტის ამბებს. ბევრი ვინმე გავიხსენეთ...

ახალქალაში უნივერსიტეტის არსებობამ და განვითარებამ ისეთი სტარტი აიღო თავის დროზე, რომ შეუქცევად პროცესად იქცა. ახლა უკვე ყველაფერი დალაგებული და განწყობილი დახვდება მას, ვინც იქ იმუშავებს ან ისწავლის. თავის დროზე კი ურთულესი და მძიმე გზის გავლა მოგვინია მე და ჩემს მეგობრებს. პაპა უნივერსიტეტს დარაჯობდა-მეთქი რომ ვამბობ, უნივერსიტეტი ერქვა, თორემ ცარიელი უფანჯრო კედლები იყო. იატაკიც აქ-იქ ვარდებოდა. გავლისას, მახსოვს, წონასწორობას ძლივს ვიკავებდით. მაღალი ქუსლით გავლა კომიკურიც კი იყო. არადა ასე დაპრანჭულები დადიოდნენ იქაური თანამშრომელი გოგოები. უნივერსიტეტი კი ნამდვილად ეთქმოდა იმ ადამიანების ყოველდღიურ თავდადებას მერაბ ბერიძის თაოსნობით რომ ყოველ ცისმარე დღეს 6 საათსა და 30 წუთზე გადიოდა ახალციხიდან (ახალციხის

ფოსტასთან ვიკრიბებოდით. გზას 4 საათი სჭირდებოდა. ახლა 2 საათში შეგიძლია დაფარო ის). გადაბმულად 4-5 ლექციასა და გაკვეთილს ატარებდა და საღამოს ბრუნდებოდა შინ. დასვენებას ვერ ასწრებდა, რომ მეორე დღეს ისევ უნდა წასულიყო ჯავახეთში. ახლა რომ ვფიქრობ (და ხანხადახნ ვფიქრობ), რა გვაძლებინებდა, გვაძლებინებდა ერთმანეთის პატივისცემა და რაც მთავარია, ალლოთი ყველა ვგრძნობდით ქვეცნობიერად დიდ საქმეს ვემსახურებოდით. დასტური ამისა დღევანდელი ჯავახეთია. ახლა ნებისმიერი პროექტის და საქმის დაწყება უმტკივნეულო იქნება, მით უფრო ენობრივი კუთხით, მაშინ უცხოები ვიყავით როგორც მოძმე ერისთვის, ისე ადგილობრივი ქართველებისთვისაც. გარკვეული შიში ყველას ჰქონდა. ზოგს პროფესიული თვალსაზრისით, ზოგს კი ენობრივი ბაირიერის გამო.

2003 წლამდე ჟურნალისტურმა საქმიანობამ გამაცნო ჯავახეთი, მინდა ვთქვა, რომ 2004-ში უკვე ჩემს წინამორბედს გზა ჩემთვის გაეიოლებინა კიდეც. სირთულეები მაინც მრავლად იყო. მე კი მოვხდი შემთხვევით. ასე მეგონა. დღეს დარწმუნებული ვარ, რომ შემთხვევითობები არ არსებობს.

2004 წლის გაზაფხული

ორი წლის დამთავრებული მაქვს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მაგისტრატურა და დოქტურატურაში ვაბარებ. ერთ დილას ტელეკომპანია „ლომსიაში“ (ეს იყო საოცარი ტელევიზია, რომელმაც სამცხე-ჯავახეთში ჟურნალისტიკის სკოლა შექმნა და მრავალი სერიოზული, წარმატებული და ცნობილი ჟურნალისტი გამოზარდა) მითხრეს, რომ სასწრაფოდ უნივერსიტეტში უნდა გადავსულიყავი გამოცდის ჩასაბარებლად. ცხადია, წავედი, თუმცა წარმოდგენაც არ მქონდა, თუ ჯავახეთში უნივერსიტეტისა და ეუთოს ეუუკის თანამშრომლობით ენის კურსებისთვის პედაგოგებს არჩვდნენ. ეს მხოლოდ მას შემდეგ გავიგე, რაც ტესტი ჩვაგებარე და გაუცნობიერებლად თანხმობაც მივეცი 5 დღე ჯავახეთში ვიქნებოდი კვრის განმავლობაში (ამას მარინე მურჯიკნელი მკარნახობდა, თავს მიქნევდა და მანიშნებდა რომ უნდა დავთანხმებოდი) ასე ირჩეოდა თანამშრომელთა გუნდი საიმისოდ, რომ საქმე ნამდვილად საქმე ყოფილიყო. ასე შევიძინე ჩემი უახლოესი

მეგობრები მაკა და ნათელა (მაკა კაჭკაჭიშვილი-ბერიძე და ნათელა მელიქიძე). ისინი ჩემი უფროსი მეგობრები იყვნენ. ნათელა სინტაქსაც მასწავლიდა. მოკლედ, მათმა ავტორიტეტმა უარი ვერ მათქმვინა, მეც მიმელო დიდ საქმეში მონაწილეობა. ასე დავუბრუნდი ჩემს პირველ ოცნებას მე-ნ კლასში მზევინარ (მუყავანაძე, ახალ უკვე კოლეგა, მეგობარი და ისევ მასწავლებელი) მასწავლებლით აღფრთოვანებულს რომ ჩამესახა გულს.

ადამიანის მეხსიერებას ის შემორჩება, რის ყოფნასაც ამქვეყნად რამე ფასი აქვს. რამდენიმე ასეთი ეპიზოდი ჩვენს მეხსიერებას სიცოცხლის ბოლომდე გაჰყვება.

12 იანვარი (ალბათ, 2004 წლის)

ეს დილა დღემდე მახსოვს. გამგზავრების წინ ბატონმა მერაბმა მე და ნათელა აგვიყვანა კაბინეტში და ხმაშეცვლილმა განგვიცხადა, რომ ყოველდღე ველარ ვივლიდით და იქ უნდა დავრჩენილიყავით, რათა მეორე ცვლაშიც შევგძლებოდა გაკვეთილების ჩატარება. მეც და ბატონ მერაბსაც დიდხანს ჩაგვრჩა მისი კაბინეტის ორივე კარის შემადრწუნებელი ხმა ჩემი გამოსვლისას რომ გაისმა. რას ვიზამდით და, წავედით. საერთოდ, ვრწმუნდები, რომ საქვეყნო საქმეები ხისტი გადანყვეტილებების მიღების აუცილებლობის წინაშე გაყენებს. ჩვენ მაშინ იქ ვიყავით საჭირო და ასეც იყო. იქ ასულებმა ზემოთნახსენებ კორპუსში „საუკეთესო“ ოთახი მოვძებნეთ და დავბინავდით. ლუმელი ბატონმა ვარაზდატმა მოგვანოდა (მერე გაზიც ბალონიც მოგვიტანა, შეშითაც გვამარაგებდა). საერთოდ ეს ადამიანი კარგა ხანს მფარველი ანგელოზიც მეგონა. ისიც მახსოვს უნივერსიტეტში ბატონი მერუჟანი სუფრას რომ გაშლიდა, უჩვენოდ რომ არ შეჭამდა. ამ ადმიანებისგან სიყვარულსაც ვგრძნობდით, პატივისცემასაც.

ყოველი დილა ულამაზესი აისით და ყოველი ღამე ულამაზესი დაისით იწყებოდა. მაკა მშობელივით ზრუნავდა და სადილებს არ გვაკლებდა (საკუთარი შვილები კი დედას ელოდნენ ბებიების მზრუნველობის მიუხედავად). ნათელა გვიკრიალებდა ნივთებს. მე კი ვკითხულობდი და ვკითხულობდი ხმამაღლა აკა მორჩილადის ნაწარმოებებს. გარდა ამისა, ყაყაჩოების მოედანიც ჩვენი იყო და

გვირილებისაც. აქედან ვუგულშემატკივრეთ ძიუდოსტებს, რომლებმაც მართლა დიდი სიხარული მოგვანიჭეს. აქვე გეახლებოდით ქალბატონი სვეტას სამლიტრიანი ქილით მორთმეულ პოვიდლოს, როცა პროდუქტების საყიდლად დაგვეზარებოდა ქალაქში წასვლა. აქვე გვინახულა ვასილ კუზიბაბაშვილმაც და ეს მისი უკანასკნელი ვიზიტი აღმოჩნდა (სამწუხაროდ, იმავე კვირაში გარდაიცვალა).

აქვე გავიგეთ ბატონი მერაბის დაპატიმრებაც. იმასაც ვუცქეროდით, როგორი არაერთგვაროვანი იყო მისადმი დამოკიდებულება საზოგადოებაში. ეს გასაკვირი არცაა, მაგრამ სწორედ „საახლობლოსაგან“ განწირულად მეჩვენებოდა მაშინ. იქვე იყო მისი წლის ადამიანად დასახელების ღონისძიებაც, რომელიც ფილარმონიაში გაიმართა და მე პირადად გადავიღე ჩემი კამერით.

აქვე ჩაეყარა საფუძველი მაკას და ნათელას დისერტაციებს. მოგვიანებით, მათი დაცვების სიხარულის თანამოზიარეც და გავხდი.

იმავე წლის გაზაფხული

ერთ დღეს, პოლიციელებს, რომლებსაც შენობაში დასაწყობებული კარტოფილი უნდა წაეღოთ, შეშა დავაჩეხინეთ. ვერაფრით დავაჯერეთ, რომ იქ ვცხოვრობდით (ის ადგილი ლამლამობით მგლებით ივსებოდა). მეორე დილას როინმა (როინ ყავრელიშვილი, ადამიანი, რომელიც ყველასაგან უდიდეს პატივისცემას იმსახურებდა და იმსახურებს. მაშინ კავახეთის ფილიას ის კურირებდა) დამიბარა და მისაყვედურა, რატომ ჩამოვხსენი მე მეორე სართულზე დიდი კარი, რატომ აიტანა ნათელამ მესამეზე, რატომ დაჩეხა მაკამ და რატომ დავწვით. ამ ფაქტს თურმე მოწმეც ჰყოლია. რასაკვირველია, ვიცინე გულიანად და როინიც ვაციხე, როცა ვთხოვე, წარმოედგინა ეს პროცესი და მერე დავპირდი, გამოვიძევი ამ კარის ამბავს. გაინტერესებთ, რა აღმოჩნდა? დიდი, ტყვიასავით მძიმე კარზე მეორე სართულზე ახლადდაბინეებული მალხაზი (ბათუმელი უპატიოსნესი ბიჭი, რომელიც მაშინ ეკონომიკას კითხულობდა უნივერსიტეტში) იწვა, რომელსაც ყოფილი აბანო აერჩია საცხოვრებლად ფანჯრების სიმცირის გამო (ეგონა, უფრო თბილად იქნებოდა).

იმავე წლის ზამთარი

ერთ საღამოს მე და მაკა ერთი კარგი გოგოს პანაშვიდზე წავედით ახალქალაქის ცენტრში. უკანა გზაზე შებინდებული იყო უკვე. გადავუხვიეთ თუ არა უნივერსიტეტისკენ, მგლების ხროვა (მაშინ დარწმუნებულები ვიყავით) დავინახეთ პირდაპირ ქიშკართან. ბევრი ფიქრის შემდეგ გადავწყვიტეთ მოპირდაპირე მხარეს პოლიციაში მივსულიყავით და დახმარება გვეთხოვა. მივედით კიდევ, თუმცა ამ ამბის კომიკურობა რომ გავისიგრძეგანეთ, სიცილით შევედით პოლიციის შენობაში, სადაც გაცემული მორიგე პოლიციელის სახე აგვესვეტა და სხვა გზა არ გვექონდა, უნდა აგვეხსნა უდროო დროს ვიზიტის მიზეზი. ჰოდა, ნაცვლად ამისა, დაგვაპატიმრეთო, ვითხოვეთ. მათ კი მიგვიყვანეს სახლამდე, თუმცა დაგვჭირდა გვეთქვა, როგორი გულისხმიერი პოლიცია ჰყავს ქვეყანას და რომ უნივერსიტეტის გაზეთში დავწერდით ამის შესახებ. მახსოვს, როგორ გვთხოვდნენ, ოღონდ ჩვენზე არ დანროთო და მეტად აღარ ჩაგეძიებით, აქ რატომ ცხოვრობთო. უჰ, როგორი ახლობელი ღმონჩდა პაპა, რომელმაც კარი გაგვიღო და როგორც შვილიშვილებს დააბინავებდა, იმგვარი მზრუნველობით დაგვაბინავა.

პროფესიული ზრდა

ჯავახეთში შრომა პროფესიული თვალსაზრისით სერიოზული გამოცდილების მიღების საშუალებაა. გარდა უნივერსიტეტისა, იყო მისიონერობაც. ასე უნოდა ორმა ტელეკომპანიამ მაშინ გადაღებულ სიუჟეტებში ჩემს მასწავლებლობას. მახსოვს, როგორ გადამიდგა დედა და ამიკრძალა წასვლა, როცა ჩემს სიმაღლე თოვლში მიმავალი მნახა რეპორტაჟში. მე კი მემამბოხე აღმოვჩნდი. ამას მოჰყვა ექიმებისა და მერიის თანამშრომლებთან პედაგოგობის კიდევ ერთი ნაბიჯი. შალვა ტაბატაძისა და მისი ორგანიზაციის თანამშრომლების გვერდში დგომა; არაჩვეულებრივი ტრენერების: კახა გაბუნias, თამარ ჯაყელის, ნინო შარაშენიძის, მათა ინასარიძის, ქეთი გოჩიტაშვილის, ზურა ბალაშვილის, ჭაბუკი ქირიას პიროვნულობა პირველ რიგში და პროფესიონალიზმი იყო საყრდენი ყველა არაქართულენოვანი რეგიონის მასწავლებელთა პროფესიული ზრდისა. ამ ადამიანების მიერ ნასწავლი ყოველი

მეთოდი და მიდგომა დღესაც მადგება უკვე ქართველ მოსწავლეებთან მშობლიური ენისა და ლიტერატურის სწავლების საქმეში.

მახსოვს სკოლიდან პირდაპირ ექიმებთან და შემდეგ აბიტურიენტებთან დაღლილმა მერიის თანამშრომლებს მთელი კანონზომიერება რიცხვითი სახელების მართლწერასთან დაკავშირებული ყველა არასწორად ავხსენი. მათაც მხოლოდ იმ ერთხელ წაიკითხეს სახელმძღვანელოში დავალებად მიცემული (აღბათ გაოგნეულები დარჩნენ, რადგან სხვა რამ გაეგონათ სხვა მასწავლებლებისაგან). იცით, რა უნოდეს ამ ფაქტს? მეორე დღეს მხოლოდ მაქებდნენ, როგორ მოვიფიქრე, რომ ვაიძულე, წაეკითხათ გაკვეთილი. გულიანად იცინოდნენ და პედაგოგობის ტრიუმფად მონათლეს. ჩემი გულწრფელი აღიარება კი - თავმდაბლობად.

მოკლედ, ბევრ ტკივილს ბევრი სიხარულიც ახლდა. უამრავი კარგი კოლეგა შევიძინეთ, უამრავი კარგი ადამიანი. გასაოცარია და მოშურნეებიც გვყავდა, ფარულად თუ პურდაპირ რომ გვანადგურებდნენ. ყველასადმი მხოლოდ მაღლიერების განცდა დამრჩა, რადგან ახლა ვერ ვიქნებოდი იქ, სადაც ვარ და არ ვიქნებოდი ის, ვინც ვარ.

უნივერსიტეტმაც მრავალი წინააღმდეგობის, სეპარატისტული დაჯგუფებების ძალისხმევის, კარის აჭედვების მიუხედავად, არსებობა გააგრძელა. ეს დაუსრულებელი პროცესია და მეც შეამაყება, რომ ამ პროცესის ერთი მონაწილე ვარ.

**ჩანატირი ერთი ღამისა ანუ მიწისქვეშა
გადასასვლელი...**

ისევ დაენვიმა ქალაქს,
ქარიც შემოაწყდა ავი,
ვეძებ „უბედურთა ალაგს“,
იქნებ შევაფარო თავი.
ყველა სარკმელიდან შუქი
მჩუქნის გაცივებულ სითბოს,
გულშიც ნაღველია მუქი,
იქაც გაეავდროს თითქოს...
მინას დაენარცხა ჭიქაც
(მახსოვს ქეიფებიც არღნით),
და, ჰა, ჩემი ბედის ვილაც,
მლოცავს დაუსხმელი არყით.
თითქოს ოცნებაც კი ახდა,
ღამე იმნაირად მათრობს,
ისე ვბედნიერობ ახლა,
ძალლი რომ იპოვის პატრონს.
ისეთ სითბოებში მძირავს,
თითქოს მოებეროს ივლისს,
ახლა ყველა თქვენგანს ძინავს,
მე კი ვეფერები თბილისს.

ფატუმი

სავლად მერგო ხიდი ბენვის,
დრო კაემანს კეცავს,
თვალზე უფრო გული მენვის,
როცა ვუმზერ ზეცას.
უსაშველო აგონია
ღალატია ფლირტის,
ჯერ მოსულიც არ მგონია,
ის კი, უკვე მიდის...
და ფატუმო, რას დამმართებ
ანისაგან კიდევ?!
გენი?! სისხლი?! ნიჭი მმართვეს?!
სამთავ ფერხთით გიდევს.
მუმლი ანევს მუხის ხეს და
მზეს უცვლია გვერდი...
კლდეზე ამირანი კვნესს და
ჯვარზე ქრისტე ღმერთი.
ულონიოდ გსურს დამქოლო,
ტანჯვას უქმნა ლხინი,
თეთრი ცხენით გააქროლო
ჩემი ბალდახინი.
ტრაგედია ხდება ლექსის
ძუძუსავსე დედა,
მომავალი როცა კვნესის
როგორც ანტევერტა*...
სავლად მრჩება ხიდი ბენვის,
დრო ფრთებს მშვიდად კეცავს,
თვალზე უფრო გული მენვის,
როცა ვუმზერ ზეცას.

* რომაული ღვთაება წარსულის მოგონებისა.

ასეა როცა (საკუთარ თავს)

„ნიჭით აღმატებულნი უსაქმობით იღუპებიან“
მიშელ მონტანი

დრომ მწუხრისფერი მოგხვია ხელი,
სულს დაგფენია სიყვითლე ობის,
ასეა, როცა ვიღაცას ელი,
ასეა, როცა არავინ მოდის.
წლების გადაღმა მაისებს გავდი,
დღეს ძარღვებს გივსებს მძიმე ქაოსი,
ასეა, როცა ხარ მწუხრის ლანდი,
მეფე მუზების სასაფლაოსი.
ხარ უქარობით ბედი აფრების,
დაშრეტილ თვალთა უშუქო მზერა,
ასეა, როცა გჯერა ზღაპრების,
იცი ტყუევები და მაინც გჯერა.
ასეა, როცა შეშლილ ძახილზე
გპასუხობს ექო ხავსიან ლოდის,
ასეა, როცა ისიც გახიზნეს
და არც სიკვდილი არსაით მოდის.

აღტაცება

(6.-ს)

ღმერთო, რამდენი დარდი თუ იჭვი,
დაუთვალავი დაფნა-იები,
ღრმა იდეალი გენი და ნიჭი,
ღიმილი, ცრემლი, ემოციები...
სამარადისო ცისკენ გაქცევა,
აჩრდილთა ლალი გამოკიდება,
მაგრამ რა არის ეს აღტაცება,
უსიყვარულოდ რაა დიდება?!

ნ-ს

მიყვარს ბახუსის ხელადა
მაგ ტუჩებივით ცვრიანი,
მკერდის ზღვაურად ღელვა და
ზედ კაბა იისფრიანი.
გულით ნაღვარი რითმები,
სიტყვა თაფლიან-რძიანი,
თითები, შენი თითები
ბროლ-ბადახშ-მინანქრიანი.
ბილიკი შენსკენ სავალი,
მე, მგზავრი დანაგვიანი,
დალალი, შენი დალალი,
გაუვალ მაყვალისანი.
წარბთა მომთვარო რკალები,
შუბლი ავდრიან-მზიანი,
თვალები, შენი თვალები
ზეანვდილ წამწამიანი...
და ისევ ღვინის ხელადა,
მაგ ბაგესავით ცვრიანი,
მკერდის ზღვაური ღელვა და
ზედ კაბა იისფრიანი.

სარკესთან

„ვიცი დამლუპავს მტვერი დაფნისა,
და მოძალემა ისეთი ცრემლის,
რომელსაც ახლავს სიტკბო თაფლისა,
თან მომწარობა ისრიმი მტევნის“.

ლ. ალავერდაშვილი

როცა სიბილწემ ყველა ლექსი დამიკლა ფერხთან,
გამკვირვებია, ვით ვიგუებ პოეტის ტიტულს,
ვდგავარ სარკესთან მე (ცოდვილი) კაცთან თუ ღმერთთან
და ვაჩერდები დორიანის მანკიერ ფიტულს.
დულს ანარეკლი და როგორაც ბნელ ხრამში ზვავი
ჩემში იხრწნება მოძალემა გრაციულ ფერთა,
ეს მე არა ვარ, მე ასეთად არ მახსოვს თავი.
და იმ „ვარდებზეც“ ეს კი არა ლევანა წერდა.
აზრებს მიგველავს ატეხილი ჟინის ძახილი,
ძარღვჩანყვეტილი საფეთქლების ვნებდები როკვას,
მეგონა, მძლავრი პოეზიის ერქვა სახელი
გარყვნილ გენიდან გამონოვილ ზებილწ ეპოქას...
ჰოდა, თუ იშვა სულგაცლილი ჩემი სხეული,
ჩქამი ნუგეშიც არ მომიგდოთ, თუნდაც სამადლოდ,
ღმერთს ვერ შევხედო, გამათრიეთ თვალახვეული,
რომ ტაძრის კარზე „კახპასავით“ გამასამართლოთ.

კორიდა

შენი სიცოცხლე არის კორიდა,
სადაც ჭიდილი და სისხლი გმართებს,
სად ეთხოვები ყველას შორიდან
როგორც სამხრეთით გაფრენილ ბატებს.
დასიცხულ მინას მგელივით დახრავ,
მოპარული ხარ ეჭვებით ისე,
თითქოს სამყაროც გაჩოქებს, მაგრამ
სიცარიელეს ვერაფრით ივსებ.
ირიბად უმზერ აყრილ მაგიდას,
ვით მატიანეს მძიმე წლებისა,
კითხულობ „მერის“ და მხრებთან გიდგას
„ბედი, რომელიც შენ არ გელირსა“.
თითქოს წარსული ნოტები ქარის
აგიცახცახებს უფერულ თითებს
და აგატირებს, რაც აღარ არის,
დრო, შურდულით რომ დასდევდი ჩიტებს.
სიოც დაგლუნავს ნაშტორმალ აფრას,
საფეთქლებს ცივი გაჟონავს სისხლი,
დღე ხვალინდელი გპირდება დაფნას,
მაგრამ იმ დაფნას რა თავში იხლი,
როცა სიცოცხლე შენი – კორიდა,
შემოგახსენებს, რომ სისხლი გმართებს
და ეთხოვები ყველას შორიდან,
როგორც სამხრეთით მინაფრენ ბატებს.

* * *

მითხარ, რად ბორგავ გულო ამჯერად,
ვინ გაგინონა ცოდვის ბოძალი,
ისევ ფეთქავ და მაინც არ გჯერა,
რომ ისევ იბრძვი და ხარ ცოცხალი.
ნეტავ შენ, თვალო, რაღას ამჯერად
ამაო ცრემლი რაღატომ ღვარე,
ზეცას უმზერ და მაინც არ გჯერა,
რომ მზე მზეა და მთვარე კი – მთვარე.
იქნებ შენც მყვედრი სისხლო ამჯერად,
თუ მგოსნის ძარღვებს თბილად ეგები,
დედას გაფიცებ, შენ კი არ გჯერა,
რომ სადიდგოროდ შეიმედები.
შენ რასლა იტყვი, ლევან, ამჯერად?!
მონავ ზეცის და მიწის მშვენების...
გმადლობთ, გმადლობთ! რომ თქვენით არ მჯერა
ქართლის დაჩოქებ-გადაშენების.

გაზაფხული

შენი სუნთქვით რა ახლოა ზეცა,
შენი სუნთქვით ავდარს შეცვლის დარი,
შენი სითბო მკერდზე გადამექცა
და მოვითქვი სული ყინვით მკვდარი,
მაგრამ რად ხარ ძნელად საძებნელი?!
ტკბილო დარდო, ნექტრად დანაგუბო,
უშენობით მელოდება ბნელი,
მესაფლავე, საფლავი და კუბო...
გაზაფხულით მოეფერე ატმებს,
შენი სუნთქვით ავდრებს შეცვლის დარი...
არ სთქვა – ვცნობო – თუ მიპოვეს სადმე
შენს ქუჩაზე უშენობით მთვრალი.

სათვალე

გუშინ ლურჯ ძარღვებს სიტბო უვლიდა,
დღეს კი დავეძებ მხოლოდ ნაკვალევს...
და შთაგონებით გახსნილ შუბლიდან
„ბრმა თვალებისკენ“ ვუშვებ სათვალეს,
რომ მოგინერო, შენს ძვირფას ბაღში,
რა მხვევდა თავბრუს მოტკბო-მომწარეს,
რომ მარადიულ ტკივილად დამრჩი,
აი აქ, მკერდში, მარცხენა მხარეს,
რომ მე სათვალე გზებს მისანთელებს,
ლამობს თვალების მოვლას, თუ დაცვას
და უფრო მისთვის მიყვარს სათვალე,
რომ თვალში ვერვინ შემაყრის ნაცარს...
და როს პოეტის დავტოვ საბუდარს,
მარტის თოვებად გადავითოვებ,
მაშინ სათვალეს, როგორც საკუთარ
თვალების თვალებს აქ დაგიტოვებ...
და ბოლოს, როცა ლამის რტოები
ყამს სასიკვდილოდ გამისამართლებს,
მაშინ შენ მოხვალ განმარტოებით
და ყველაფრისმთქმელს მომხსნი სათვალეს.

საფრანგეთის ხელოვნების ასოციაცია „დეისი“

ჰიმნით და მიმდინარეობს ქართულ ენაზე.

ჩვენი სტუმარია ზურაბ ცუცქერიძე, საფრანგეთში, ხელოვნების ასოციაცია „დეისი“ დამფუძნებელი, სამხატვრო ხელმძღვანელი, ქორეოგრაფი, პირველი კატეგორიის მსახიობ-მოცეკვავე, ემიგრაციაში ქველმოქმედებისა და ქართული კულტურის განვითარებაში შეტანილი წვლილისათვის დაჯილდოვდა პერსონა 2018-ის ტიტულით; ასევე, „დიასპორის წარმომადგენელთა განსაკუთრებული ღვაწლის აღიარება 2019-ში“ იგი დაჯილდოვდა ნომინაციაში, როგორც ქართული კულტურის პოპულარიზაციაში შეტანილი წვლილისთვის. მნიშვნელოვანია, რომ რეპეტიციები იწყება საქართველოს

- მოგესალმებით, ბატონო ზურაბ. აღფრთოვანებული ვარ თქვენი მოღვაწეობით საფრანგეთში. მინდა, რომ ჩვენმა მკითხველმაც გაგიცნოთ. გვიამბეთ თქვენს შესახებ.

- სასიამოვნოა თქვენი გამოხმაურება, რაზედაც ძალიან დიდ მადლობას მოგახსენებთ. მე გახლავართ ზურაბ ცუცქერიძე, 40 წლის. მთელი ჩემი ცხოვრება სცენაზე გავატარე. 5 წლის ვიყავი, რომ დავიწყე ცეკვა სტუდია „მართვეში“ და დავასრულე სახელმწიფო აკადემიურ ანსამბლ „რუსთავეში“ უმაღლესი კატეგორიის მოცეკვავედ. 16 წლის ასაკიდან დავიწყე ბავშვებთან მუშაობა და ძალიან მიყვარს ჩემი საქმე.

- დიდი ხანია, რაც ემიგრაციის ტალღამ თქვენც მოგწვიტათ სამშობლოს?

- 2013 წლიდან ვიმყოფები ემიგრაციაში, საფრანგეთში ჩემს ოჯახთან ერთად. 2018 წელს დავაარსე ხელოვნების ასოციაცია „დეისი“, რომელიც ამჟამად მოიცავს შემდეგ ქალაქებს: პარიზს, სტრასბურგი, ნიცა, რენი, ლე ჰავრი, მარსელი და შვეიცარიის ქ. ჟენევას. მეამაყება, რომ შვიდ ქალაქს ვუმკლავდები მარტო.

- ამდენ ლოკაციას ნამდვილად არ ველოდი. ბევრი ბავშვი სწავლობს თქვენთან ქართულ ხალხურ ცეკვას?

- 100-ზე მეტი ბავშვი სწავლობს ჩემთან და არა მარტო ქართველები, ასევე მრავლად არის სხვადასხვა ეროვნების ბავშვებიც. მინდა, რომ ამ ბავშვებს მივცეთ ყველამ ერთად მოტივაცია. ვფიქრობ, სახელმწიფოს მიერ ძალიან გარიყულები არიან და ვცდილობ მათ პოპულარიზაციას.

- ძირითადად რომელ ქალაქში ხართ? სტუდიის თანამშრომლები თუ გყავთ, ვინც გეხმარებათ საქმეში.

- მე პარიზში ვცხოვრობ. მხოლოდ ჩემი ოჯახი მახმარება, რომელიც სულ გვერდში მიდგას და მამხნევეს. თვეში 28000 კმ. დავდივარ მატარებლით, ამას დამატებული რეპეტიციები. მოკლედ, ოჯახის გვერდში დგომა ამ შემთხვევაში ყველაზე მნიშვნელოვანია, რისთვისაც მათ ყოველდღიურად დიდ მადლობას ვუბნები. რაც შეეხება ცეკვას, მხოლოდ მე ვარ მასწავლებლად.

- ოჯახში ვის მოიაზრებთ, ვინ გყავთ?

- ჩემს მეუღლეს ნინო გეთიაშვილს და ჩემს სამ ქალიშვილს - ქეთის, დოდოს და სულ პატარა კატოს, რომელიც დაიბადა საფრანგეთში.

- ძალიან სასიამოვნოა. იხარეთ და იმრავლეთ. თქვენი ანსამბლის წარმატებებზე გვიამბეთ.

- ჩემმა ანსამბლმა ძალიან მალე გაითქვა სახელი მთელ საფრანგეთში. ძალიან ბევრ კონცერტში ვღებულობთ მონაწილეობას. ასევე, ვანყობთ საქველმოქმედო ღონისძიებებს, დახმარებას ვუწევთ როგორც საფრანგეთში ბავშვთა სახლებს, ასევე საქართველოში ონკოლოგიურად დაავადებულ ბავშვებს. დიდი ხანია ამ კეთილშობილურ საქმეს ვწევით. ქ ნიცას და ქ. სტრას-ბურგის საავადმყოფოებთან გვაქვს შეთანხმება საქართველოს ყველა მოქალაქეს, ღმერთმა არავის დააჭიროვს, მაგრამ ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, უფასო თარჯიმნობას ვუწევთ სხვადასხვა ენაზე.

მინდა გითხრათ, რომ ძალიან შევაცვარეთ აქაურებს ქართული ცეკვა. გარდა ამისა, ძალიან დიდი მოთხოვნაა ფრანგებისგან, შეისწავლონ ქართული ცეკვის ილეთები. მე მათ პერიოდულად ვუტარებ მასტერკლასებს. ყოველდღიურად ვიღებ თხოვნებს

სხვადასხვა ქალაქებიდან, რომ იქნება იქაც ჩავიდე და გავხსნა ცეკვის სტუდია, მაგრამ ძალიან დატვირთული გრაფიკის გამო, სამწუხაროდ, უარის თქმა მიწევს.

შეძლებისდაგვარად ბევრს ვშრომობ, აქ ყველანი სწავლაზე არიან ძირითადად ორიენტირებულები და ვფიქრობ, მაინც ძალიან ბევრი შევძელით, რომ პოპულარიზაცია მოგვეხდინა ქართული კულტურის.

ძალიან ბედნიერი ვარ რომ აქ, ამხელა საფრანგეთში მოვახერხე და პატარა საქართველო შეექმენი, გავაერთიანე უამრავი ქართველი. წელიწადში ერთხელ ვანყობთ სოლო კონცერტებს, სადაც მონაწილეობას ლეზულობს შვიდივე ქალაქი ერთად, ალბათ წარმოიდგენთ რამხელა სითბო და სიყვარული ტრიალებს იმ დღეს. მართლაც რომ პატარა საქართველოა.

- როგორ შეხვდა თქვენი ანსამბლები ახალ 2020 წელს. რა აქტივობები გქონდათ?

- ჩვენ ძალიან წარმატებული წელი გვქონდა. გარდა იმისა, რომ რამდენიმე საქველმოქმედო კონცერტში მივიღეთ მონაწილეობა, ასევე გავმართეთ ჩვენი პირველი სოლო კონცერტი ქ. ნი-

ცაში, სადაც შევკრიბე ჩემი სტუდიის მოცეკვავეები ყველა ქალაქიდან 110-მა მოცეკვავემ მიიღო მონაწილეობა ამ ღონისძიებაში და აპლოდისმენტებიც დავიმსახურეთ ფრანგი მაყურებლისგან.

- **რა მიზნები გაქვთ წელს. რაზე ხომ არ შეიცვალა თქვენს გეგმებსა და რეპერტუარში.**

- წელს უკვე გავაფართოვე სტუდიის არეალი და დიდი მოთხოვნის შესაბამისად ორი სტუდია გავხსენი შვეიცარიაში ქ. ჟენევაში და ქ. ლოზანაში, სადაც უნიჭიერესი ახალგაზრდები მყავს და ვცდილობ ძალიან მალე შევასწავლო ქართული ცეკვა.

- **როგორია ემიგრანტი ბავშვების ქართული ენა?**

- ბავშვების უმეტესობა აქ არიან დაბადებულები, საერთოდ არ უნახავთ საქართველო. შესაბამისად, ვერც გამართულად ვერ ლაპარაკობენ ქართულად. ჩემი რეპეტიციის დროს ყველამ იცის, რომ მხოლოდ ქართულად უნდა ილაპარაკოს. ამით ვცდილობ ქართული ენაც ისწავლონ.

- **რა ფინანსური საყრდენი გაქვთ, თუ გეხმარებათ ვინმე ან რომელიმე ორგანიზაცია (ან ქართული სათვისტომო) თქვენი წარმატებული სამუშაოსთვის?**

- რაც შეეხება დახმარებას, არანაირ დახმარებას არ ვითხოვ არავისგან. მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან ბევრი და დიდი წინააღობები მხვდება. ეს შეეხება ჩემს ტრანსპორტირებას თუ დარბაზის ქირაობას, წარმოიდგინეთ თვეში მხოლოდ მატარებლით 28 000 კმ. დავდივარ, ასე რომ, ვინმეს თუ რაიმე დახმარების სურვილი აქვს, შეუძლია დამეხმაროს არა მე, არამედ ამ უსაყვარლეს და უნიჭიერეს ემიგრანტ ბავშვებს, მე სიამოვნებისგან ვიღლები, რადგანაც ეს არის ჩემი საქმე, 25 წელი ვიდექი სცენაზე და მაქსიმალურად ვცდილობ, რომ ჩემი ცოდნა გადავცე ბავშვებს, გავალვიძო და გავალვივო მათში ქართული სული, აი, ეს არის ჩემი ძირითადი მიზანი.

ქართული ხალხური ცეკვის ქორეოგრაფიულ ანსამბლ "დეისს" საფრანგეთშიც და შვეიცარიაშიც ძალიან კარგად იცნობენ, ერთ-ერთი დიდი ასოციაციაა, რომელშიც უამრავი ბავშვია განვერინებული, სტუდიაში ირიცხებიან როგორც ქართველები ასევე აზერბაიჯანელები, დალესტნელები, რუსები, ფრანგები და რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს არაბებიც, აი ესეთი მაგრები ვართ ჩვენ დეისელები.

- **იქნებ გვითხრათ დაინტერესებული პირებისთვის, რა დოკუმენტაციაა საჭირო ანსამბლში მისაღებად?**

- რაც შეეხება დოკუმენტაციას, მხოლოდ ასოციაციის ბლანკის შევსებაა საჭირო პირადი მონაცემებით, ეს არის და ეს.

- **რომელ ასოციაციას გულუსხმობთ?**

- ეს არის ასოციაცია: Art society of Deisi. deisi-danse-georgienne.fr - ეს არის ჩვენი გვერდი. ესეც ჩემი დაარსებულია

- **თქვენი სამომავლო გეგმები. რა ოცნება გაქვთ?**

- სამომავლოდ ძალიან დიდი სურვილი მაქვს პარიზში გავაკეთო ქართული ხელოვნების სკოლა, სადაც ვფიქრობ გავაერთიანებ ყველა ქართველ ემიგრანტს, სადაც შესაძლებელი იქნება,

შეისწავლონ ქართული ცეკვა, სიმღერა, დასაკრავი ინსტრუმენტები და ასე შემდეგ. ვნახოთ, რამდენად შევძლებ ამის განხორციელებას, მაგრამ ჩემი ოცნება ეს არის.

- **რას უსურვებდით ქართველ ერს საქართველოში?**

- ჩემს ქართველ ერს საქართველოში ვუსურვებ ჯანმრთელობას, პირველ რიგში, ქვეყნის გამთლიანებას და ურთიერთსიყვარულს. მე ამაყი ვარ, რომ აქ ამხელა საფრანგეთში პატარა საქართველო შევქმენი.

p.s. ეპიდვითარებამ ჩვეული ცხოვრების რიტმი შეგვიცვალა ყველა ჩვენგანს. მსოფლიო შეიცვალა, ღირებულებები შეიცვალა... ეს სტატია ამ ვითარებამდე მომზადდა.

*ინტერვიუერი მაია ქუჭიშვილი,
სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი, ფილოლოგიის დოქტორი*

„გულანი“ და „არაპი“ – განვითარების გზა

რა დანიშნულება აქვს მეცნიერებას თუ ის მომავალ თაობებს არ გადაეცა?! ალბათ ყველა დამეთანხმება - არანაირი. სწორედ ამ სტატიაში პროფესორ მერაბ ბერიძესთან ვსაუბრობთ ორ შესანიშნავ გამოცემაზე, რომელიც სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დიდი ხანია გამოდის და საშუალებას აძლევს ადამიანებს, საკუთარი სამეცნიერო და სალიტერატურო ნამუშევრები ფართო საზოგადოებას წარუდგინონ.

„გულანი“, თვითონ სახელწოდება - „სულხან-საბასეული განმარტება - „გულთ სანდომად შეკრებილი წიგნი“ - სრულიად საკმარისი იყო, რომ გაგვემართლებინა ჩვენი არჩევანი“ (მერაბ ბერიძე გულანი. № 20.2016 წ. გვ.10). სხვათა შორის ერთ-ერთ ნომერში „გულანი“ ძალიან საინტერესოდ არის განმარტებული, პროფესორმა ნესტან სულავამ სპეციალურად შეისწავლა ეს საკითხი და წარმოადგინა შემდეგი აზრი: „გულანი“ - საქართველოს ეკლესიის წიაღში შემუშავებულმა საღვთისმეტყველო-ლიტურგიკული ხასიათის კრებულის „გულანის“ სემანტიკური არსი და რაობა განმარტა სულხან-საბა ორბელიანმა თავის ლექსიკონში: „საგალობელი სრული და გულის სანდომლად შეკრებილი წიგნი“ — B; ორ ხელნაწერში შემდეგი ვარიანტული სხვაობაა: „გულის ნების წიგნი შეკრებილი“ — CD (სულხან-საბა ორბელიანი 1966: 173). ესაა XVII-XVIII საუკუნეთა მიჯნაზე აღქმა ტერმინისა „გულანი“. გრამატიკული კატეგორიის მიხედვით „გულანი“ არის წარიანი მრავლობითის ფორმა სიტყვისა „გული“ (ნესტან სულავა გულანი. № 3(7)2009 წ. გვ. 80). სხვათაშორის გულანები თავისი სიდიდით ქართული წიგნის ისტორიაში ყველაზე დიდი წიგნები იყო, გულანი რომ გადაშალო და წაიკითხო ფეხზე უნდა იდგე.

სამეცნიერო სემინარი „გულანის“ სახელწოდებით არსებობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მეოცე საუკუნის 70-იან წლებში და მე მისი აქტიური წევრი ვიყავი. „გულანს“ მაშინ ხელმძღვანელობდა ან გარდაცვლილი პროფესორმა ბესიკ ჯორბენაძე,

შემდეგ ბესიკი გადავიდა ენათმეცნიერების ინსტიტუტში და „გულანიც“ გადაიტანა თან წაიღო და იქ გრძელდებოდა. მე როგორც მახსოვს, „გულანი“ ბესიკის გარდაცვალების შემდეგ როგორც სამეცნიერო სემინარი, სამეცნიერო სესია, აღარ იყო, ამიტომ გადავწყვიტე, რომ ეს იდეა გაგვეგრძელებინა ახალციხეში.“

„2005 წელს, როგორც მოგეხსენებათ, მე წავედი ფილიალის დირექტორობიდან და 2007 წელის მარტში ჯერ კიდევ პროფესორ შოთა ზაზაშვილის დირექტორობის დროს შეიქმნა „გულანი“, როგორც სამეცნიერო სემინარი. 2008 წელს პროფესორ თინა გელაშვილის რექტორობის პერიოდში, როდესაც სემინარებმა მასშტაბური სახე მიიღო ჩამოვაცალიბეთ

სარედაქციო ჯგუფი შემდეგი შემადგენლობით:

მერაბ ბერიძე (თავმჯდომარე)

თინა იველაშვილი

ვალერი სილოგავა (თავმჯდომარეს მოადგილე)

ტარიელ სიხარულიძე

ნესტან სულავა

მარიკა ბაბლუანი (მდივანი)

სარედაქციო საბჭოს ერთ-ერთი ყველზე აქტიური წევრი იყო ვალერი სილოგავა, რომელიც თუ კი რამე მეცნიერებას შეეხებოდა, მოგეხსენებათ, ვალერიც იქ იყო. „იყო ერთი „შეთქმული“ შეთანხმებაც, როდესაც მე, ვალერი სილოგავამ და ნესტან სულავამ გადავწყვიტეთ, ყოველ ნომერში დაგვებეჭდა სტატია. ვალერიმ სიკვდილამდე შეასრულა სიტყვა, „შეთქმულებას“ აგრძელებს ნესტანიც, მე კი ბოლოს (№19) ვულალატე მათ. ამით იმის თქმა მინდა, რომ გულანში მოღვაწეობა ჩვენი უნივერსიტეტის გარკვეული ნაწილის ცხოვრებისეულ პრინციპად იქცა“ (მერაბ ბერიძე გულანი 20, 2016. გვ. 9).“

„გულანის“ პრინციპი ასეთი იყო და რჩება დღევანდლამდე, რომ „სამეცნიერო გულანის“ შეხვედრაზე ანუ სხდომაზე წაკითხული მოხსენებები შემდეგ გადამუშავდება ავტორის მიერვე, მოხსენების წაკითხვის შემდეგ დაისმება კითხვები, რომლებსაც პასუხობს ავტორი იმართება დისკუსია და ეს დისკუსია, ბუნებრივია, მომცემია გარკვეული შედეგების, რომლებიც სამეცნიერო იდეებზე და კვლევებზე ახდენს გავლენას, შემდეგ ავტორი,

ჩამოაყალიბებს საბოლოო სახეს მოხსენებისას და ის იბეჭდება „გულანში“ როგორც გამოცემაში. ესე იგი წმინდა სამეცნიერო სახის გამოცემა იყო „გულანი“ და არის.

„გულანი“ - სამეცნიერო გამოცემა, რომელიც თავდაპირველად მხოლოდ ჰუმანიტარული მეცნიერებების ნაშრომების გამოცემას მოიცავდა, საკმაოდ სწრაფად განვითარებადი აღმოჩნდა და მისით უნივერსიტეტში არსებული ბევრი მიმართულების მეცნიერი დაინტერესდა.

„თავდაპირველად მასში მონაწილეობას ლებულობდნენ ძირითადად ფილოლოგები, ენათმეცნიერები, ლიტერატორები, ისტორიკოსები, ეთნოლოგები და არამართო ისინი მაგალითად მე მახსოვს ერთ-ერთი შეხვედრის დროს კომპიუტერულ პრობლემებზე იყო მოხსენება. ასევე ჩვენი „გულანის“ სხდომებზე მონაწილეობა მიუღიათ უცხოელებს. თურქ სტუმრებს რომელთაც გაფართოებული სხდომა მიუძღვნით. პრობლემა რომელზეც ისინი მუშაობდნენ, გარკვეულ წილად ახლოს იყო ჩვენს სინამდვილესთან, ამიტომ საინტერესო იყო მათი ეს გამოსვლა.“

2015 წლიდან ჟურნალი სრულიად ახალ ეტაპზე გადადის. ამ დროისთვის პროფესორ მერაბ ბერიძის რედაქტორობით გულანის 20 ნომერი და 340 სტატია იყო გამოქვეყნებული, გადაწყდა მისთვის ახალი დანიშნულება მიენიჭებინათ და გამოცემა მსოფლიოში არსებული სამეცნიერო სტატიებისათვის განკუთვნილი კრიტერიუმებით გაგრძელებულიყო, ყველა ახალი სტატია სწორედ რომ ამ კრიტერიუმების მიხედვით გამოსულიყო დღის შუქზე. იმის გამო, რომ შეფასების კრიტერიუმები და წერის ახალი სტილი ინგლისურ ენოვანი გამოცემებიდან უნდა ყოფილიყო მოძიებული ბატონი მერაბი ასპარეზს ახალგაზრდა თაობის წარმომადგენელს უთმობს: „რადგან მოძიებული მასალა ძირითადად ინგლისურ ენაზე უნდა ყოფილიყო, შეიძლება მე ეს ვერ გამეკეთებინა როგორც საჭირო იყო, ამიტომ ვთხოვე იმ დროს რედაქტორის მოადგილეს მაკა ბერიძეს, რომ მას გაეგრძელებინა საქმიანობა და ავირჩიეთ რედაქტორად. მან უკვე ახალი კრიტერიუმებით გადაიბარა საქმე. სიახლეები საჭიროა, მოდის ახალი თაობა, ახალი იდეები, როდესაც ადამიანი თავად ვერ აუღებ ალღოს ყველაფერს, ძალიან ძლიერი უნდა იყო, რომ ყველაფერს გაუძლო, მაგრამ ვერ უძლებ,

ამიტომ იდეა კი არ უნდა ჩაკლა, პირიქით, ვისაც შეუძლია, იმას უნდა მისცე საშუალება, რომ გააგრძელოს.

ძალიან აქტიური წევრია გულანისა პროფესორი ნესტან სულავა, რომელიც დამრტყემელ ფუნქციას ასრულებს სარედაქციო საქმეში. ბევრი ავტორი გვყავს ამ ხნის მანძილზე „გულანში“, მე როგორც მასხოვს მეოცე ნომერში გამოქვეყნებულია ყველა ის ავტორი და მათი შრომები, რომელიც დაბეჭდილია „გულანში“. „გულანის“ დიზაინი შექმნა გიორგი ბაგრატიონმა. ის ცნობილი დიზაინერი და სერიოზული მოღვაწე გახლავთ, დიზაინი იმდენად დროის შესაბამისადაა შექმნილი, რომ დღესაც კი არ კარგავს სახეს.

სტილი, რომელიც იყო მანამდე გულაში გამოყენებული, ძალიან დაგვენანა, ძალიან ჩვეულებრივი სტილი, აი, ავდექი და წერილი დავწერე, ზოგი მეცნიერული ხასიათსა არის, ზოგი - ნახევრად მეცნიერული და ვთქვით მაშინ - რა ვქნათ ახლა?! მორჩა ამით ყველაფერი საქართველოში?! არა და 90% ჯერ კიდევ ძველ სტილზე წერს და გამოდის ყველაფერი, ამიტომ მე პირადად გადავწყვიტე, რომ გამოსულიყო ახალი გამოცემა, რომელიც 2016 წლიდან დავიწყეთ და ეს იყო „არავი“..

„არავი - ლიტერატურული, სამეცნიერო-პოპულარული და საზოგადოებრივი ჟურნალი“ - ტრადიციული სახით დაწერილი სტატიები, რომელშიც თითოეული ავტორი თავისი სულის ნაწილს დებს ისევე, როგორც „გულანმა“ „არავის“ განვითარებამაც არ დააყოვნა, მან განვითარება სხვადასხვა მიმართულებებით ჰპოვა და აგრძელებს კვლავაც. მრავალმხრივი ჟანრებით დატვირთული „არავი“ მკითხველს სთავაზობს: პოეზიას, პროზას, სხვა და სხვა საინტერესო ადამიანებთან ინტერვიუებს, მოგონებებს, წერილებს, სამეცნიერო სტატოებს „ძველებური სტილით“, სიახლეებს და ა.შ.

„ჩვენ წავედით სამეცნიერო-პოპულარული ხაზით, როდესაც რაღაცას მეცნიერულად აკეთებ, ის გინდა ხანდახან ცოტა „ადამიანურადაც“ დაწერო, რომ ყველასთვის გასაგები იყოს. რასაც არ ექნება აბსტრაქტი, შესავალი, საკონტაქტო სიტყვები, დასკვნა. არა ბატონო! როგორც წერდა მამა-პაპა, ისე გავაგრძელოთ და ასე გავაგრძელოთ „არავში“. 27-ე ნომერო გამოდის ახლა, ჩემთვისაც ძალიან საინტერესო აღმოჩნდა მისი გამოცემა. მოღვაწეობა

და საქმიანობა იმიტომ, რომ „არავით“ ჩვენ გავცდით უკვე უნი-ვერსიტეტს. რუტინული საქმიანობის მიღმა გაჩნდა რაღაც სივრ-ცე, რომლითაც შეიძლება მთელი საქართველო აღმოჩნდეს შენ-თან. ჩამოყალიბდა იდეა, რომ შეგვექმნა გარკვეული ბაზა ცნო-ბილი პიროვნებების და აი, ამ ცნობილ პიროვნებებთან შეგვექმნა მაღალი დონის ინტერვიუ. მე და ქალბატონი მაკა ძალიან ხშირად ვთანამშრომლობთ ამ კუთხით, რამდენიმე ერთობლივი წიგნი გვაქვს ჩაფიქრებული, ბევრი ერთობლივი სტატია გვაქვს, მაგრამ ამ შემთხვევაში მთავარი იყო, იცით რა?! ქალბატონი მაკას მონ-დომება და ის სივრცე, რომელიც მისთვის გარკვეული სიახლე კი იყო, იცნობდა ის პროდუქციით, მაგალითად: რევაზ მიშველაძეს ძალიან კარგად იცნობდა მისი წიგნებით, მაგრამ მე ვმეგობრობდი რეზოსთან, ამიტომ, როდესაც ვთხოვე რევაზ მიშველაძეს, რომ ჟურნალის რედაქტორი ვარ, მოვა თქვენთან ქალბატონი მაკა და თუ შეიძლება ინტერვიუზე დაგვთანხმდით მეთქი.- რეზო დაგვ-თანხმდა დიდი სიამოვნებით და გამოვიდა ბრწყინვალე ინტერვიუ. პირველი ინტერვიუ, როგორც მახსოვს გაკეთდა ქალბატონ თინა-თინ მღვდლიაშვილთან და ამ ინტერვიუზე მუშაობა სამი-ოთხი თვე გრძელდებოდა რადგან მღვდლიაშვილი ყოველ წინადადებას, ყოველ სასვენ ნიშანს ხელახლა კითხულობდა. ის საკუთარ თავთან ძალიან მომთხოვნი შემოქმედია, შესანიშნავი პოეტიკა, დიდი პოე-ტიკა. მასთან საუბრებიდან მე ვიცი, რომ ის თითოეულ ლექსზე მუშაობს ბევრს, ის მუშაობს სიტყვაზე, სტილზე და მერე როცა დღის სინათლეს მისცემს, არის შესანიშნავი პოეზია და ეს ყვე-ლაფერი უნდა ეჩვენებინა ინტერვიუერს. არის ინტერვიუ აგრეთვე გურამ პეტრიაშვილთან, რომელიც ძალიან საინტერესო პიროვნე-ბაა, ზვიად გამსახურდიას დროს სერიოზული თანამდებობის პატ-რონი და უსაზღვროდ განათლებული ადამიანი, რომელთან დია-ლოგიც არ არის ადვილი, ინტერვიუ არ არის მარტივი, შემიძლია ვთქვა, ქალბატონი მაკას სასახელოდ, რომ მან არ დაუდო ტოლი რესპონდენტებს არაფერში, იმიტომ, რომ სწავლობდა ის თითო-ეულ ავტორს, თითოეულ ადამიანს, ვისთანაც მიდიოდა და დაიდო ისეთი ინტერვიუები, რომლებიც არის საშვილიშვილო და ნების-მიერ ეპოქას გამოადგება მე ამას თამამად ვაცხადებ! მახსენდება ინტერვიუ ირაკლი ვაშაყმაძესთან ,რომელიც 1989 წლის 9 აპრილს

ბოლომდე იბრძოდა და მოინამლა ისე, რომ დღესაც კი ებრძვის ავადმყოფობებს, შესანიშნავი პოეტი, შემოქმედია. ახლახან გარდაცვლილ რამაზ პატრიქსთან ინტერვიუში ქართულ ასომთავრულთან დაკავშირებით ბევრი რამე იყო ძალიან საინტერესო და ამან კიდე სხვა შედეგი გამოიღო, „არავში“ დაბეჭდილი გამოიცა წიგნად - „თანამედროვენი I“. ხედავთ რამხელა სპექტრია?! ქართული ასომთავრული, თეატრი, კინო. ამას გარდა იყო ინტერვიუ ახალციხეში მოღვაწე ომარ ჯაყელთან ახალციხელობასთან დაკავშირებით და ეს საკმაოდ დიდი თემაა. მე ვფიქრობ, ეს ყველაფერი საკმაოდ საინტერესო გამოგვივიდა და აი, ეს იყო მხოლოდ ერთი მიმართულება. ძალიან საინტერესო გახლავთ „არავში“ ემიგრანტული ლიტერატურა. ბევრი ემიგრანტი ავტორი წამოვნიეთ წინ: პოეტები, მწერლები, ემიგრანტების მოგონებები და უამრავი საინტერესო რამ. შედგა დებიუტები მაგალითად: ივდო ოტობარი ახალგაზრდა პოეტი ზუგდიდიდან - ბრწყინვალე პოეზია აქვს, სულ ბოლოს წინო ბერიძე დავბეჭდეთ ჩვენი სტუდენტი. ერთი პრინციპი არის „არავში“, რომ უნდა დაიბეჭდოს პირველად გამოქვეყნებული ლიტერატურა. ასე დაიბეჭდა რევაზ მიშველაძის ორი ნოველა ვთხოვე გამოეგზავნა თავისი ხელნაწერები, ასე რომ, მისი ორი ხელნაწერი გვაქვს რაც ძალიან მახარებს, იმიტომ, რომ ძალიან დიდი მწერალია რევაზ მიშველაძე, მან თავისი 25 ტომი დადო და ამის შემდეგ კიდევ ბევრი რამ დანერა.“

„გავუღეთ კარი ჩვენს კურსდამთავრებულებს რომლებიც სკოლაში ასწავლიან და არა მარტო მათ, მათი ცხოვრების და საქმიანობის შესახებ ვბეჭდავთ ხოლმე, ძალიან საინტერესო რუბრიკებია.“ ისიც აღსანიშნავია, რომ ორივე გამოცემის სარედაქტორო საბჭოები ერთუზიაზმზე მუშაობს, არავინ ამაში ფულს არ იღებს.“

სწორედ ესაა ჩვენი უნივერსიტეტის სამეცნიერო კულტურული მემკვიდრეობის უდიდესი ნაწილი. თავისუფლად შეიძლება ითქვას რომ ეს გამოცემები არის სახე იმ შრომის, რასაც აქ მომუშავე ადამიანები, სტუდენტები და დაინტერესებული პირები აკეთებენ თავიანთი შემოქმედებით. ეს არის ცხოვრების გზა, რომელსაც ეს ადამიანები ქმნიან, „სამყარო“, რომელიც თავის სიტყვას ამბობს.

ლიანა მჭედლიშვილი

ასპინძის მუნიციპალიტეტის სოფელ ტოლოშის საჯარო სკოლის ქართული ენისა და ლიტერატურის პედაგოგი.

„მკითხველთა კლუბი“ მოსწავლეთა ცნობიერების ასამაღლებლად

განათლების სამინისტროს შემოთავაზებულ პროექტში - „სასკოლო აქტივობების ხელშეწყობა“, ჩვენი სკოლაც ჩაერთო. შევექმენით „მკითხველთა კლუბი“, რომელშიც გაერთიანდნენ VII-VIII- IX კლასის მოსწავლეები და წიგნიერების მიმართულებით დავინწყეთ მუშაობა. მიზანი იყო: მოსწავლეებისთვის შეგვეყვარებინა კლასგარეშე ლიტერატურის კითხვა, რომ ემსჯელათ ქართული და მსოფლიო ლიტერატურის ცნობილი ავტორების ნაწარმოებებზე; მიეღოთ თეორიული ცოდნა; გაეუმჯობესებინათ თხრობისა და წერიითი უნარები.

პირველ მეცადინეობაზე მოსწავლეებმა წასაკითხი ნაწარმოებებიდან შეარჩიეს ათი მოთხრობა; გამოთქვეს სურვილი, ემუშავათ ჯგუფებში, ერთ გაკვეთილზე წაეკითხათ ნაწარმოები, გაეანალიზებინათ ტექსტი, გამოეკვეთათ ავტორის მთავარი სათქმელი, ყურადღება გაემახვილებინათ მწერლის ენასა და სტილზე, ემსჯელათ ნაწარმოებში გამოყენებულ მხატვრულ ხერხებზე, მეორე გაკვეთილზე კი უკვე დამუშავებული ნაწარმოები საპრეზენტაციო ფურცელზე გადაეტანათ. ამ სტრატეგიით იმუშავეს გოდერძი ჩოხელის, ჰაინრიხ ბიოლის, ნიკო ლორთქიფანიძის, მიხეილ ჯავახიშვილის, შიო არაგვისპირელის, ო. ჰენრის, ედგარ ალან პოს, რევაზ ინანიშვილისა და გურამ რჩეულიშვილის მოთხრობებზე.

ნიკო ლორთქიფანიძის „ჭეშმარიტების მაძიებელი“ არის ძიება სამყაროსა და ჭეშმარიტების შესაცნობად. პერსონაჟი გაურკვეველ მდგომარეობაშია, ეძებს ჭეშმარიტებას მოკვდავთა სამყაროში. ხან ფიქრობს, იქნებ საერთოდ არ არსებობს ჭეშმარიტება, იქნებ რაღაცაში, ან ვიღაცაშია დამალული და მხოლოდ მაშინ ჩნდება, როცა საჭიროდ ჩათვლის, ან ზეცაში ხომ არ უნდა

მოძებნოს ამაზე პასუხი. ნაკითხულის შემდეგ მოსწავლეები მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ „ჭეშმარიტი ჭეშმარიტება“ ამქვეყნად არ არსებობს. მომდევნო გაკვეთილზე მოსწავლეებმა იმსჯელეს, როგორ წარმოეჩინათ ჭეშმარიტების მაძიებელი, ამიტომ დახატეს მეოცნებე ბიჭი, რომელმაც გადალახა ტყეები, მთები, ბევრი დაბრკოლება და ზეცაში, საიდუმლო სკივრში, მიაკვლია ჭეშმარიტებას.

გოდერძი ჩოხელის მოთხრობაში „მოხვევის სადღეგრძელო“ მექორწილეთა გაოცებას იწვევს მოხვევის ნათქვამი „მღვრიემდე გაგვიმარჯვას!“, რადგან ისინი ელოდნენ რაღაც მჭევრმეტყველურს, ისეთ სადღეგრძელოს, რომელიც სავსე იქნებოდა „მთის ყვავილებივით ლამაზი სიტყვებით“. მკითხველისათვის ნათელი ხდება, რომ მოხვევე ინანიებს რა თავის შეცდომას, ჩადენილ ბოროტებას, ფერს იცვლის, სპეტაკდება. გულწრფელია მისი სიტყვებიც. მოხვევე ფიქრობს, რომ ბავშვები სუფთა იბადებიან, „ადამიანებს მერე გვემღვრევა სული“. გოდერძი ჩოხელის პერსონაჟი მონანიებით მიდის განწმენდამდე. ის ტოვებს საქორწილო დარბაზს, რომლის ნეფე-პატარძალი ბროლივით თეთრ ნაკადულს მოგვაგონებს. მოსწავლეებმა განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციეს მწერლის ენას, ისაუბრეს მოხვევის ფერისცვალებაზე. საპრეზენტაციო ფურცელზე კი დახატეს საქორწილო სუფრა მექორწილებით, ნეფე-დედოფალი და ყანწი, რომელზეც დაანერეს მოხვევის სადღეგრძელო - „მღვრიემდე გაგვიმარჯვას“. ყანწიდან მომდინარე კამკამა წყარო კი მღვრიე თერგს შეუერთეს.

შემდეგი შეხვედრა პაუზებით კითხვას ითვალისწინებდა. მოსწავლეებმა ო. ჰენრის „მოგვების ძღვენი“ დაყვეს მონაკვეთებად და ყოველი ნაწილის ნაკითხვისას გამოთქვამდნენ ვარაუდებს, რა მოხდებოდა შემდგომ. მათ სასახლოდ უნდა ითქვას, რომ ავტორის ჩანაფიქრისაგან ძალიან შორს არ წასულან. ნაწარმოების იდეა კი გადმოსცეს ასე: სიყვარული ყოველგვარ განსაცდელს უძლებს, მარადიულია. „მოგვების ძღვენი“ სევდიანი ისტორიაა სიყვარულზე, ახალგაზრდა წყვილზე, რომელსაც ფული არ აქვს, რომ საშობაო საჩუქარი მოუმზადოს ერთურთს. ისინი თმას და რელიქვიას გაიმეტებენ სიყვარულისათვის. მომდევნო გაკვეთილზე მოსწავლეებმა დახატეს ო. ჰენრის პერსონაჟები თავიანთი ფიქ-

რით, განცდით, ემოციით. დახატეს მოჭრილი ოქროსფერი ნან-
ნავი, ოქროს საათი, ოქროს სავარცხლები და ოქროს ძეწკვი. ამ
ყველაფრისგან მოშორებით კი დახატეს მოსიყვარულე წყვილი.

რევაზ ინანიშვილის „გოგონა - ლამე რომ შეუყვარდა“ მოგვი-
თხრობს ქალაქში მცხოვრებ უდარდელ, განებივრებულ გოგონაზე,
რომელიც სტუმრად ჩავა სოფელში და გაცოდება ღამის სურათით,
რადგან მას აქამდე ასეთი ვარსკვლავებიანი ცა არ უნახავს.
გაუყვება გზას და ტყეში აღმოჩნდება ფრინველებთან, ცხოვე-
ლებთან, აქ იგრძნობს თავს ბედნიერად და შეუყვარდება ტყე.
მოსწავლეებმა აღნიშნეს, რომ რევაზ ინანიშვილის შემოქმედებას
სასკოლო პროგრამიდანაც იცნობენ და მათთვის ძალიან საყვა-
რელი მწერალია, რადგანაც იგი წერს სიტბოთი და სიყვარულით
მათ თანატოლებზე. სოფელში მცხოვრებ ადამიანებზე.

გურამ რჩეულიშვილის „ნელი ტანგო“ მარადიული, ძლიერი
სიყვარულის ამბავს მოგვითხრობს. მოქმედება ზღვაზე ხდება.
ხარკოვიდან სოხუმში დასასვენებლად ჩამოსული ოჯახის ისტო-
რია ძალიან ამალეღვებელია. ოჯახის მამა, იგორი, ზღვას გამოს-
ტაცებს ცოლ-შვილს, თვითონ კი იღუპება. ცხოვრება გრძელდება.
საღამოს კაფეში ახალგაზრდა მოცეკვავე წყვილი უხერხული
სიჩუმის გასაფანტად საუბრობს „იმ დღეს მომხდარ ღირსშესა-
ნიშნავ ამბავზე“, ჯაზი კი მელოდიურ ტანგოში გადადის. ნანარ-
მოების გაცნობის შემდეგ მოსწავლეებმა კითხვები დაუსვეს ერთ-
მანეთს ცხოვრების არსზე, მოულოდნელობებზე, ოჯახურ იდი-
ლიაზე, თავგანწირვის ძალაზე. მომდევნო გაკვეთილზე კი დანე-
რეს თხზულება „სიყვარულის ძალა“.

„მკითხველთა კლუბის“ წევრები გაცენენ ასევე ო.ჰენრის
„უკანასკნელ ფოთოლს“. ავტორის აზრით, როცა ადამიანი სასო-
წარკვეთილია და მესაფლავის მხარეს გადადის, მაშინ ფარმაკო-
ლოგია უძღურია. ამ ადამიანურ უძღურებას უპირისპირდება
მობუცი, ხელმოცარული მხატვარი ბერმანი. იგი ყოველთვის დარ-
წმუნებული იყო, რომ შექმნიდა შედევრს, რომლითაც გააბედ-
ნიერებდა გარშემომყოფთ. მან მართლაც შექმნა შედევრი - სუროს
უკანასკნელი ფოთოლი, რომელიც ამავედროულად იყო იმედი
სასწარკვეთილი გოგონასათვის. სიცოცხლის იმედმა სძლია სიკვ-
დილს. მოსწავლეებმა იმსჯელეს ისეთ საკითხებზე, თუ რა არის

ცხოვრება? როგორ შეიძლება ცხოვრების გალამაზება? როგორ შეიძლება იმედის ჩასახვა? და მივიდნენ დასკვნამდე, რომ ცხოვრება ყველასათვის ძვირფასია, ადამიანებმა შეიძლება ერთმანეთს გაულამაზონ და გაუხანგრძლივონ სიცოცხლე. კლუბის წევრებმა თავიანთი ნაფიქრ-ნააზრევი გადაიტანეს ფერად ფოთლებში. ამ ფოთლებით მოფინეს საავადმყოფოს მიდამო. ერთ ოთახში დახატეს სანოლს მიჯაჭვული ჯონსი და სარკმელი, საიდანაც მოჩანს მხატვრის დახატული უკანასკნელი ფოთოლი და იმედის სხივი.

მოსწავლეებისათვის არანაკლებ საინტერესო აღმოჩნდა ედგარ ალან პოს „ბოთლში ნაპოვნი ხელნაწერი“. იმუშავეს ტექსტზე, დასვეს კითხვები: რას ამბობს ტექსტი? რა დეტალებს იყენებს ავტორი პერსონაჟის სახის დასახატად? რა გავლენას ახდენს მთხრობელის ვინაობა ტექსტში გადმოცემულ ამბავზე? რისი თქმა სურს ავტორს მკითხველისათვის?

ერთი შეხვედრა დაეთმო შიო არაგვისპირელის ნოველას. „მინა“ სამშობლოს თემაზე დანერილი ნაწარმოებია, რომლის მთავარი გმირი ერთი მუჭა მშობლიური მიწისთვის თავს სწირავს. განსაკუთრებული ინტერესი გამოიწვია მოსწავლეთა ნამუშევრებმა: „შენ მუჭა-მუჭა გაგიტანეს საქართველოდან“ და „შენს მიწას მიმბარეო“. მოსწავლეებმა ნაწარმოების წაკითხვის შემდეგ მიღებული შთაბეჭდილება გადმოსცეს ნახატივით: დახატეს საქართველოს რუკა და მუხლმოდრეკილი ბერა, რომელიც მიწას იღებს, ხოლო გვერდით დახატეს ბორკილდადებული ხელები, რომელთაც საქართველოს რუკა უჭირავთ იმის მიშნად, რომ ქართველი სადაც არ უნდა იყოს, გულთ, ფიქრით მაინც საქართველოშია.

მეჩვიდმეტეაკვეთილზე წავიკითხეთ ჰაინრიხ ბიოლის „ჩემი ნაღვლიანი სახე“. ავტორი მიგვანიშნებს უნესრიგობაზე, ქაოსზე. ნაღვლიანი სახის ადამიანი სხვებზე ზრუნავს, სურს, რომ შეიჭრას ქაოსში და წესრიგი დაამყაროს. ის ოცნებითაც ბედნიერია, ურჩევნია „ბინძურ ნუმპეში დახრჩობა“, ვიდრე დალდასმულად და სახედაკარგულად იქცეს. მოსწავლეებმა საპრეზენტაციო ფურცელზე დახატეს ნაღვლიანი სახის ადამიანი, მის გარშემო კი პურის ნამცეცებით დაპურებული თოლიები, რომლებიც ქაოსური ფრენით თეთრი წერტილებისკენ მიისწრაფიან.

ვიდრე გაცნობოდნენ მიხეილ ჯავახიშვილის „ჩანჩურას“, მოსწავლეებს ვთხოვე დაფიქრებულებიყვნენ ადამიანთა ზედწოდებებზე, მეტსახელებზე, რას გამოხატავდნენ ისინი, ახასიათებდნენ თუ არა პიროვნებას რაიმე ნიშნით. მოიყვანეს მაგალითები სამეზობლოდან, სანათესაოდან, ოჯახის წევრების მეტსახელებიც დაასახელეს. გაირკვა, რომ შემთხვევითი სახელი არ არსებობდა, ზოგი მეტსახელი ადამიანის გარეგნობას უსვამდა ხაზს, ზოგი - საქციელს, ზოგიც - ხასიათს. როგორი ადამიანი იგულისხმება ჯავახიშვილის მოთხრობის სათაურის მიღმა? - ვკითხე მოსწავლეებს და გამოთქვეს ვარაუდები, რომ უნდა ყოფილიყო უწესრიგო, აჩაჩულ-დაჩაჩული, ჩამორჩენილი... წაიკითხეს რა ნაწარმოები, ორ ჯგუფად განაწილდნენ. ერთმა ჯგუფმა გადაწყვიტა ჩანჩურას სახის წარმოჩენა, ხოლო მეორემ - საზოგადოებისა. საინტერესო პრეზენტაციები წარმოადგინეს. ისაუბრეს ბუნებისაგან დაჩაგრული ადამიანის მძიმე ხვედრზე, რომელმაც თანამოძმეთა შორის ვერ იპოვა „მოკეთე გულისშემატკივარი“. საზოგადოება ემსგავსება ბრბოს და ლახავენ ჩანჩურას თავმოყვარეობას, გრძნობას და ღირსებას. მოსწავლეებმა დაინახეს მწერლის პოზიცია, რომ იგი წუხს ადამიანის ბედზე, ჩვენს უსულგულობაზე, გაუტანლობაზე.

„მკითხველთა კლუბმა“ მოსწავლეები დააინტერესა, გაუჩნდათ სურვილი ახალ სამყაროში შებიჯებისა და წიგნების პერსონაჟებთან ერთად მოგზაურობისა. მათ უკვე იციან, რომ „ყოველი ახალი ნაწარმოების წაკითხვის შემდეგ ხდები უფრო უკეთესი, ვიდრე ხარ, უფრო ჭკვიანი, ვიდრე იყავი“.

სარჩევი

პროზა გიორგი სოსიაშვილი პოთე	3
სოლომონ ნერგაძე იუნონა	24
პოეზია ეკა ბაქრაძე	61
პროზა ვასილ ბერიძე მეძალე ბრიზა ორი ალღომა და გიჟი თაზო	70
ღმობრანტული პოეზია ნინო ბერიძე	82
პროზა რობერტ ბერიძე პედის ირონია	89
ფიზიუტი ქრისტინე არქანია	103
პოეზია ციური მესხიშვილი	106
პოეზია მარიამ რევიშვილი	114
თარბმანი გრიგორ ზოჰრაპი პედნიერი სიკვდილი	123
კრიტიკა ვახტანგ ინაური „სანთლების ყანა“ - ნოდარ ადგიშვილის კომედიური მედიტაციები	126

<i>მოზონებები</i> ნათელა მელიქიძე ჯავახური დანისები	133
<i>მოზონებები</i> თამარ ლოზჯანიძე ვუჰლენი ჩემს უფროს მემოზრებს, მაკას და ნათელას მოზონებები	142
<i>პოეზია</i> ლევან ალავერდაშვილი	148
<i>ინტერვიუ</i> საფრანგეთის ხელოვნების ასოციაცია „დეისი“	156
<i>ანა კორშია</i> „გულანი“ და „არავი“ – განვითარების გზა	162
<i>ლიანა მჭედლიშვილი</i> „მკითხველთა კლუბი“ მოსწავლეთა ცნობიერების ასამაღლებლად	168

ქ. ახალციხე, რუსთაველის ქ. №106,
ტელ.: 0(365)22-19-90, 595-94-02-26, 591-41-12-88
ელ. ფოსტა: jurnaliaravi@gmail.com